

Bedrijventerrein Smakterheide Noord, gemeente Venray

**Bureauonderzoek Landschap, Cultuurhistorie en
Archeologie
Gemeente Venray**

4 augustus 2025 - Public

Contactpersoon

E.V.V.

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 4205
3006 AE Rotterdam
Nederland

Inhoudsopgave

1	Inleiding	6
1.1	Aanleiding van het onderzoek	6
1.2	Plangebied en onderzoeksgebied	6
1.3	Administratieve gegevens	8
1.4	Huidige en toekomstige situatie plangebied	8
1.5	Doel van het bureauonderzoek	10
1.6	Normen en werkwijze	10
1.6.1	Werkwijze archeologie	11
1.6.2	Werkwijze landschap en cultuurhistorie	12
1.7	Juridisch- en beleidskader	12
	Europees: Verdrag van Malta (1992)	12
	Nationaal: Omgevingswet (2024) en Erfgoedwet (2016)	13
	Omgevingswet	13
	Erfgoedwet (2016)	13
1.7.1	Provinciaal beleid	13
1.7.2	Gemeentelijk: tijdelijk omgevingsplan en beleidskaart	15
1.7.2.1	Gemeentelijk beleid landschap en cultuurhistorie	15
1.7.2.2	Gemeentelijk beleid archeologie	18
2	Landschap	21
2.1	Inleiding	21
2.2	Ontstaansgeschiedenis	21
2.2.1	Weichselien (ca. 115.000-10.000 jaar BP)	21
2.2.2	Holoceen (10.000 jaar BP tot heden)	21
2.3	Gegevens in het plangebied	25
2.3.1	Aardkunde	25
2.3.2	Geologie	25
2.3.3	Geomorfologie en bodem	26
2.3.4	Essenkaart	28
2.3.5	Hoogtebestand AHN	29

2.3.6	Grondwaterpeil	31
2.3.7	Bodemopbouw en diepteligging archeologische lagen	32
3	Archeologie	38
3.1	(Pre)historische bewoningsgeschiedenis	38
3.2	Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	39
3.3	Vindplaatsen	41
3.3.1	AMK-terreinen	41
3.3.2	Vindplaatsen	41
3.4	Eerder uitgevoerd onderzoek	42
3.5	Tweede Wereldoorlog	44
3.6	Verstoringsen	45
4	Cultuurhistorie	47
4.1	Historische ontwikkeling	47
4.1.1	Middeleeuwen en Nieuwe Tijd	47
4.1.2	Recente ontwikkelingen	48
4.2	Historische kaarten	48
4.3	Cultuurhistorische en landschappelijke waardenkaarten	53
4.3.1	Provincie	53
4.3.2	Gemeente	55
4.4	Cultuurhistorische en landschappelijke inventarisatie	56
5	Conclusies en advies cultuurhistorie en landschap	58
6	Conclusies en aanbevelingen archeologie	61
6.1	Conclusie	61
6.2	Gespecificeerd verwachtingsmodel	61
6.3	Advies	62
7	Referenties	65
	Colofon	66

Samenvatting

Aanleiding

Voor het project Smakterheide Noord heeft de gemeente Venray in samenwerking met Greenport Venlo het voornemen om bedrijventerrein Smakterheide aan de noordzijde uit te breiden. Bij deze toekomstige ontwikkeling kunnen landschappelijke, cultuurhistorische en/of archeologische waarden worden aangetast. Dit bureauonderzoek is opgesteld om deze waarden in beeld te brengen en een advies voor eventueel vervolgonderzoek of -maatregelen op te stellen.

Onderzoeksplicht vanuit gemeentelijk beleid

Ter plaatse van het plangebied zijn verschillende dubbelbestemmingen van kracht voor de thema's landschap, cultuurhistorie en archeologie. Vanuit de dubbelbestemmingen landschap en cultuurhistorie worden bepaalde kenmerken van, en elementen in, het landschap beschermd bij toekomstige ontwikkelingen. De dubbelbestemmingen archeologie stellen bepaalde vrijstellingsgrenzen qua omvang en diepte, waarbij archeologisch onderzoek nodig is indien deze grenzen worden overschreden. De exacte werkzaamheden zijn niet bekend, maar het is waarschijnlijk dat de geplande werkzaamheden (een deel van) de regels uit de dubbelbestemmingen overschrijden. De dubbelbestemmingen worden toegelicht in paragraaf 1.7.2.

Bodemverstoring en diepteligging archeologisch niveau

De bodemopbouw in het plangebied lijkt merendeels onverstoord, met uitzondering van de locaties waar momenteel bebouwing staat. Verder kunnen agrarische activiteiten de bodem tot op bepaalde mate hebben verstoord. Op basis van de boringen die eerder in het plangebied zijn gezet, bestaat de bodem uit beekafzettingen richting het noorden en dekzand richting het zuiden. De beekafzettingen bestaan uit zand, leem en veen. Archeologische resten kunnen verwacht worden in de top van de beek- en dekzandafzettingen, in principe vanaf maaiveld. Er zijn geen bekende waarden aanwezig in het plangebied. In de omgeving zijn echter meerdere vondsten uit de Bronstijd bekend en ten noorden van het plangebied is een schuttersnest uit WOII aangetroffen. Er geldt een hoge verwachting voor de periode Paleolithicum-Mesolithicum en voor resten uit de Tweede Wereldoorlog, en een middelhoge verwachting voor de overige periodes. De verwachting voor resten vanaf het Neolithicum is middelhoog omdat het gebied rond deze periode bedekt werd met veen, waardoor het geen aantrekkelijke vestigingslocatie was. Het gebied heeft echter wel een verwachting op watergerelateerde resten zoals voorden en rituele deposities.

Cultuurhistorische en landschappelijke waarden

De volgende landschappen en/of elementen zijn in het plangebied aanwezig: beekdallandschap, ontginningslandschap, oud geperceleerd grasland, houtwallen en houtopstanden, bomenrijen en wegen uit de periode 1806-1890. Voor een beschrijving van de elementen wordt verwezen naar paragraaf 4.4

Advies vervolgonderzoek

Voor landschap en cultuurhistorie wordt geadviseerd de kenmerken van het beekdallandschap en het ontginningslandschap te behouden, o.a. de kleinschaligheid en de afwisseling tussen open en gesloten gebieden. Tevens wordt aanbevolen de bestaande erf(rand)- en laanbeplanting en de historische wegenstructuur te behouden en/of in te passen in de toekomstige inrichting van het gebied. Voor een beschrijving van hoe de bestaande elementen al zijn meegenomen in het ontwerp en voor een toelichting op het advies wordt verwezen naar hoofdstuk 5.

Voor archeologie wordt geadviseerd een verkennend booronderzoek uit te voeren daar waar bodemroerende werkzaamheden plaatsvinden. Dit onderzoek heeft als doel te intactheid van de bodem vast te stellen. Als onderdeel hiervan wordt geadviseerd enkele raaien landschappelijke boringen te plaatsen, om de overgang van het beekdal naar de dekzandwellingen beter in beeld te brengen. Eventueel is een archeologische begeleiding nodig bij werkzaamheden in het beekdal en t.p.v. eventuele structuren uit WOII. Het advies wordt verder toegelicht in paragraaf 6.3.

1 Inleiding

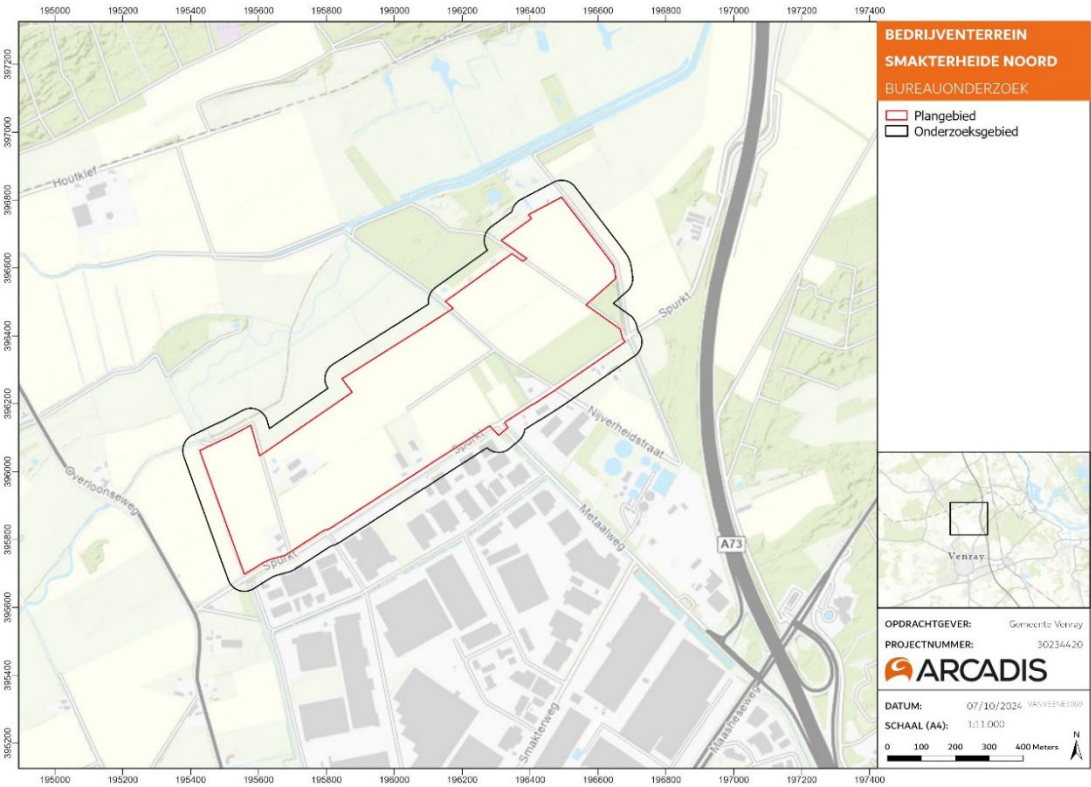
1.1 Aanleiding van het onderzoek

Voor het project Smakterheide Noord heeft de gemeente Venray in samenwerking met Greenport Venlo het voornemen om bedrijventerrein Smakterheide aan de noordzijde uit te breiden. Deze uitbreiding is primair bedoeld om middelzware bedrijven uit Venray te faciliteren. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt circa 48,4 ha, waarvan circa 22 ha uitgeefbaar als bedrijfskavels wordt gesteld. De omvang van individuele bedrijfskavels bedraagt maximaal 2 hectare, waarmee bijvoorbeeld grote logistieke bedrijven zijn uitgesloten. De hoofdontsluiting van het terrein vindt plaats via de weg Spurkt. In de plannen voor het bedrijventerrein wordt ingezet op het creëren van een groene uitstraling en tevens tot op bepaalde hoogte behoud van historische lijnen in het landschap, zoals bestaande houtwallen en watergangen. Richting het Loobeekdal wordt een natuurlijke overgang gecreëerd die samenhangt met de ontstaansgeschiedenis van het landschap en het historisch landgebruik.

In 2018 is door Econsultancy een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor hetzelfde terrein. Omdat er sindsdien wijzigingen in de begrenzing van het plangebied hebben plaatsgevonden, om de gegevens te actualiseren en om een integraal beeld van aanwezige erfgoedwaarden te verkrijgen, wordt onderhavig bureauonderzoek opgesteld.

1.2 Plangebied en onderzoeksgebied

Het plangebied bevindt zich in het noorden van Venray (gemeente Venray) boven het industrieterrein Smakterheide, in de provincie Limburg. Het gebied omvat ca. 48,4 ha. Ten oosten van het wijzigingsgebied ligt de Rijksweg A73 en aan de zuidzijde is de weg Spurkt gelegen. Aan de noordzijde grenst het wijzigingsgebied aan het Loobeekdal. Het Loobeekdal is een natuurgebied met bloemrijke vochtige graslanden rond de Loobeek. Aan de westzijde wordt het wijzigingsgebied begrensd door een sloot en agrarisch gebied. Voor het onderzoeksgebied is uitgegaan van een buffer van 50 meter rondom het plangebied, om zo een beter inzicht te krijgen in de landschappelijke en archeologische context van het gebied (Figuur 1, Figuur 2). Gezien de grootte van het plangebied is een inschatting gemaakt dat 50 meter voldoende is om de landschappelijke en archeologische context van het gebied in beeld te brengen. Gegevens buiten het onderzoeksgebied worden ook meegenomen wanneer relevant.

Figuur 1: Het plan- en onderzoeksgebied op de topografische kaart.

Figuur 2: Het plan- en onderzoeksgebied op een recente luchtfoto.

1.3 Administratieve gegevens

Objectgegevens onderzoek	
Arcadis Projectnummer	30234420
ISSN-nummer	2666-8718
Projectnaam	Bedrijventerrein Smakterheide Noord
Plaats	Venray
Gemeente	Venray
Provincie	Limburg
Coördinaten (X,Y)	196.093,32E 396.234,74N
Oppervlakte plangebied	Ca. 48,4 ha
Kadastrale gegevens	Sectie A: 2840, 2952 Sectie U: 91, 92, 93, 94, 100, 103, 104, 105, 106, 107, 151, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 225, 226, 242, 243, 244, 246, 253, 289, 291, 292, 295, 296, 300, 322, 333
Onderzoeksmelding Archis3	5649495100
Uitvoerder	Arcadis Nederland BV
Auteur	Eva van Veen, Dean Peeters
Contactpersoon	Eva van Veen Arcadis Nederland B.V. Eva.vanveen@arcadis.com
Opdrachtgever	Gemeente Venray
Bevoegd Gezag	Gemeente Venray
Uitvoeringsperiode onderzoek	Oktober 2024
Beheerder en plaats documentatie	Arcadis Nederland BV, locatie Arnhem

1.4 Huidige en toekomstige situatie plangebied

De voorgenomen ontwikkeling van Smakterheide Noord ligt ten noorden van het bestaande bedrijventerrein Smakterheide en is ca. 48,4 hectare groot. Het wijzigingsgebied bestond oorspronkelijk vooral uit grasland en bouwland, waarvan een gedeelte nog steeds als zodanig in gebruik is. Het landschap wordt gekenmerkt door rechte wegen met laanbeplanting, regelmatige blokverkaveling en verspreid gelegen boerderijen met erfbeplanting en kent een grote mate van openheid. Opvallend in het gebied is de overgang van het beekdal van de Loobeek (in het noorden) naar de hoger gelegen dekzandruggen (richting het zuiden en oosten). Aan de oostzijde van het wijzigingsgebied is een dassenburcht gelegen (in het driehoekje bos net buiten de plangrens).

Een deel van de gronden dient nog verworven te worden. Er staan op dit moment nog vier bedrijfswoningen in het projectgebied, waarvan een aantal reeds is aangekocht. De agrarische bedrijven die in het gebied gelegen zijn, worden niet ingepast in het plan. Door het wijzigingsgebied loopt de TenneT hoogspanningsverbinding Haps - Venray. TenneT heeft het voornemen om naast dit tracé een ondergrondse hoogspanningsleiding door het gebied aan te leggen.

De exacte aard van de toekomstige ontwikkelingen zijn nog niet bekend. Het terrein wordt ten eerste bouwrijp gemaakt, waarna bedrijven zich hier zullen vestigen en verder zelf richting zullen geven aan de ontwikkeling van hun kavels. In Figuur 3 is een concept ontwerp van het toekomstige ruimtegebruik van het terrein weergegeven. De bedrijven vormen de toekomstige gebruikers van het gebied. Doordat de exacte werkzaamheden nog niet vast staan, is ook nog niet bekend of de toekomstige ontwikkelingen eventueel (tijdelijke) invloed hebben op de huidige grondwaterstand en wat de maximale diepte van de bodemingrepen is. De volgende uitgangspunten voor de ontwikkeling zijn wel al benoemd en mogelijk relevant m.b.t. landschap, cultuurhistorie en archeologie:

- Maximale kavelgrootte is 2 ha;
- Vestiging van grote logistieke bedrijvigheid is niet toegestaan;
- Afwatering/waterberging gaat centraal plaatsvinden in de nieuwe natuurrzone ten noorden van het bedrijventerrein, wat tevens de overgangszone tussen het terrein en het Loobeekdal vormt;

- Bestaande waterlopen worden zoveel mogelijk gehandhaafd;
- De primaire watergang Venrayse Spurkt, aan de oostkant, wordt deels verlegd;
- Er wordt gestreefd de historische lijnen in het landschap, zoals bestaande houtwallen en watergangen, zoveel mogelijk in stand te houden.

Hiernaast wordt gewerkt aan een landschappelijke visie voor Smakterheide. Het concept wordt weergegeven in Figuur 4, maar een nadere uitwerking moet nog volgen.

Figuur 3: Concept ontwerp van het toekomstige gebruik van het bedrijventerrein Smakterheide Noord.

Figuur 4: Landschappelijke visie (concept) Smakterheide.

1.5 Doel van het bureauonderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is om op een integrale wijze inzicht te verschaffen in de landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden die zich in het plangebied bevinden of verwacht worden. Indien de werkzaamheden een risico vormen voor de landschappelijke en/of cultuurhistorische waarden in het plangebied, wordt een advies opgesteld voor de te nemen vervolgstappen. Een waardering van de elementen is niet opgenomen in dit onderzoek. Voor het onderdeel archeologie wordt een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel conform KNA 4.2 opgesteld en wordt een advies opgesteld over of, en waar, archeologisch vervolgonderzoek nodig is en uit welke onderzoeksmethode het vervolg moet bestaan.

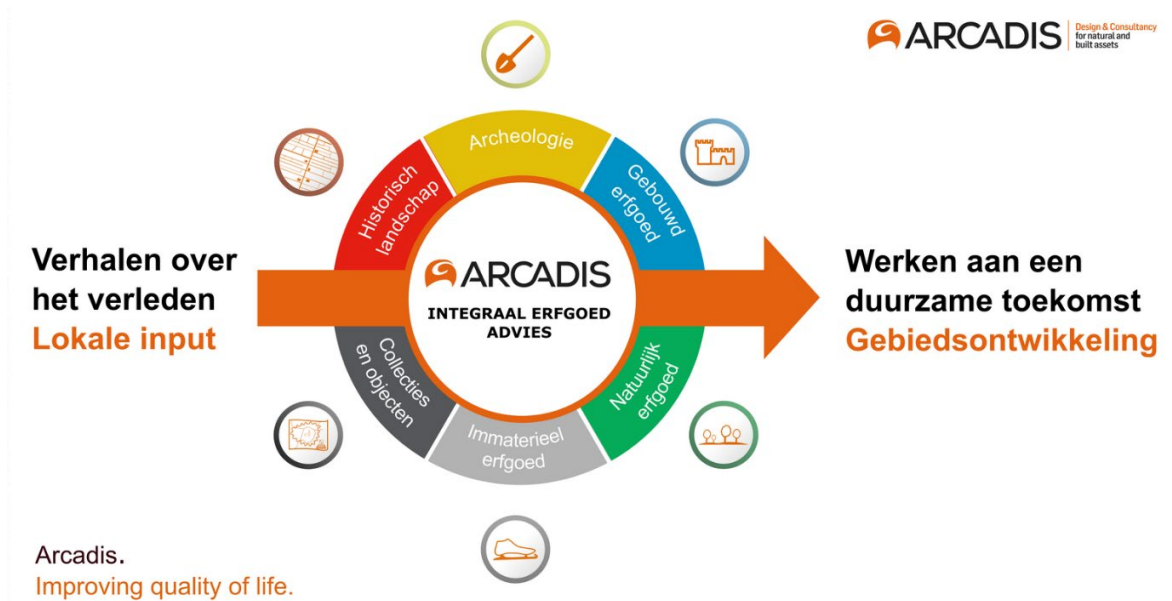
1.6 Normen en werkwijze

Arcadis streeft naar een integrale aanpak van erfgoed. Erfgoed bevat zes pijlers (Figuur 5): archeologie, historische gebouwen, historisch landschap, natuurlijk erfgoed, collecties & objecten en immaterieel erfgoed. Deze aspecten vertonen een grote verbondenheid en onderlinge samenhang. Een integrale benadering van deze aspecten heeft een meerwaarde voor het project waarbinnen het wordt uitgevoerd. Het zorgt ervoor dat er een gedegen inventarisatie beschikbaar is en dat er een integrale erfgoedwaardering kan worden uitgevoerd.

In dit bureauonderzoek ligt de focus op archeologie, historisch landschap, gebouwd erfgoed en in mindere mate natuurlijk erfgoed. Van collecties & objecten en immaterieel erfgoed is geen sprake in het plangebied. Deze worden buiten beschouwing gelaten. De overige pijlers laten zich omschrijven als:

- **Archeologie:** Deze pijler omvat alle bekende en onbekende, in en op het bodemarchief aanwezige resten van menselijke activiteiten, die wel of niet verstoord zullen gaan worden. Archeologie zal worden uitgevoerd volgens de KNA 4.2, protocol bureauonderzoek 4002. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de te verwachten aanwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden.
- **Historisch landschap:** In deze pijler worden de elementen die behoren tot de historische geografie beschreven. Dit zijn cultuurhistorische punten, lijnen en vlakken, zoals cultuurhistorische landschappen, historisch groen, historische paden, sloten, dijken, beplantingen etc. als ook historische zichtlijnen en historische wegen-, verkavelings- en beplantingspatronen etc.

- **Gebouwd Erfgoed:** Deze pijler bestaat uit elementen die behoren tot de historische (steden)bouwkunde. Hieronder vallen beschermde stads- en dorpsgezichten, Rijksmonumenten, en waardevolle bouwkundige objecten (molens, boerderijen, sluizen, etc.) en ensembles (erven, dorpen, linten, landgoederen, etc.).
- **Natuurlijk Erfgoed:** Onderdeel van deze pijler zijn bijzondere elementen van het landschap die door natuurlijke processen zijn gevormd, zoals bijvoorbeeld een steilrand of een stuwwal. Ook aardkundige waarden vallen onder deze pijler.

Figuur 5: Zes pijlers van het cultureel erfgoed.

1.6.1 Werkwijze archeologie

De landschappelijke en archeologische situatie wordt beschreven op basis van een aantal bronnen. De landschappelijke opbouw en ontwikkeling van het onderzoeksgebied zegt veel over de mogelijke aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied. In combinatie met gegevens over bekende archeologische vondsten en historische gegevens wordt een verwachting opgesteld voor de kans op het aantreffen van archeologische resten. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de verwachte aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden.

De doelstellingen vermeld bij 1.5 worden bereikt door het beantwoorden van de volgende vragen:

1. Hoe ziet de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
2. Welke archeologische gegevens in en rond het plangebied zijn bekend?
3. Welke historische gegevens (complexen en landgebruik) in en rond het plangebied zijn bekend?
4. Wat is, op basis van bovenstaande gegevens, de gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied? Wat zijn de prospectiekenmerken van de te verwachte vindplaatsen?
5. In welke mate worden de bekende en/of verwachte archeologische vindplaatsen bedreigd door de geplande ontwikkeling?
6. Is archeologisch vervolgonderzoek nodig en zo ja, welke onderzoeksmethode wordt geadviseerd?

Voor het onderdeel archeologie worden in ieder geval de volgende bronnen geraadpleegd:

- Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Venray;
- Erfgoedverordening;
- Erfgoedkaart Limburg, Provincie Limburg;
- Beleidsprogramma Archeologie, Provincie Limburg;
- Archeologische Monumentenkaart (AMK);
- Relevante publicaties van reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek;

- Historische kaarten: Topografisch Militaire Kaarten, kadasterkaart 1811-1832, Bonnekaart 1900;
- Bodemkaart, geomorfologische kaart, het AHN;
- Geologische informatie uit bijvoorbeeld het DINO-loket;
- Informatie uit ARCHIS3.

1.6.2 Werkwijze landschap en cultuurhistorie

Waarden in het historisch landschap zijn onder te verdelen in punten, lijnen en vlakken, waarbij een grote overlap bestaat met elementen zoals cultuurhistorische landschappen, historische paden, sloten, dijken en beplantingen, maar ook historische zichtlijnen en historische wegen-, verkavelings- en beplantingspatronen. Om te bepalen welke elementen in het landschap aanwezig zijn wordt gebruik gemaakt van historisch kaartmateriaal en cultuurhistorisch-landschappelijke waardenkaarten van provincies en gemeenten. Tevens wordt gekeken naar aardkundige waarden binnen het onderdeel landschap, al hangt dit meer samen met het natuurlijk erfgoed. Het onderdeel cultuurhistorie omvat beschermde stads- en dorpsgezichten, Rijksmonumenten, en waardevolle bouwkundige objecten (molens, boerderijen, sluizen, etc.) en ensembles (erven, dorpen, linten, landgoederen, etc.). Om de doelstellingen benoemd in paragraaf 1.5 te bereiken worden de volgende vragen beantwoord:

1. Welke aardkundige of landschappelijke elementen zijn aanwezig in het projectgebied?
2. Indien er aardkundige of landschappelijke elementen zijn aangetroffen, hoe kunnen deze worden beschermd, behouden, versterkt of ingepast?
3. Welke cultuurhistorische elementen zijn er aanwezig in het projectgebied?
4. Indien er cultuurhistorische elementen zijn aangetroffen, hoe kunnen deze worden beschermd, behouden, versterkt of ingepast?

Aanvullend op de bronnen benoemd onder de werkwijze voor het onderdeel archeologie, worden de volgende bronnen geraadpleegd voor de onderdelen landschap en cultuurhistorie:

- Basiskaart Aardkundige Waarden;
- Provinciale Aardkundige Waardenkaart;
- Provinciale Cultuurhistorische kaart;
- Gemeentelijke Cultuurhistorische kaart;
- Indicatieve Kaart Militair Erfgoed;
- Atlas Groen Erfgoed;
- Monumentenregisters.

1.7 Juridisch- en beleidskader

Europees: Verdrag van Malta (1992)

Op 16 januari 1992 is door de Raad van Europa het Europese verdrag van Malta - ook wel bekend als de Conventie van Malta of het Verdrag van Valletta - gesloten. Het verdrag beoogt het cultureel erfgoed dat zich in de bodem bevindt beter te beschermen. In het verdrag zijn drie uitgangspunten ten aanzien van de omgang met archeologie geïntroduceerd:

- Het streven naar het behouden van archeologie in de bodem, het zogenaamde "behoud in situ" (artikel 4, tweede lid). De gedachte daarachter is dat er bodemarchief voor toekomstige generaties bewaard moet blijven.
- "Behoud in situ" wordt bereikt door in de planvorming tijdig rekening houden met de (mogelijke) aanwezigheid van archeologische vindplaatsen, zodat er nog ruimte is voor archeologievriendelijke alternatieven (artikel 5). Dit gebeurt door vooraf onderzoek uit te voeren naar archeologische resten. Door er vooraf rekening mee te houden, wordt vertraging in bouwprocessen voorkomen.
- Wanneer 'behoud in situ' niet mogelijk is, dienen de behoudenswaardige archeologische resten te worden veiliggesteld door middel van archeologisch onderzoek. Elke lidstaat die het Verdrag van Malta ondertekent, is verplicht maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat bij alle ontwikkelingsprojecten de kosten van het archeologisch onderzoek worden gedekt (artikel 6). In de Nederlandse wetgeving is dit vertaald in het 'de verstoorder betaalt'-principe (Wet op de Archeologische Monumentenzorg 2008). De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor de kosten van het archeologisch onderzoek en de uitwerking van de resultaten.

Nationaal: Omgevingswet (2024) en Erfgoedwet (2016)

Omgevingswet

Alle regels met betrekking tot de fysieke leefomgeving – de waarneembare omgeving door zicht, reuk en gehoor – zijn per 01-01-2024 opgenomen in de Omgevingswet. De Omgevingswet bundelt regels over milieu, natuur, water, ruimtelijke kwaliteit, infrastructuur, bouwwerken en erfgoed. Erfgoed in de Omgevingswet wordt opgedeeld in zes categorieën: Stads- en dorpsgezichten, Monumenten, Archeologische monumenten, Cultuurlandschappen, Roerend en immaterieel cultureel erfgoed en Werelderfgoed. Inhoudelijk worden deze categorieën als volgt beschreven:

1. Stads- en dorpsgezichten: groepen van onroerende zaken, van algemeen belang vanwege hun: schoonheid, onderlinge ruimtelijke/structurele samenhang, wetenschappelijke/ cultuurhistorische waarde, en in welke groepen zich een of meer monumenten bevinden.
2. Monumenten en hun omgeving: onroerende zaken die deel uitmaken van het cultureel erfgoed, inclusief de omgeving van de onroerende zaak.
3. Archeologische monumenten: terrein dat deel uitmaakt van cultureel erfgoed vanwege daar aanwezige overblijfselen, voorwerpen of andere sporen van menselijke aanwezigheid in het verleden, met inbegrip van die overblijfselen, voorwerpen en sporen.
4. Cultuurlandschappen: gebieden – landschappen – zoals die door mensen worden waargenomen, waarvan het karakter wordt bepaald door natuurlijke of menselijke factoren en de interactie daartussen die deel uitmaken van cultureel erfgoed.
5. Roerend en immaterieel cultureel erfgoed voor zover aan een locatie verbonden. Deze categorie omvat alle erfgoed die niet onder te brengen is in de bovenstaande categorieën, zolang ze aan een locatie verbonden kunnen worden.
6. Werelderfgoed: cultureel en/of natuurlijk erfgoed dat wordt beschouwd als onvervangbaar, uniek en universeel, en dat behouden dient te worden als eigendom van de hele wereld.

In de Omgevingswet worden regels gesteld over: het opstellen van nationale, provinciale, gemeentelijke, en door waterschappen op te stellen, omgevingsplannen, omgevingsvisies en omgevingsprogramma's. Erfgoed – en het behoud van erfgoed voor de toekomst – moet deel uitmaken van deze producten. Dit geldt ook voor Werelderfgoed. In de Omgevingswet komen verder de volgende zaken aan de orde:

- Aanwijzing van en omgang met beschermde stads- en dorpsgezichten gebeurt op grond van de Omgevingswet;
- Aanwijzing van en omgang met provinciale en gemeentelijke monumenten gebeurt op grond van de Omgevingswet;
- Vergunningverlening voor het wijzigen van (archeologische) Rijksmonumenten gebeurt op basis van de Omgevingswet;
- Omgang met archeologie in de fysieke leefomgeving (vergunningen en integratie in planvorming) is geregeld in de Omgevingswet;
- Adviescommissies worden aangesteld op grond van de Omgevingswet.

Erfgoedwet (2016)

Sinds 1 juli 2016 geldt de Erfgoedwet. Deze wet harmoniseert wet- en regelgeving omtrent roerend en onroerend erfgoed op land en in water, en vormt één integrale wet voor het beheer en behoud van cultureel erfgoed. In de Erfgoedwet komen de volgende zaken aan de orde:

- Duiding van cultureel erfgoed en zorg voor cultuurgoederen in overheidsbezit is geregeld in de Erfgoedwet;
- Aanwijzing van Rijksmonumenten (gebouwde of aangelegde monumenten) gebeurt op grond van de Erfgoedwet;
- Aanwijzing van archeologische Rijksmonumenten gebeurt op grond van de Erfgoedwet;
- Het stelsel van archeologische certificering is geregeld in de Erfgoedwet.

1.7.1 Provinciaal beleid

Omgevingsverordening Limburg 2024

De omgevingsverordening van Limburg bevat de provinciale regels op het gebied van milieu, provinciale wegen, (grond-)water, grond, landbouw, natuur, wonen en ruimte. De regels zijn raadpleegbaar in een viewer¹. Relevant voor

¹ <https://limburg.viewer.ow.planoview.nl/planviewer>

het huidige onderzoek zijn hoofdstukken 7 (Landschappen) en 11 (Cultureel Erfgoed). In het thema Landschappen toont de kaart van de groenblauwe mantel aan dat er ter plaatse van het plangebied sprake is van één van de kernkwaliteiten van de groenblauwe mantel, namelijk een beekdal. Naast ruimte voor water en waterberging in de laagten en beekdalen zijn de overige kernkwaliteiten het groene karakter, het visueel-ruimtelijk karakter, het cultuurhistorisch erfgoed en het reliëf. De kwaliteiten van het landschap worden verder uitgewerkt in het Landschapskader Noord en Midden-Limburg (zie beneden). Onder het thema Cultureel Erfgoed wordt alleen ingegaan op de herbenutting van monumentale en beeldbepalende gebouwen.

Omgevingsvisie Limburg 2021

De omgevingsvisie beschrijft de lange termijn visie van de provincie voor de periode 2021 tot 2030-2050, door richting te geven aan toekomstbestendige ontwikkelingen en de balans te zoeken tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Per thema zijn meerdere ambities voor de toekomst beschreven. Zo ziet de provincie het behoud en (her)gebruik van cultureel erfgoed als provinciaal belang. De huidige cultuurhistorische kernkwaliteiten van o.a. de groenblauwe mantel dienen behouden, beheerd, ontwikkeld en beleefd te worden, terwijl de provincie de gemeenten ook ondersteund bij o.a. het opstellen van een erfgoedkaart. Archeologie wordt gezien als interessante kwaliteit voor gebruik en ontwikkeling van de leefomgeving, waarbij verscheidende archeologische initiatieven worden gestimuleerd en ondersteund door de provincie. Het thema landschap wordt in een apart hoofdstuk behandeld, met als generieke opgave het behoud, beheer, ontwikkeling en beleving van de landschappelijke, cultuurhistorische, natuurlijke en waterhuishoudkundige kernkwaliteiten van het landschap. Landschap dient als drager kwaliteit toe te voegen aan de verschillende transitieopgaven in de provincie. Hierbij krijgen de beekdalen bijzonder aandacht.

Programma Landschap Mooi Limburg 2023-2026

Het Programma Landschap is opgesteld om de Limburgse landschappelijke kernkwaliteiten te versterken onder de Omgevingswet. De basis van het programma ligt in de maatschappelijke opgaven en richtinggevende uitspraken van de omgevingsvisie. Tevens zijn vier programmadoelen opgesteld:

- Behoud van het Limburgs landschap door meer bescherming van unieke en kwetsbare landschappelijke kernkwaliteiten inclusief cultureel erfgoed;
- Het bevorderen van de kwaliteit van het Limburgse landschap via de grote programma's en transities;
- Het verbeteren van het beheer van het Limburgs landschap;
- Het waarderen, koesteren en stimuleren van de beleving van het Limburgse landschap. Versterken van het verhaal dat het landschap vertelt.

Met deze doelen in gedachten zijn 5 actielijnen opgesteld, waaronder verschillende ambities voor de toekomst zijn beschreven.

Landschapskader Noord- en Midden-Limburg (2009)

Het landschapskader biedt handvaten ter versterking van de landschappelijke kwaliteiten in Limburg, met als doel grip te krijgen op de kansen die het landschap biedt voor de toekomst. Aan de hand van kaarten wordt het ontstaan van de verschillende typen landschappen en hun kenmerken beschreven. De kaarten zijn beschikbaar in de viewer van de provincie, Atlas Limburg. Het plangebied ligt hierop voornamelijk in het dalen- en het cultuurlandschap: de beekdalen behoren tot het dalenlandschap en de ontginningen (natte en droge heideontginningen) tot het cultuurlandschap. Per gebied wordt ook ingegaan op de manieren waarop landschapselementen in de toekomst ontwikkeld kunnen worden en worden enkele voorbeelden gegeven. De volgende kwaliteitsimpulsen worden benoemd:

- Versterken structurerende landschapstypen:
 - versterken van beek- en rivierdalen tot hoofdstructuur dragers van het landschap;
 - versterken bos- en mozaïeklandschappen inclusief ecologisch kwetsbare gebieden.
- Versterken variatie in schaal en ruimte:
 - versterken van de variatie in open, halfopen en besloten gebieden.
- Evenwicht aanbrengen tussen rood en groen:
 - versterken cultuurhistorische waardevolle structuren;
 - aanbrengen van evenwicht tussen rood en groen in bebouwingsclusters en –linten buiten de bebouwde kom en in verrommelde en verdichte gebieden.

Dit wordt vertaald naar de volgende maatregelen ter plaatse van het plangebied:

- Ontwikkelen beek- en rivierdal;
- Stimuleren erfbeplanting en versterken groenstructuren;
- Openhouden en ontwikkelen groenstructuren.

Cultuur en erfgoed voor iedereen (Beleidskader 2024-2027)

In het beleidskader 'cultuur en erfgoed voor iedereen' wordt ingegaan op de intrinsieke waarde van cultuur en erfgoed en de functie die zij hebben voor de maatschappij. De opgaves voor deze periode zijn het verbeteren en vergroten van de toegankelijkheid van cultuur en erfgoed in heel Limburg, een betere aansluiting tussen gevestigde instellingen en lokale initiatieven, het behoud van erfgoed voor huidige en toekomstige generaties en het stimuleren van de Limburgse taal. Met betrekking tot erfgoed zijn de volgende ambities van toepassing:

- Instandhouding van gebouwd erfgoed: restauratie, duurzaamheid, herbestemming van ensembles
- Archeologie: publieksbereik en participatie
- Digitalisering
- Verbindende kracht van het erfgoed: gebruik van de kracht van erfgoed om de regionale identiteit te versterken en de ruimtelijke kwaliteit te behouden
- Ruimte voor nieuwe ontwikkelingen: erfgoed wordt ingezet als inspiratiebron bij maatschappelijke ontwikkelingen

Beleidsprogramma archeologie

Naast het beleidskader dat hierboven is beschreven, beschikt de provincie over een Nota Archeologie waarin de kansen, ambities en doelen van Limburg worden beschreven. Er zijn drie actielijnen opgesteld: archeologie in beeld en bereik, archeologie in verbinding en archeologie op basis van orde. Van belang is dus om archeologische kennis te ontsluiten voor een breed publiek, de archeologie te verbinden met de samenleving (beleving) en het doelgericht en efficiënt uitvoeren van wettelijke archeologische verplichtingen.

De provincie beschikt ook over een archeologiebalans, een kwalitatieve en kwantitatieve analyse van het actuele archeologisch onderzoek. Deze is voor het laatst geüpdatet in 2012. Hiernaast zijn drie publicaties beschikbaar die samen een overzicht geven van de archeologische kennis voor de periodes: vroege prehistorie, late prehistorie, Romeinse tijd en Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Verder heeft de provincie ook een kaart met provinciale archeologische aandachtsgebieden. Het plangebied ligt niet binnen een van deze gebieden.

Erfgoedkaart Limburg en Atlas Limburg

De Erfgoedkaart Limburg is een instrument van en vóór gemeenten dat erfgoedwaarden in de fysieke leefomgeving in beeld brengt en input geeft voor het ontwikkelen van gemeentelijk erfgoedbeleid in relatie met andere opgaven. Het is een digitale viewer met een aantal lagen beschikbaar: gebouwde rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten, archeologische monumenten, stads- en dorpsgezichten en cultuurlandschappen.

De Atlas Limburg is een verzameling van digitaal kaartmateriaal voor de provincie Limburg, waaronder archeologische, cultuurhistorische en landschappelijke kaarten. Ook de gemeentelijke archeologische verwachtingskaarten zijn hierin opgenomen.

1.7.2 Gemeentelijk: tijdelijk omgevingsplan en beleidskaart

Gemeenten krijgen tot 01-01-2032 de tijd om het tijdelijk deel van het Omgevingsplan om te zetten naar een definitief Omgevingsplan. In het tijdelijk deel vallen onder andere de tot 01-01-2024 vigerende bestemmingsplannen en verordeningen. Het tijdelijk deel geldt totdat het nieuwe Omgevingsplan is vastgesteld.

Input voor het tijdelijk deel van het Omgevingsplan is veelal een gemeentelijke archeologische beleidskaart. Deze is gebaseerd op een onderliggende archeologische verwachtings- en/of waardenkaart, welke een actueel overzicht van de archeologische verwachtingen en bekende archeologische waarden binnen de gemeentegrenzen biedt. Daarnaast hebben veel gemeenten een cultuurhistorische waarden- en/of beleidskaart opgesteld, waarop punt-, lijn- en vlakelementen zijn opgenomen die een historische waarde vertegenwoordigen. Bijvoorbeeld: monumenten, cultuurlandschappen, historische infrastructuur en/of waterwegen of historisch groen. De archeologische en cultuurhistorische kaarten dienen uiteindelijk opgenomen te worden in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

1.7.2.1 Gemeentelijk beleid landschap en cultuurhistorie

De gemeente Venray heeft het landschappelijk en cultuurhistorisch beleid voornamelijk verankerd in de omgevingsvisie², het ruimtelijke kwaliteitskader³ en de vigerende bestemmingsplannen. De omgevingsvisie van Venray is raadpleegbaar via een online viewer en richt zich op toekomstige opgaven in de fysieke leefomgeving, als vertaling van de Toekomstvisie 2030 van de gemeente. De visie is opgedeeld in ambities, gebieden, thema's en

² <https://omgevingsvisie.venray.nl/>

³ <https://www.rkkvenray.nl/>

waarden. Erfgoed is een waarde die kansen biedt voor het ontwikkelen van de gemeente en het versterken van de identiteit. Onder erfgoed vallen de gemeentelijke en Rijksmonumenten, cultuurhistorische elementen maar ook gebouwen uit de wederopbouwperiode. Bij nieuwe initiatieven dient rekening gehouden te worden met het bestaande erfgoed, waardoor deze elementen behouden of waar mogelijk versterkt worden. Onder de waarde Landschap wordt ingegaan op de drie globale landschapsvormen van Venray: het Maasdal, het esdorpenlandschap en het ontginningslandschap. Elk landschap heeft bepaalde kenmerken, waarvoor specifieke opgaven geformuleerd zijn. Volgens de Landschappelijke Waardenkaart van Venray ligt het plangebied in een oude ontginning grenzend aan een beekdal. De opgaven die samenhangen met deze elementen zijn samengevat in Tabel 1.

Tabel 1: Opgaven landschapstypen gemeente Venray.

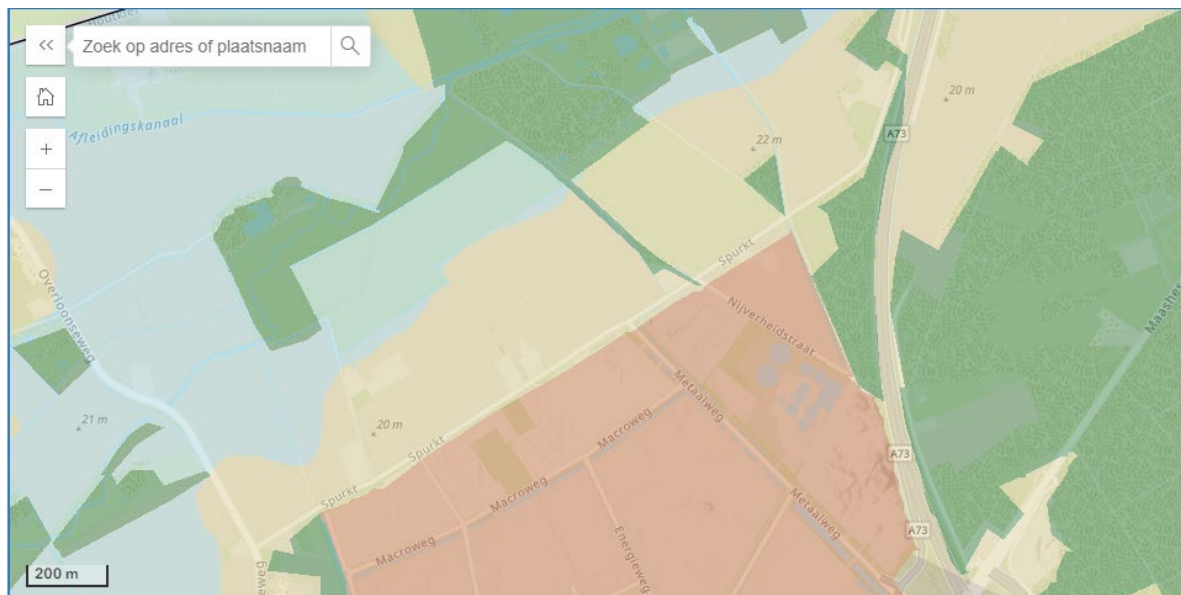
Element	Beschrijving	Kenmerken en opgaven
Beekdalen	De beekdalen waren in gebruik als weidegrond. Door kanalisatie zijn de oorspronkelijk vochtige bodems in de beekdalen veelal drooggelegd, waardoor ecologisch waardevolle natte milieus steeds zeldzamer zijn. De relatie tussen de beek en het beekdal is als gevolg ook niet overal herkenbaar meer. De oude graslanden in de beekdalen zijn deels wel nog in gebruik als grasland.	• grasland, ruimte voor water en natuurontwikkeling; water als leidend principe. • lineaire landschapselementen loodrecht op beek en beekbegeleidende beplanting. • beek(dal)herstel. • bebouwing zeer beperkt mogelijk mits op hogere gronden en passend in bebouwingstructuren. • geen bebouwing in beekdalen.
Oude ontginningsgebieden	De oude ontginningsgebieden grenzen vaak aan beekdalen of akkercomplexen. Deze gebieden worden grotendeels gekenmerkt door kleinschalige landschappen en in mindere mate als oude bouwlanden. Beide landschappen zijn oude heidelandschappen die in gebruik zijn genomen als bouwland.	• er is sprake van afwisseling tussen openheid en geslotenheid. • grondgebonden teelten in de vorm van akkerbouw of tuinbouw. • houtopstanden/houtwallen op perceelsranden samen met lineaire landschapselementen. • alleen binnen linten en clusters liggen mogelijkheden voor verdichting. • uitbreiding van landbouwactiviteiten passend bij de schaal van het landschap.

Het ruimtelijke kwaliteitskader van de gemeente Venray legt vast welke waarden en karakteristieken belangrijk zijn om te behouden en welke randvoorwaarden gelden bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Het kader is opgedeeld in verschillende gebieden, waaronder het landelijk gebied waarin het plangebied zich bevindt, welke raadpleegbaar zijn via een kaart. Op basis hiervan ligt het plangebied in de gebieden 'beekdalen', 'oude ontginningsgebieden' en voor een heel klein deel 'natuurgebieden' (zie ook Figuur 6). De waarden en relevante uitgangspunten per gebiedstype worden samengevat in Tabel 2.

Tabel 2: Ruimtelijk kwaliteitskader Venray.

Gebied	Waarden	Uitgangspunten (niet uitsluitend)
Beekdalen	• Landschapstype voor waterberging; • Afwezigheid bebouwing in beekdal; alleen in linten op randen van beekdallandschap; • Robuust netwerk dat natuurgebieden verbindt; • Ecologisch waardevolle vochtige/natte milieus in lager gelegen deel van beekdal; • Open zichtlijnen vanaf randen beekdal richting de beek;	• Herontwikkeling beekdalen zodat deze zichtbaar en herkenbaar zijn; • Versterken van kleinschalige karakter van beekdal, door toevoeging (kleinschalige) landschapselementen; • Wegen worden landschappelijk aangezet met laanbeplanting; • Behoud van openheid van het beekdal, beekdal is in principe onbebouwd, uitbreiding bedrijvigheid alleen aan randen; • Houtsingels op perceelsgrenzen; • Bebouwing is gesitueerd en georiënteerd op de weg; • Gebruik gebiedseigen beplanting.

	• Mozaïekstructuur tussen openheid graslanden en landschapselementen.	
Oude ontginningsgebieden	• Afwisseling open en gesloten gebieden door variatie aan groenstructuren op erfranden en perceelsgrenzen; • Laanbeplanting langs wegen; • Mozaïekstructuur en diversiteit in kavelgrootte; • Bebouwing veelal gelegen in linten of bebouwingsclusters.	• Instandhouding grillige verkaveling en zo mogelijk, zichtbaarder maken door beplanting op perceelsgrenzen; • Aandacht voor behoud en bescherming cultuurhistorische structuren, zoals houtopstanden; • Wegen worden aangeplant met laanbeplanting; • Opknappen waardevolle (historische) bebouwing; • Herstel van historische beplantings-, wegen- en padenstructuren; • Bebouwing past in kleinschalige landelijke omgeving d.m.v. gebiedseigen erf(rand)beplanting; • Ontwikkelingsrichting mag nooit ten koste gaan van aaneengesloten landschapselementen, zoals houtwallen en -singels.
Natuurgebieden	• Besloten karakter; • Hoge natuurwaarden; • Rechthoekige padenstructuur in bossen nabij de jonge ontginningen; • Het reliëf van de (oude)stuifduinen; • Afwezigheid van bebouwing.	• Behoud het plaatselijke microreliëf; • Behoud rechthoekige verkavelingsstructuur in de bossen nabij de jonge ontginningen; • Veel gebiedseigen en boomrijke beplanting.

Figuur 6: De omgeving van het plangebied op het ruimtelijke kwaliteitskader van de gemeente Venray. Blauw = beekdal, geel = oud ontginningsgebied en groen = natuurgebied. (Bron: <https://www.rkkvenray.nl/>).

De gemeente Venray beschikt ook over een cultuurhistorische waardenkaart opgesteld door RAAP in 2007. Op deze kaart zijn de bouwhistorische en historisch-geografische elementen en de archeologische vindplaatsen aangegeven. Deze elementen zijn echter niet altijd herkenbaar in het beleid als uitgewerkt in de bestemmingsplannen. De aanwezige elementen worden verder besproken in paragraaf 4.2.

Zoals benoemd is het gemeentelijk beleid rondom landschappelijke en cultuurhistorische waarden ook opgenomen in de vigerende bestemmingsplannen, in het tijdelijke deel van het Omgevingsplan. Ter plaatse van het plangebied geldt het bestemmingsplan Buitengebied Venray (2010), waarin meerdere relevante enkel- en dubbelbestemmingen zijn opgenomen. Deze worden toegelicht in Tabel 3.

Tabel 3: Beleid landschap en cultuurhistorie.

Enkel- of dubbelbestemming	Omschrijving
Dubbelbestemming 'Waarde – Beekdal'	Deze gronden zijn mede bestemd voor de bescherming van de natuurwaarden die verbonden zijn aan een vochtig milieu, landschapswaarden alsmede behoud van kwelgebieden. Een omgevingsvergunning is vereist voor werkzaamheden zoals afgraven, ophogen en het verwijderen/aanbrengen van bomen/struiken. De vergunning kan slechts worden verleend indien door de werkzaamheden dan wel door de daarvan (direct of indirect) te verwachten gevolgen de landschappelijke en/of natuurwaarden van deze gronden niet onevenredig (kunnen) worden geschaad, dan wel de mogelijkheden voor het herstel van die waarden niet onevenredig (kunnen) worden verkleind.
Dubbelbestemming 'Waarde – Ontwikkelingszone Groen'	Deze gronden zijn mede bestemd voor de bescherming en de ontwikkeling van de potentiële natuur- en landschapswaarden in het gebied. Een omgevingsvergunning is vereist voor werkzaamheden zoals afgraven, bemaling en het planten van bomen/struiken. De vergunning wordt alleen verleend indien de natuurwaarden van deze gronden niet onevenredig (kunnen) worden geschaad, dan wel de mogelijkheden voor het herstel van die waarden niet onevenredig (kunnen) worden verkleind.
Dubbelbestemming 'Waarde – Houtopstanden en houtwallen'	Deze gronden zijn mede bestemd voor de landschappelijke waarden in het gebied waar de houtopstand typerend is voor de lokale omstandigheden. Een omgevingsvergunning is vereist voor werkzaamheden zoals afgraven, ophogen en het verwijderen van bomen/struiken. De vergunning kan alleen verleend worden indien de natuurwaarden van deze gronden niet onevenredig (kunnen) worden geschaad, dan wel de mogelijkheden voor het herstel van die waarden niet onevenredig (kunnen) worden verkleind.
Enkelbestemming 'Agrarisch met waarden'	Deze gronden zijn (mede) bestemd voor het behoud, ontwikkeling en versterking van de aanwezige landschappelijke waarden, in het bijzonder van het esdorpenlandschap en de beekdalen; en voor erfbeplanting, wegbeplanting, landschapselementen en bosschages. Bij het wijzigen van de bestemming dient veelal aangetoond te worden dat de natuurlijke, cultuurhistorische, visueel-landschappelijke en/of archeologische waarden niet onevenredig worden aangetast. De ontwikkeling dient gericht te zijn op het verbeteren van de omgevingskwaliteit, aangetoond door middel van een landschappelijk inpassingsplan.
Enkelbestemming 'Agrarisch'	Deze gronden zijn (mede) bestemd voor erfbeplanting, wegbeplanting, landschapselementen en bosschages. Bij het wijzigen van de bestemming dient veelal aangetoond te worden dat de natuurlijke, cultuurhistorische, visueel-landschappelijke en/of archeologische waarden niet onevenredig worden aangetast. De ontwikkeling dient gericht te zijn op het verbeteren van de omgevingskwaliteit, aangetoond door middel van een landschappelijk inpassingsplan.

1.7.2.2 Gemeentelijk beleid archeologie

Het archeologisch beleid van de gemeente Venray is verankerd in de erfgoedverordening, de archeologische beleidskaart en de vigerende bestemmingsplannen. De vigerende gemeentelijke erfgoedverordening is opgesteld in 2010, echter is dit jaar een vernieuwde erfgoedverordening opgesteld in verband met het in werking treden van de Omgevingswet. Het college is akkoord gegaan met de nieuwe erfgoedverordening op 7 mei 2024⁴, maar de vernieuwde versie is alleen als bijlage bij het besluit beschikbaar en nog niet als vigerende verordening op bijvoorbeeld Overheid.nl. De vernieuwde erfgoedverordening bevat de regels omtrent het aanwijzen, beschermen en wijzigen van gemeentelijk beschermde cultuurgoederen/verzamelingen, monumenten en stads- of dorpsgezichten. Ook bevat het een vangnet archeologie. In de erfgoedverordening daterend uit 2010 zijn de regels omtrent het

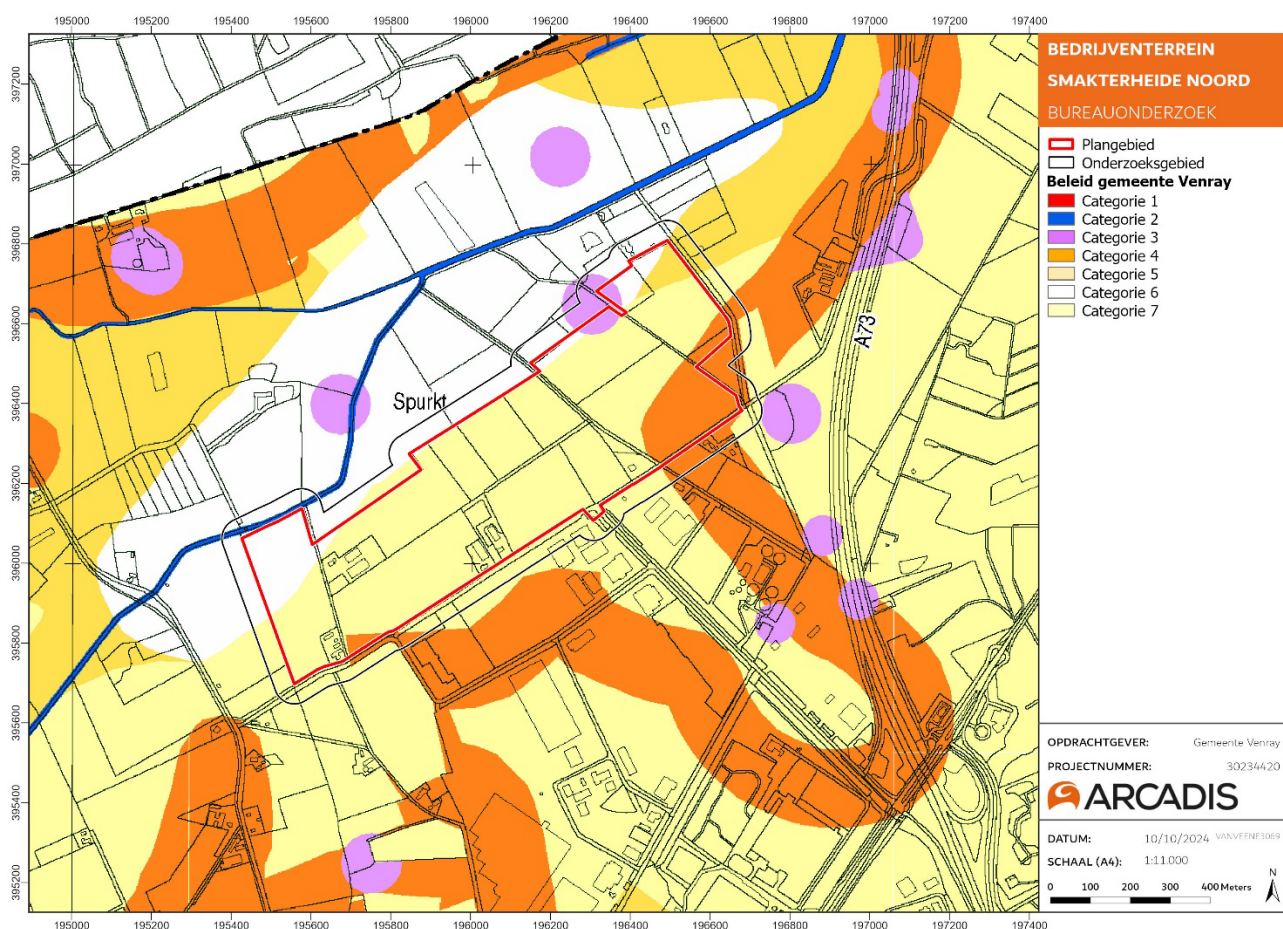
⁴ <https://www.venray.nl/collegebesluiten-7-mei-2024>

aanwijzen, beschermen en/of wijzigen van gemeentelijke monumenten en zaken, Rijksmonumenten en archeologische terreinen opgenomen.

De archeologische beleidskaart van de gemeente Venray is geactualiseerd door RAAP in 2011. Hierop zijn zeven beleidscategorieën weergegeven, evenals de provinciale aandachtsgebieden. De categorieën zijn gekoppeld aan een archeologische verwachting en aan bijbehorende vrijstellingsgrenzen voor de uitvoer van archeologisch onderzoek. In het plangebied zijn de volgende categorieën van toepassing: 3, 4, 5, 6 en 7 (Figuur 7). Het beleid dat hiermee samenhangt wordt toegelicht in Tabel 4. De archeologische verwachtingen worden verder toegelicht aan de hand van de gemeentelijke verwachtingskaarten in paragraaf 3.1.

Tabel 4: Gemeentelijk archeologisch beleid.

Beleidscategorie	Verwachting	Vrijstellingsgrenzen
Categorie 3	Overige monumenten en bufferzone rondom de bekende vindplaatsen	50 cm -mv en 100 m ²
Categorie 4	Droge en natte gebieden met een hoge verwachting	50 cm -mv en 500 m ²
Categorie 5	Droge en natte gebieden met een middelhoge verwachting	50 cm -mv en 2500 m ²
Categorie 6	Droge en natte gebieden met een onbekende verwachting	50 cm -mv en 2500 m ²
Categorie 7	Droge en natte gebieden met een lage verwachting, vrijgegeven of verstoorde gebieden	50 cm -mv; bij grootschalige herinrichting is een bureauonderzoek wenselijk

Figuur 7: Het plan- en onderzoeksgebied op de gemeentelijke archeologische beleidskaart.

Daarnaast is het gemeentelijk beleid opgenomen in de vigerende bestemmingsplannen, in het tijdelijke deel van het Omgevingsplan. Ter plaatse van het plangebied geldt het bestemmingsplan Buitengebied Venray (2010), waarin de dubbelbestemmingen 'Waarde – Archeologie 1' en 'Waarde – Archeologie 2' van toepassing zijn. De vrijstellingsgrenzen bedragen 50 cm -mv en respectievelijk 2500 m² en 500 m². Voor enkele delen van het plangebied geldt geen dubbelbestemming archeologie. Terwijl het beleid in het bestemmingsplan deels overeenkomt met het beleid uit de gemeentelijke archeologische beleidskaart, is Categorie 3 ('overige monumenten en bufferzone rondom bekende vindplaatsen') niet aanwezig in het bestemmingsplan, hetgeen vermoedelijk kan worden verklaard doordat de beleidskaart jonger (2011) is dan het bestemmingsplan (2010).

2 Landschap

2.1 Inleiding

De keuze voor een vestigingslocatie werd in het verleden in grote mate bepaald door de landschappelijke omgeving en de mogelijkheden die hierin geboden werden. De locatie was afhankelijk van de landschappelijke omstandigheden en voorwaarden veranderden gedurende de perioden.

Een relatief hoge plaats ten opzichte van de omgeving en beschikbaarheid van (stromend) water gold voor nagenoeg alle perioden als voorwaarde voor een vestigingslocatie. Gedurende de jager/verzamelaar periode (tot en met het Neolithicum) was echter met name de beschikbaarheid van natuurlijke voedselbronnen van belang, terwijl de landbouwers (vanaf de Bronstijd tot en met de Late Middeleeuwen) de voorkeur hadden voor de aanwezigheid van vruchtbare gronden voor akkerbouw. De geologische, geomorfologische en bodemkundige situaties zijn daarom van belang voor het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting. Naast de landschappelijke kaarten en hun bijbehorende legenda's, wordt voor dit hoofdstuk gebruik gemaakt van de gebiedsbeschrijvingen⁵, het landschapskader⁶ en voorgaand onderzoek⁷.

2.2 Ontstaansgeschiedenis

Het plangebied ligt in het zuidelijke zandgebied in het gebied de Peel, een regio mede gevormd door tektonische bewegingen. De Peel ligt op een hoger deel (de Peelhorst) met ten oosten en westen hiervan lagere delen ('slenken'). De overgang tussen horst en slenk kan abrupt zijn en wordt een breuk genoemd. Er lopen een aantal zuidoost-noordwest georiënteerde breuklijnen door het gebied heen. De aardkorst beweegt met een andere snelheid of in een andere richting aan weerszijden van deze breuklijnen, waardoor gebieden omhoog of omlaag komen en de horsten en slenken gevormd worden. De belangrijkste breuklijn is de Peelrandbreuk, welke op sommige plaatsen zichtbaar is in het landschap. De gronden op de Peelhorst waren natter dan de lageregelegen gronden ten westen hiervan, doordat de breuklijn niet veel water doorliet en water dus moeilijk van oost naar west kon stromen. De tektonische bewegingen in het gebied zorgde er verder voor dat de Maas rond de 400.000 jaar geleden naar het oosten verschoof en min of meer op de huidige plaats kwam te liggen. Onderstaand wordt vanaf de laatste ijstijd beschreven hoe het natuurlijke landschap is ontstaan en door welke processen het landschap is beïnvloed.

2.2.1 Weichselien (ca. 115.000-10.000 jaar BP)

Tijdens het Weichselien bereikte het landijs Nederland niet, maar heerste er wel periglaciaire klimaatomstandigheden en was sprake van een toendra landschap. De lagere temperaturen zorgde ervoor dat vegetatie schaars was, waardoor de wind vrij spel had. Verstuiving vond op grote schaal plaats, waarbij een dikke laag dekzand over het landschap werd afgezet. Op veel plaatsen bedekte dit zand de oudere afzettingen, waarbij duinen of dekzandruggen en laagten ontstonden, met als resultaat een golvend zandlandschap met duidelijke hoogteverschillen. Het dekzand behoort tot de Formatie van Bortel, Laagpakket van Wierden. Uit de boringen gezet in en rondom het plangebied blijkt dat het dekzand in het zuiden aan het maaiveld kan voorkomen (zie paragraaf 2.3.7). In het midden en noorden van het plangebied is geen dekzand binnen de eerste 2 meters aangetroffen, waarschijnlijk samenhangend met de activiteit van het later ontstane beekdal. Aan de randen van het gebied, voornamelijk op de flank van het Maasdal (ten oosten van het plangebied), ontstonden kleine smeltwaterdalen. In de laatste fase van het Weichselien sneden de beken zich diep in het dekzand.

2.2.2 Holoceen (10.000 jaar BP tot heden)

Tijdens het Holoceen werd het klimaat geleidelijk warmer en vochtiger. Het landschap dat tijdens de ijstijden was ontstaan, werd vastgelegd door toenemende vegetatie en de daardoor afnemende erosie. Omdat de temperatuur steeg smolten de ijskappen en begon de zeespiegel te stijgen, waardoor de grondwaterspiegel ook steeg. In de lage delen van het landschap vormden zich hierdoor een veenpakket. De toendra maakte plaats voor een parkachtig landschap met dennen, loofbomen en struiken. De landschappelijke ontwikkeling wordt weergegeven aan de hand van de paleogeografische kaartenreeks (Vos e.a. 2018). Deze wordt weergegeven in Figuur 8 en Figuur 9.

⁵ Haartsen 2009; Raap 2022

⁶ Jansen en Drogen 2006

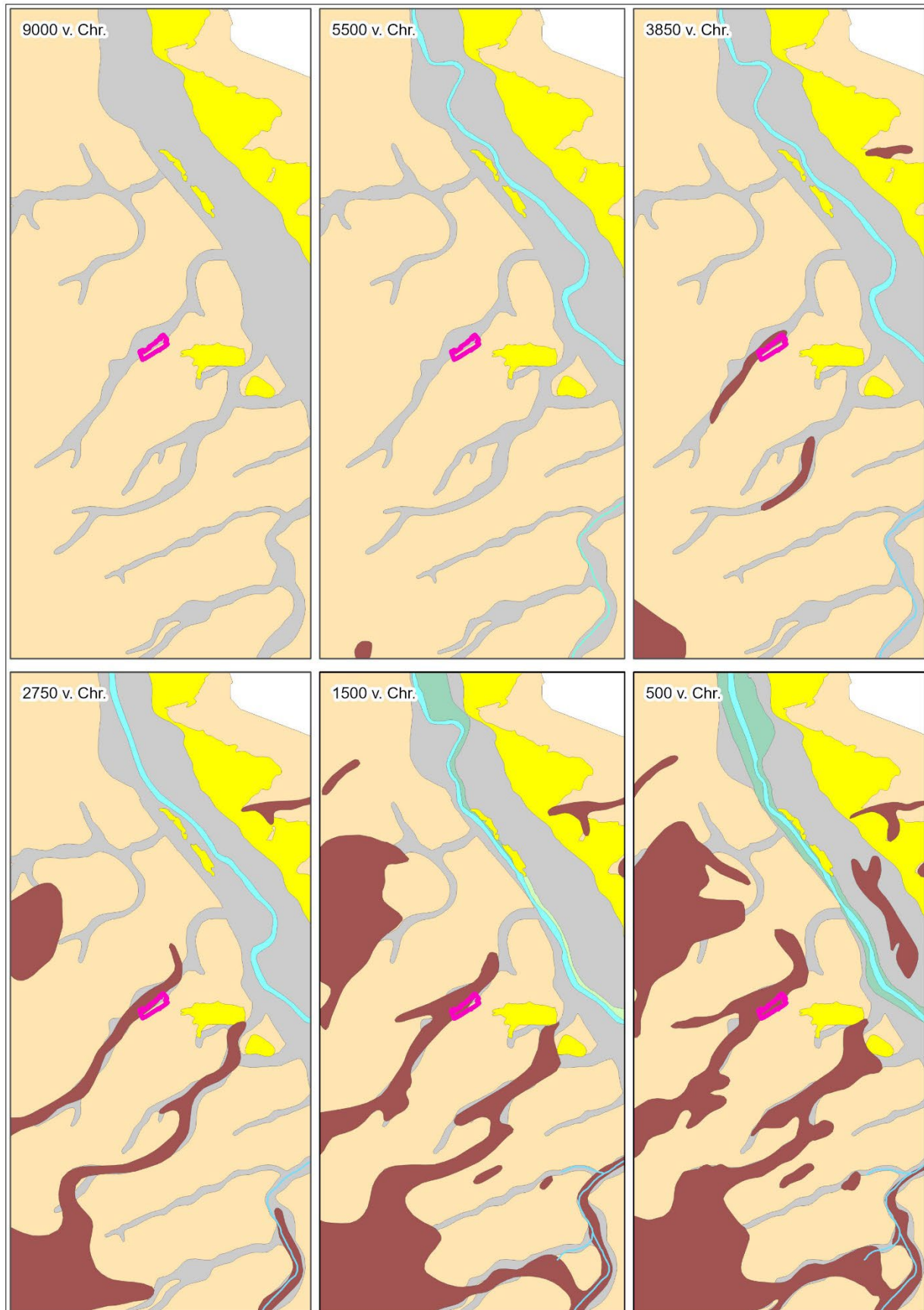
⁷ Beurskens 2018

Tijdens het Holocene veranderde de Maas van een vlechtende rivier tot een meanderende. Leem- en kleilagen werden afgezet in de overstromingsvlakte van de Maas en in de dalen van zijrivieren. Ten oosten van het plangebied is op het AHN het Maasdal met bijbehorende terrassen zichtbaar (Figuur 14). Ook op de paleogeografische kaarten zijn de veranderingen in de loop van de Maas te zien (Figuur 8, Figuur 9).

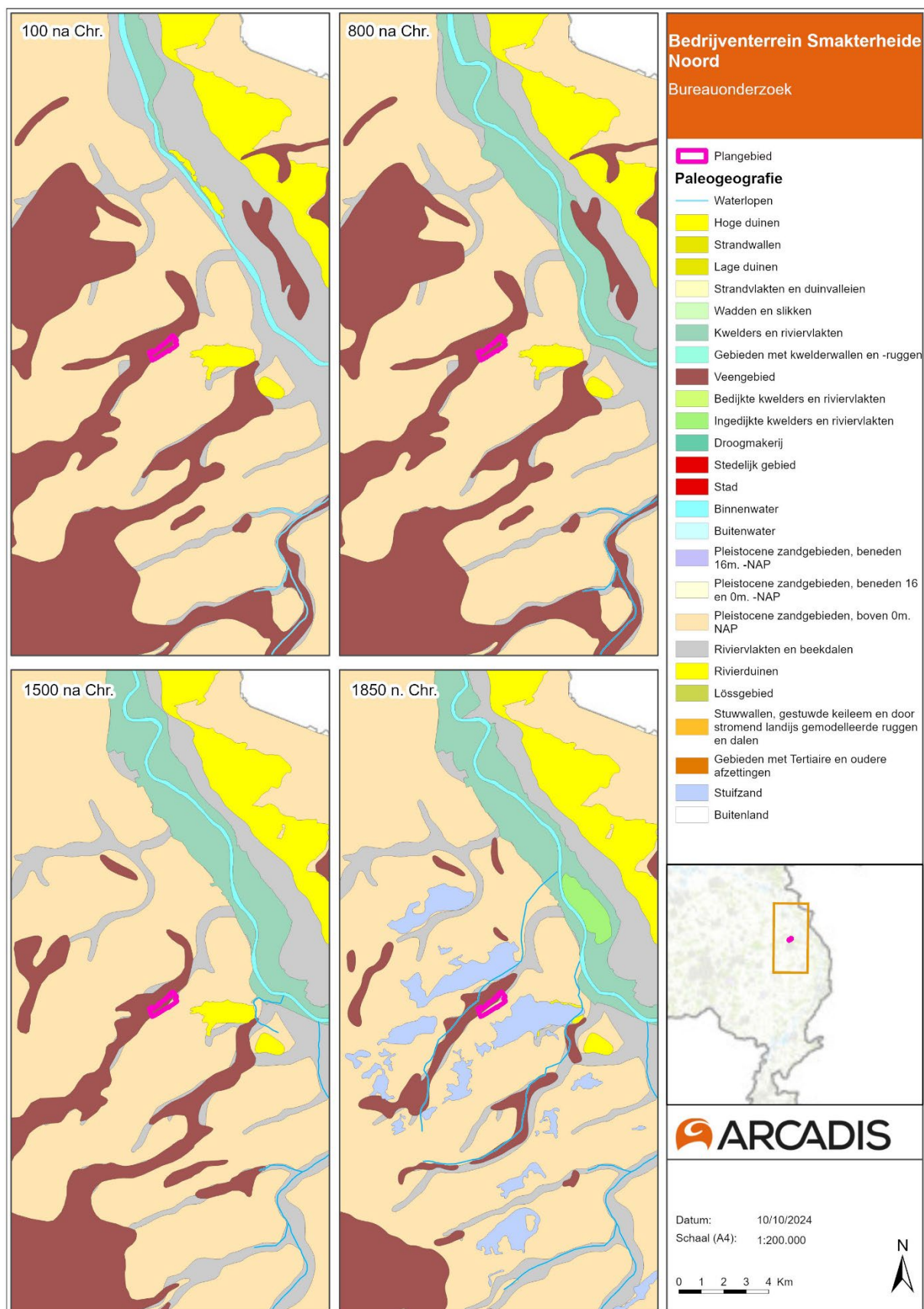
Zoals benoemd was sprake van een nat milieu op de Peelhorst, omdat water moeilijk weg kon stromen. Als gevolg ontstond hier door de eeuwen heen een groot, aaneengesloten veengebied, wat uiteindelijk leidde tot het hoogveengebied van de Peel. Slechts een klein deel hiervan bestaat vandaag nog. Terwijl het veen aanvankelijk ontstond vanuit ondiepe meertjes in het dekzandgebied, werden de randen van het veenmoeras steeds natter en breidde het veen zich hiervandaan uit. Zo raakten de eerst geïsoleerde veentjes elkaar totdat grote oppervlakten bedekt raakten. Langs de randen van het grote veengebied waren de hoge delen van het landschap begroeid met eiken-berkenbos, terwijl er langs de beekdalen elzen-essenbossen stonden.

Het plangebied bevindt zich ten oosten van dit uitgebreide veengebied, langs het Loobeekdal. Ook in de beekdalen stagneerde de waterafvoer en ontwikkelde zich veen. Op de paleogeografische kaarten is te zien dat er nabij het plangebied in het beekdal al sprake is van veenvorming rond 3850 n. Chr., en dat dit geleidelijk toeneemt in omvang tot aan de Middeleeuwen. Het beekdal was eerst een moerassig gebied dat water vasthield en eventueel oppervlakkig liet afstromen richting de Maas. De Loobeek ontsprong oorspronkelijk in de Peel, maar nadat dit gebied was verveend tegen het begin van de 20ste eeuw, diende de beek ter ontwatering van de landbouwgebieden. De Loobeek is mogelijk al in de (Late) Middeleeuwen in het bestaande beekdal gegraven om het gebied te ontwateren. Het beekdal wordt pas als watervoerend aangegeven op de paleogeografische kaart van 1850.

Op de hoger gelegen zandgronden, zoals ter plaatse van Venray, was wel sprake van goede ontwatering. Deze hoge gronden kregen echter te maken met zandverstuivingen, grotendeels als gevolg van menselijke handelingen zoals ontbossing en het afplaggen van heidevelden. Het stuifzand behoort tot het Laagpakket van Kootwijk en is volgens de geologische kaart ten zuiden van het plangebied aanwezig (Figuur 10). Op de paleogeografische kaart (vanaf 1850) zijn tevens meerdere stuifzandgebieden in de omgeving te zien (Figuur 9).

Figuur 8: Het plangebied op de paleogeografische kaartenreeks (Vos et al 2018).

Figuur 9: Het plangebied op de paleogeografische kaartenreeks (Vos et al 2018).

2.3 Gegevens in het plangebied

2.3.1 Aardkunde

Er liggen geen nationale of provinciale aardkundige waarden in het plangebied. Wel is in het noorden van het plangebied sprake van een beekdalenlandschap uit het Laat-Glaciaal (12.900-10.150 jaar geleden). De beekdalen zijn van belang voor hun natuur- en landschappelijke waarden, dit is ook in het gemeentelijk beleid vastgesteld. Kenmerkend voor de beekdalen zijn (zie ook Tabel 2):

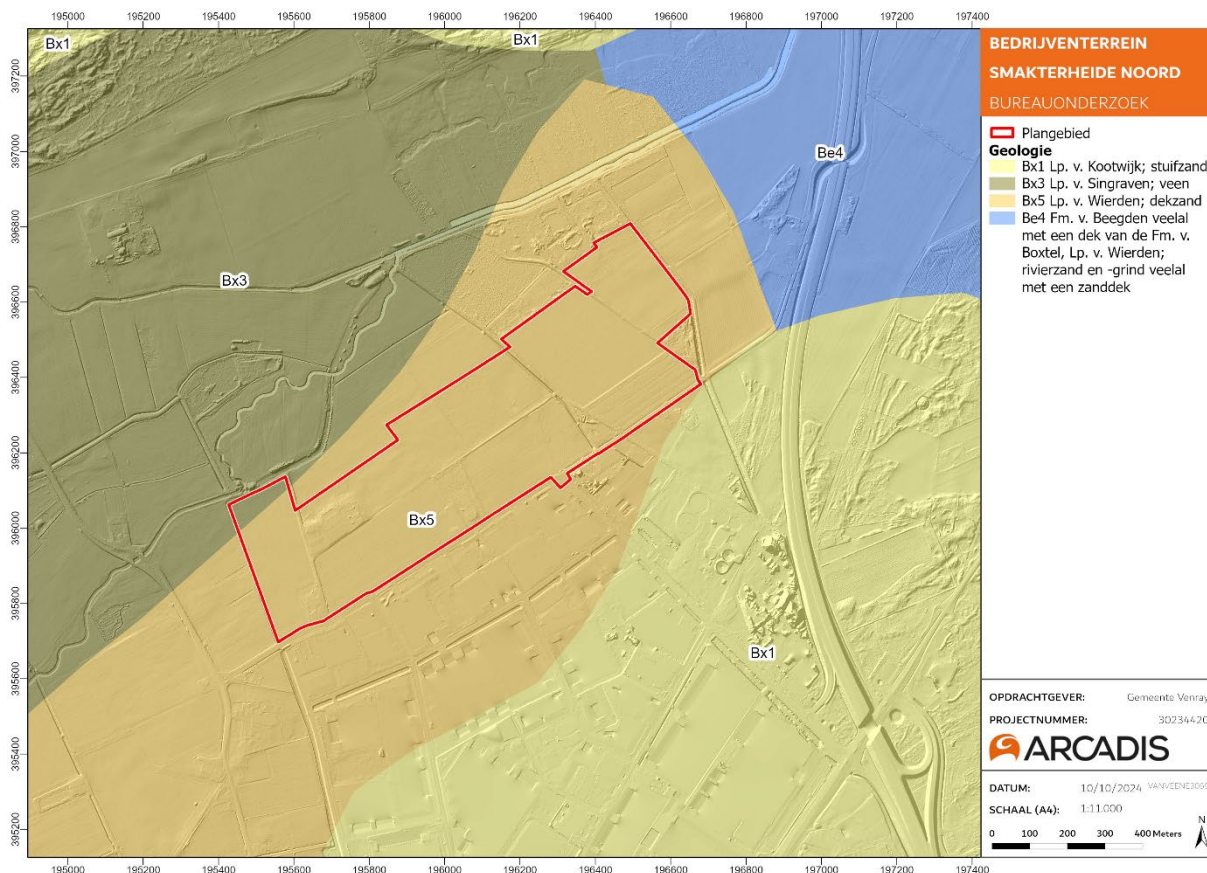
- Landschapstype voor waterberging;
- Afwezigheid bebouwing in beekdal; alleen in linten op randen van beekdallandschap;
- Robuust netwerk dat natuurgebieden verbindt;
- Ecologisch waardevolle vochtige/natte milieus in lager gelegen deel van beekdal;
- Open zichtlijnen vanaf randen beekdal richting de beek;
- Mozaïekstructuur tussen openheid graslanden en landschapselementen.

2.3.2 Geologie

De geologische kaart van Nederland geeft inzicht in de verschillende aardlagen in de ondergrond. De aanwezigheid van specifieke afzettingen biedt inzicht in de ontstaansgeschiedenis van het landschap ter plaatse. Het plangebied is weergegeven op de geologische kaart in Figuur 10 en ligt grotendeels in de geologische zone *Bx5: Laagpakket van Wierden; dekzand*, met in het noordwesten de zone *Bx3: Laagpakket van Singraven; veen*. In het zuidoosten grenst het plangebied aan de zone *Bx1: Laagpakket van Kootwijk; stuifzand*. Richting de Maas is de volgende geologische zone aanwezig: *Be4: Formatie van Beegden veelal met een dek van de Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden; rivierzand en -grind veelal met een zanddek*.

De Formatie van Boxtel bestaat uit afzettingen gevormd vanaf het Midden-Pleistoceen tot aan het Vroeg-Holoceen en komt veelal aan maaiveld voor. Het Laagpakket van Wierden bestaat uit dekzand, afgezet tijdens de ijstijden. Het Laagpakket van Singraven bestaat uit (grotendeels Holocene) beekafzettingen van grind, zand, klei en leem, met veen aanwezig op de locaties waar moerassen zich vormden en geen sprake was van erosie. De afzettingen behorend tot dit laagpakket zullen gerelateerd zijn aan de Loobeek. Het Laagpakket van Kootwijk bestaat uit stuifzand, fijn zand dat door de wind is verplaatst en weer afgezet. Vaak zijn stuifzandgebieden (mede) gevormd als gevolg van menselijke ingrepen en relatief recent is gevormd.

De Formatie van Beegden bestaat uit alle afzettingen van de Maas, waarbij elk rivierterras een eigen laagpakket vormt. De afzettingen bestaan uit zand en grind, met in mindere mate leem- en kleilagen.

Figuur 10: Het plangebied op de geologische kaart van Nederland.

2.3.3 Geomorfologie en bodem

Op de geomorfologische kaart zijn de volgende elementen in het plangebied aanwezig (Figuur 11):

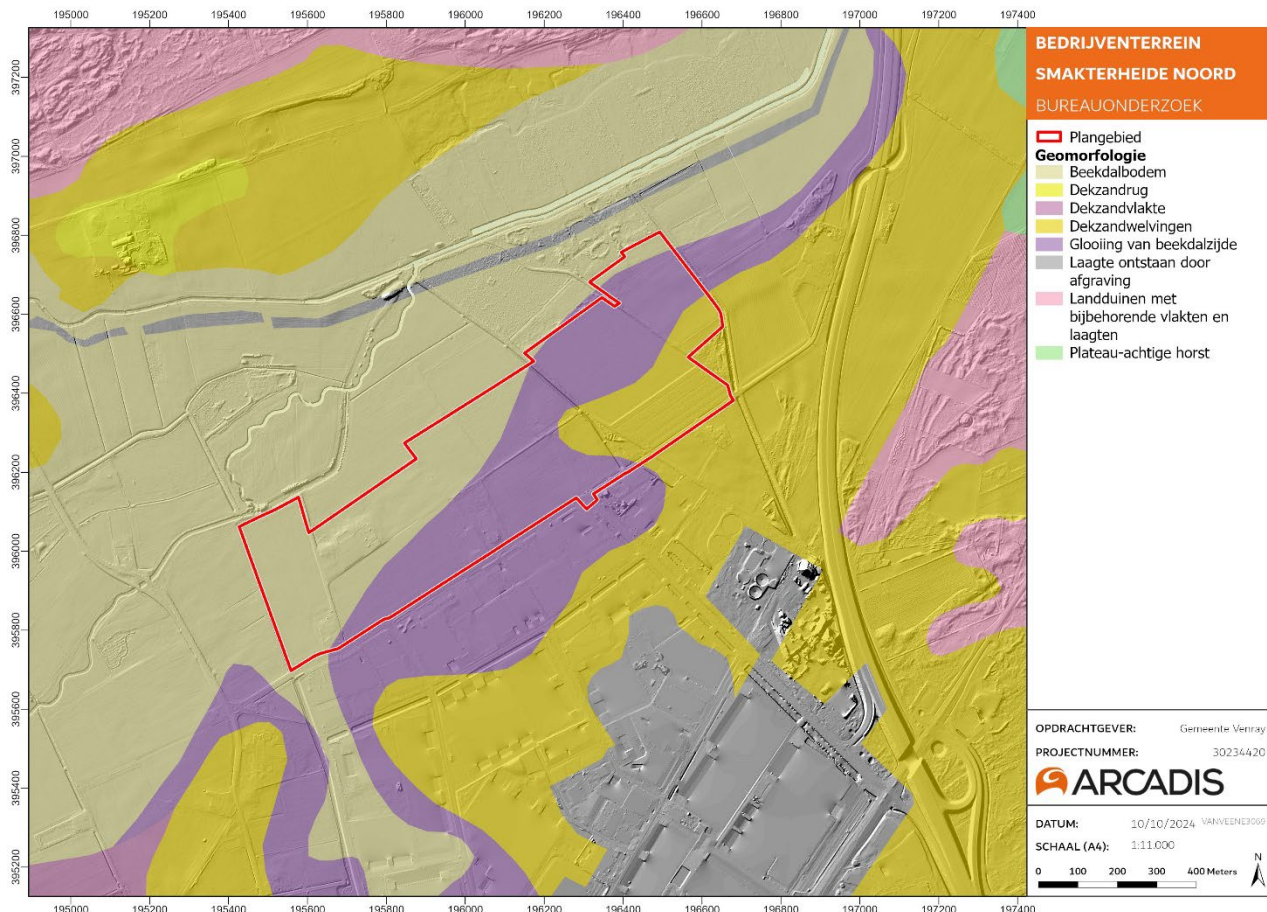
- **R42: Beekdalbodem.** Dit betreft het laagst gelegen vlakke deel van het dal van een ingesneden beek. Beekdalbodems kunnen worden begrensd door fluviale terrassen ontstaan bij het insnijden van de beek of door dekzandlandschappen.
- **H42: Glooiing van beekdalzijde.** Dit zijn hele flauwe hellende terreinen aan de randen van beekdalen, met hoogteverschillen tot 1,5 – 5 meter.
- **L51: Dekzandwelingen.** Dit zijn zwak golvende oppervlakken in het dekzandgebied, vaak op flauwe hellingen. Op de hogere delen kan een oud bouwlanddek liggen.

Op de bodemkaart komen de volgende bodemsoorten voor in het plangebied (Figuur 12):

- **EZg21:** Lage enkeerdgronden, leemarm en zwak lemig fijn zand. Dit zijn dikke eerdgronden met een akkerdek bestaande uit zand en een lage ligging t.o.v. het grondwater. De bovengrond bestaat uit leemarm of zwak lemig fijn zand.
- **pZn21:** Gooreerdgronden, leemarm en zwak lemig fijn zand. Dit zijn kalkloze zandgronden met een minerale eerdlaag van 15-50 cm dikte. De bovengrond bestaat uit leemarm of zwak lemig fijn zand.
- **Hn21:** Veldpodzolgronden, leemarm en zwak lemig fijn zand. Dit zijn humuspodzolgronden zonder ijzerhuidjes met een dunne humushoudende bovengrond. De bovengrond bestaat uit leemarm of zwak lemig fijn zand.
- **zVz:** Meerveengronden op zand zonder humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm. Dit zijn rauwveengronden met een zanddek eventueel met minerale eerdlaag. De ondergrond bestaat uit zand zonder humuspodzol-B-horizont.

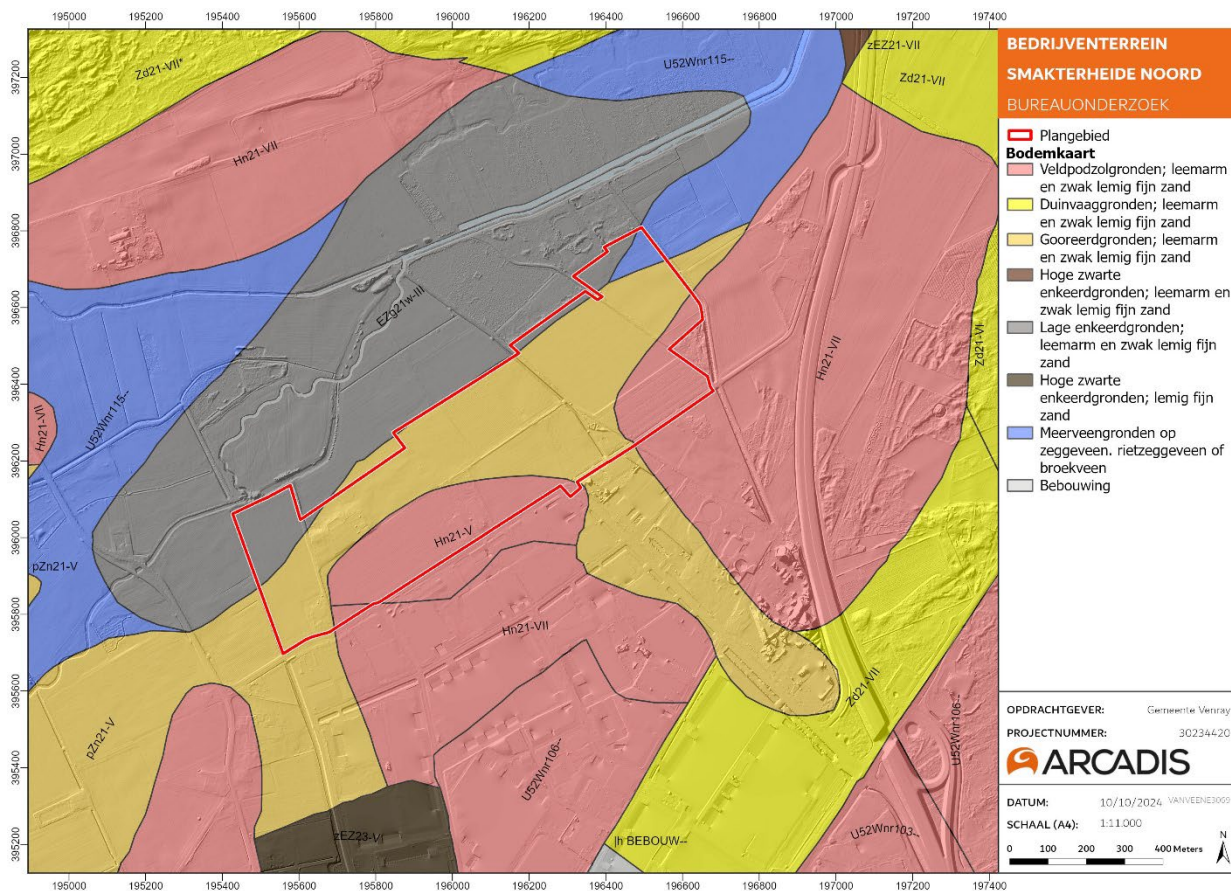
Enkeerdgronden zijn de oude akkers of bouwlanden die vanaf de Middeleeuwen zijn ontstaan als gevolg van het toepassen van potstalbemesting. Door de eeuwenlange bemesting vormde zich doorgaans (zie beneden) een akkerdek op de akkers, waardoor eventuele archeologische resten hieronder goed bewaard kunnen zijn. Deze

gronden bevonden zich eerst alleen op de hogere delen van het landschap, maar zijn later uitgebreid naar de lagere delen. Volgens eerder onderzoek in het gebied zijn de lage enkeerdgronden in het beekdal het gevolg van de inrichting van het landschap als beemdenlandschap en de vervening van het gebied⁸. Gooreerdgronden komen veelal voor op de overgang van beekdalen naar hogere gronden of in beekdalen die zuur water uit een veenachterland afvoeren. Ze komen voor bij oude en jonge ontginningen. Veldpodzolgronden komen vaak voor op (voormalige) heidevelden en kunnen dan ook duiden op jonge heideontginningen in het dekzand. Meerveengronden komen vaak voor op de locaties van voormalige meren, maar deze gronden hangen hier waarschijnlijk samen met het beekdal. In de ondergrond komt vaak dekzand voor met een sterk lemige bovenkant.

Figuur 11: Het plangebied op de geomorfologische kaart.

⁸ Sprengers 2016

Figuur 12: Het plangebied op de bodemkaart van Nederland.

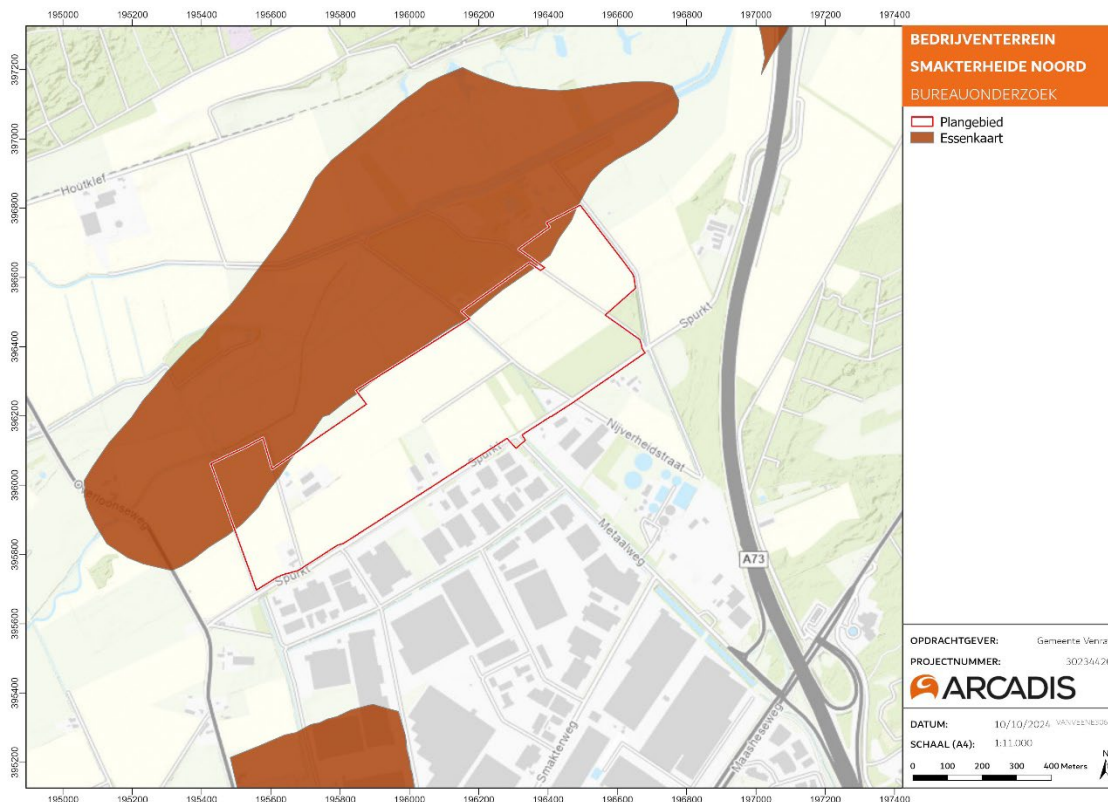
2.3.4 Essenkaart

Essen⁹ zijn oude akkercomplexen die zijn ontstaan vanaf de Middeleeuwen en lange tijd deels individueel en deels gemeenschappelijk in gebruik waren. Ze zijn kenmerkend voor de Nederlandse zandgronden en liggen hoger dan de omgeving. Aan de noordelijke grens van het plangebied ligt volgens deze kaart een akkercomplex (Figuur 13). Volgens de toelichting bij de kaart is sprake van een akkercomplex bij een *groot, open, deels gemeenschappelijk gebruikt landbouwareaal met specifieke landschappelijke en historisch-geografische kenmerken*. Zo is er vaak een markante overgang naar het omliggende landschap, eventueel gekenmerkt door randbeplanting. Akkercomplexen zijn daarnaast onbebouwd en doorgaande wegen lopen normaal langs de randen van een akkercomplex in plaats van er overheen. Vaak bestaat zo een complex uit meerdere ontginningsblokken. De essenkaart geeft een overzicht van de aanwezige akkercomplexen, niet specifiek van de plaggendecken, maar veel akkercomplexen hebben ook een plaggendeck. Dit is het gevolg van eeuwenlange bemesting, waardoor archeologische resten goed bewaard kunnen zijn. Bij een plaggendeck dikker dan 50 cm wordt gesproken over een enkeerdgrond. Volgens de bodemkaart ligt er ter plaatse van het aangegeven akkercomplex een lage enkeerdgrond (Figuur 12).

Terwijl hier op de essenkaart, bodemkaart en provinciale cultuurhistorische waardenkaart een akkercomplex is aangegeven, wordt deze hier op basis van andere bronnen niet verwacht. Op het AHN is te zien dat dit complex midden in het beekdal ligt, op een laagte in het landschap, terwijl akkers juist hoger dan hun omgeving liggen. Tevens tonen de historische kaarten aan dat hier geen akker heeft gelegen en juist sprake was van (natte) heidevelden tot relatief laat in de 20ste eeuw. De boringen uit het Dinoloket alsmede boringen uit voorgaand onderzoek tonen hier verder geen akkerdek aan. Wel wordt een kleinschalig akkercomplex ten noordwesten van het plangebied, aan de

⁹ De termen 'es' en 'esdek' worden niet gebruikt in Zuid-Nederland; in plaats daarvan worden 'akkerdek' en 'akkercomplex' gebruikt. Terwijl de gebruikte kaart wel de term 'es' hanteert, wordt er in de rest van het bureauonderzoek gesproken over akkerdekken en akkercomplexen.

overkant van de Loobeek, benoemd in de archeologische begeleiding uitgevoerd door RAAP¹⁰. Dit akkerdek ligt langs oudere meanders van de Loobeek en loopt geleidelijk op richting het noordwesten. In het plangebied is waarschijnlijk sprake van een lage enkeerdgrond als gevolg van het omzetten van het land naar landbouwgrond in recentere periodes. Een historische akker wordt hier niet verwacht.

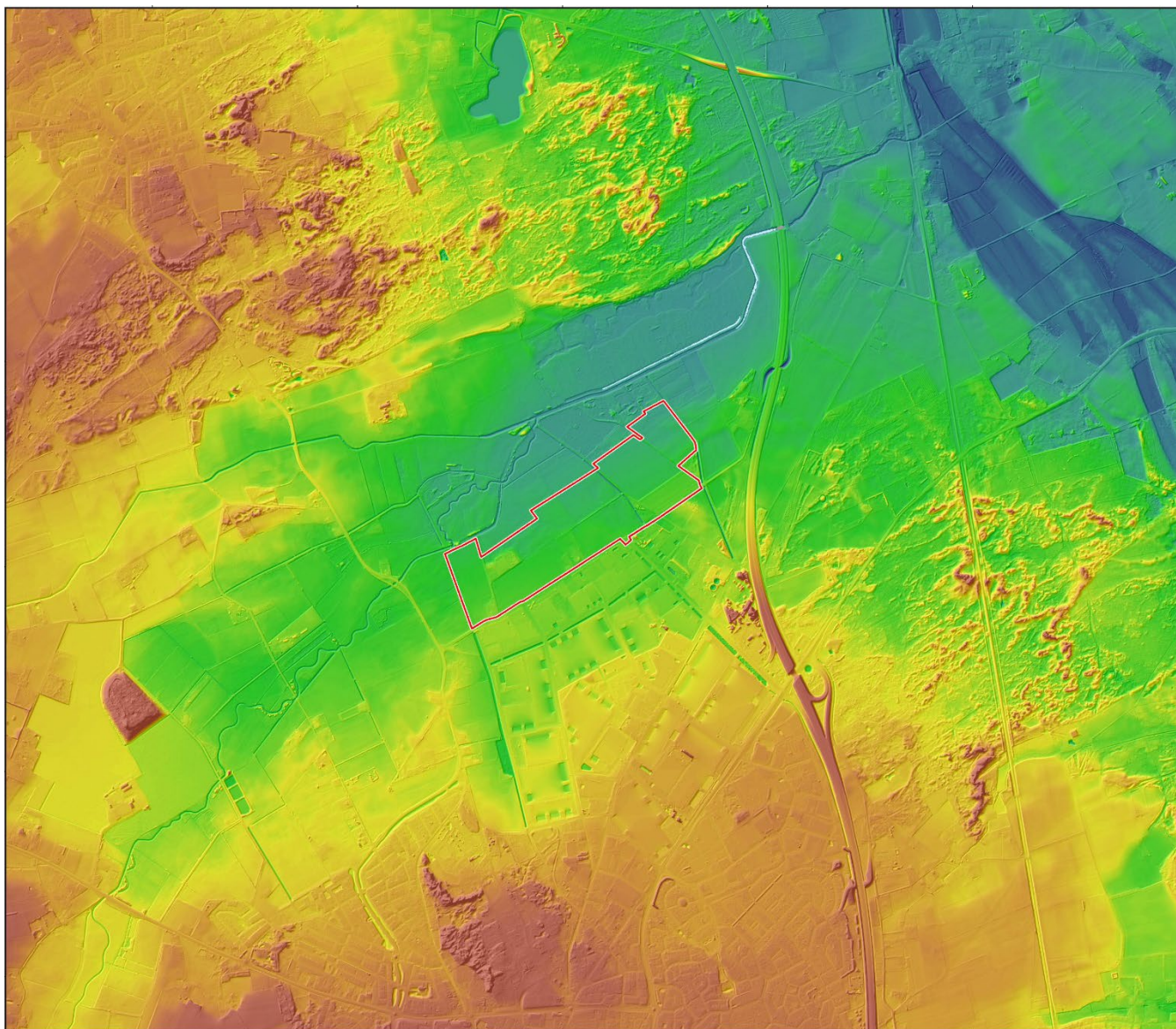

Figuur 13: Het plangebied op de essenkaart.

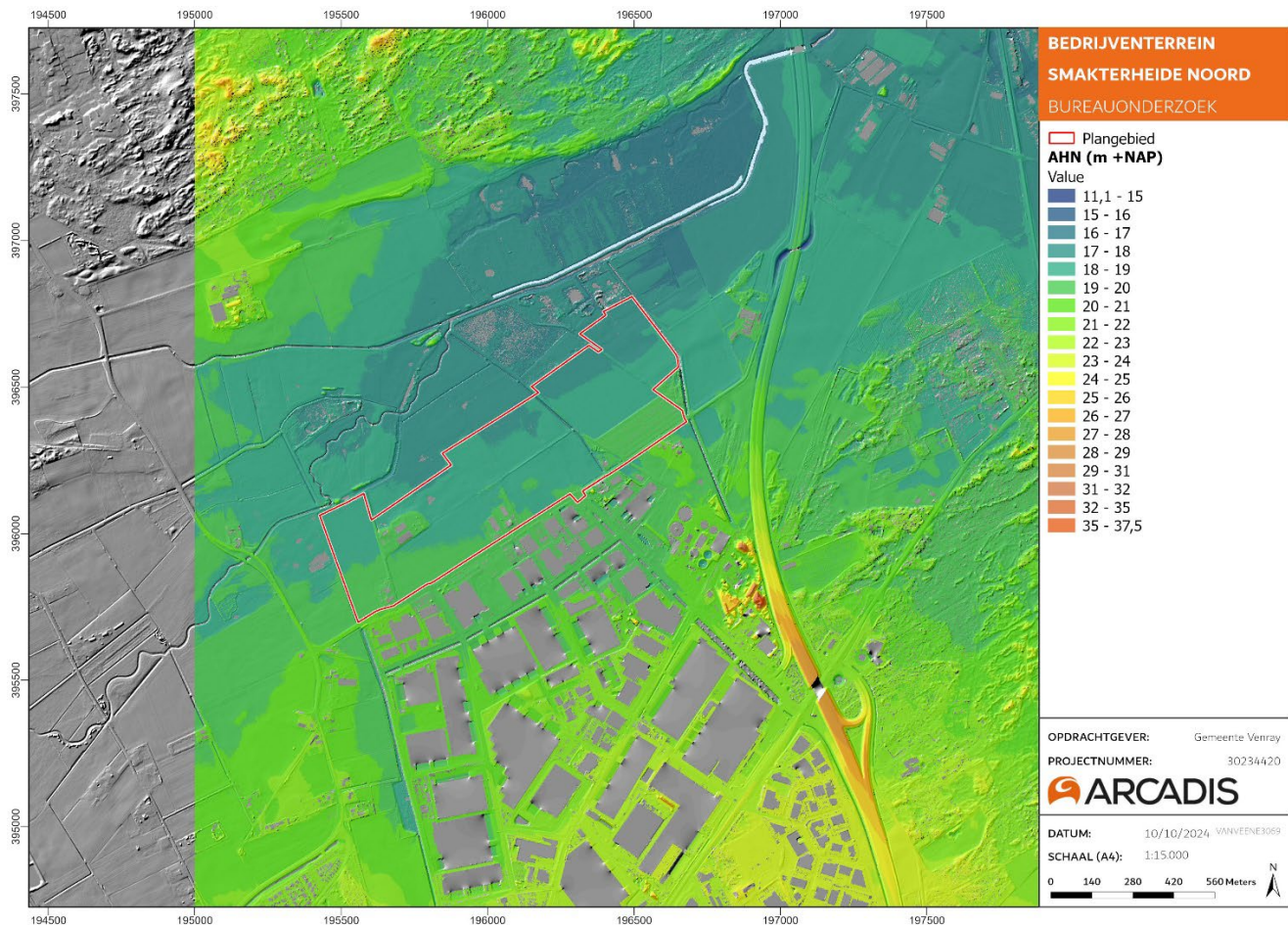
2.3.5 Hoogtebestand AHN

Het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) geeft de gedetailleerde maaiveldhoogtes van Nederland in meters ten opzichte van het Normaal Amsterdams Peil (NAP). De maaiveldhoogtes worden in een kleurenschaal weergegeven (Figuur 14, Figuur 15). Op beide figuren is te zien dat het plangebied zich op een overgangszone tussen het hogere dekzand in het zuiden en het lagere beekdal in het noorden bevindt. Het zuidelijke deel van het plangebied ligt op ca. 19,3 m +NAP, terwijl het noordelijke deel op ca. 17,7 m +NAP ligt. In het plangebied is dus een hoogteverschil van min of meer 1,6 meter aanwezig. Terwijl dit deels het gevolg van de natuurlijke overgang kan zijn, is het waarschijnlijk dat er sprake is van een afgraving of egalisatie van het gebied. Plaatselijk lijkt de gradiënt namelijk perceelsgebonden te zijn afgevlakt en de verschillen in hoogte kunnen relatief scherp zijn. Op Figuur 14 is in het oosten de loop van de Maas te zien met een duidelijke overgang naar het hogere dekzandlandschap. Ter plaatse van Spurkt 5c ligt het erf hoger dan de omliggende percelen; hier lijkt een ophoging van ca. 1 meter dik te zijn aangebracht. Ook het perceel ten oosten van Spurkt 8 ligt hoger, met een hoogteverschil van ca. 0,70 meter ten opzichte van het perceel ten noorden hiervan. In het plangebied zijn verder geen opmerkelijke hoogteverschillen merkbaar.

¹⁰ Vaessen en Paffen 2023

Figuur 14: Het plangebied op het AHN, grotere schaal.

Figuur 15: Het plangebied op het AHN, kleinere schaal.

2.3.6 Grondwaterpeil

Het grondwaterpeil bepaalt voor een groot deel de mate van conservering van archeologische resten in de bodem. Met name organische resten die zich onder de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) bevinden, worden door het water tegen degradatie beschermd. Organische resten die boven de GLG liggen raken in de loop van de tijd steeds ernstiger aangetast door verdroging en oxidatie. Wanneer de grondwaterstand permanent wordt verlaagd kan dit leiden tot degradatie van het aanwezige bodemarchief.

Diepte en dynamiek van de grondwaterstand ten opzichte van het maaiveld wordt aangeduid met de term 'grondwatertrappen'. Grondwatertrappen worden aangeduid met de Romeinse cijfers I-VIII en zijn gebaseerd op de gemiddeld hoogste en de gemiddeld laagste grondwaterstand (GHG en GLG; Tabel 5). Op basis van de bodemkaart komen de grondwatertrappen III, V en VII voor. Dit houdt in dat de GHG tussen <40 en >80 cm -Mv ligt en de GLG tussen 80 en >160 cm -Mv. Organische (archeologische) resten zullen afhankelijk van de bodemopbouw en grondwaterstand dus vanaf circa 80 cm -Mv en dieper dan 160 cm -Mv goed bewaard zijn gebleven.

Tabel 5: Grondwatertrappen.

Grondwatertrap	I	II	III	IV	V	VI	VII
GHG in cm beneden maaiveld	(<20)	(<40)	<40	>40	<40	40-80	>80
GLG in cm beneden maaiveld	<50	50-80	80-120	80-120	>120	>120	(>160)

2.3.7 Bodemopbouw en diepteligging archeologische lagen

Boringen uit Dinoloket kunnen inzicht geven in de bodemopbouw in het plangebied. In en rondom het plangebied zijn enkele boringen gezet die hieronder worden beschreven. Daarnaast worden de relevante boorprofielen uit voorgaand archeologisch onderzoek ook beschreven. De boringen uit het Dinoloket zijn weergegeven op de kaart in Figuur 16

Boring B52B1402 ligt ten westen van het plangebied, richting de Overloonseweg (Figuur 17). De eerste 90 cm van de boring bestaat uit veen. Dit gaat over in zandlagen tot de einddiepte van de boring op 2,40 m -Mv, onderbroken door een dunne veenlaag tussen 1,70-1,75 m -Mv. De afzettingen behoren tot het Laagpakket van Singraven, Formatie van Boxtel en illustreren de ligging in het beekdal

Boring B52B1401 ligt bij huisnummer Spurkt 5c in het plangebied en is op basis van de maaiveldhoogte ten tijde van de uitvoering van de boring (18,3 m +NAP), uitgevoerd voorafgaand aan de ophoging van het perceel (Figuur 18). De bodem bestaat tot het einde van de boring (2,10 m -Mv) uit zand, enkel onderbroken door een dunne veenlaag tussen 1,80-1,85 m -Mv. De afzettingen behoren tot het Laagpakket van Singraven, Formatie van Boxtel. De beekafzettingen die hier zijn aangetroffen liggen verder richting het zuiden dan verwacht op basis van de geologische kaart (Figuur 10).

Boring B52B1413 ligt langs de Nijverheidsstraat midden in het plangebied (Figuur 19). Tot 1,75 m -Mv bestaat de boring uit zand behorend tot het Laagpakket van Wierden, Formatie van Boxtel. Hierna is een leemlaag aanwezig tot 2,50 m -Mv, waarna opnieuw een zandlaag begint. Deze laatste twee lagen behoren tot de Formatie van Boxtel maar zijn niet ingedeeld tot een laagpakket. Deze boring illustreert dat deze locatie, net als op het geraadpleegde kaartmateriaal, buiten het beekdal gelegen is, in het dekzandlandschap.

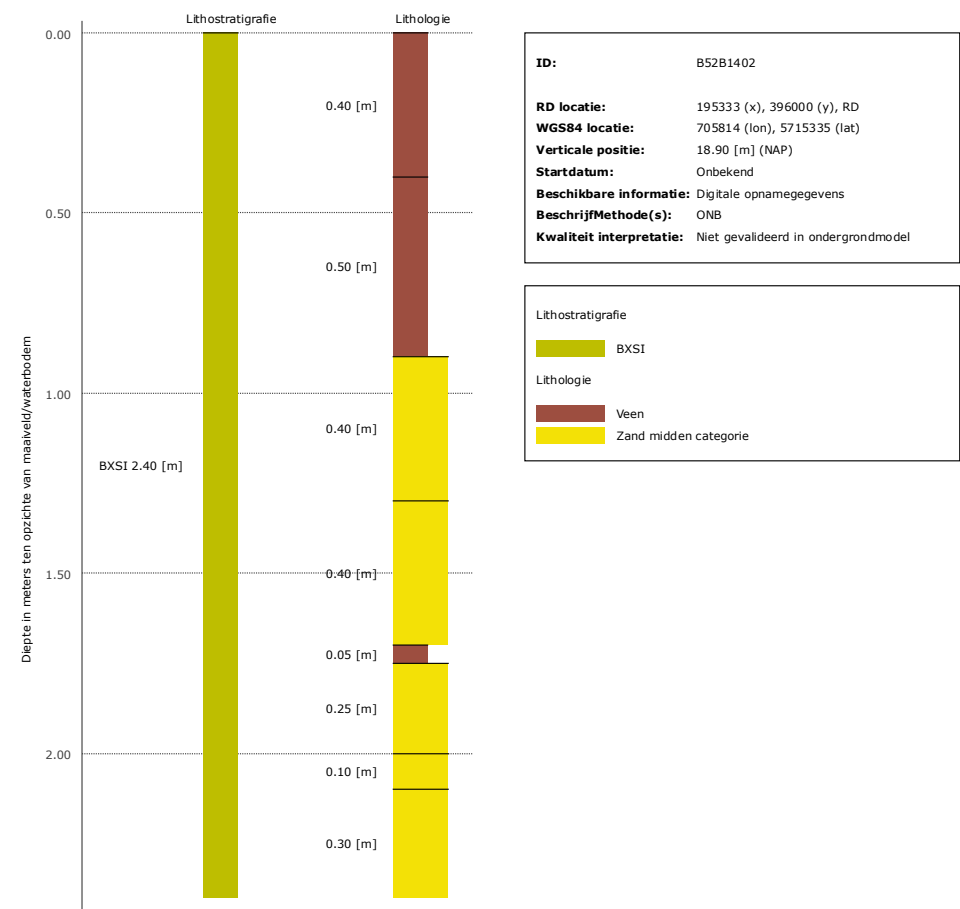
Boring B52B1417 ligt in het noorden van het plangebied (in het beekdal), langs de Spurkt waar deze richting het Afleidingskanaal loopt (Figuur 20). De eerste 80 cm van de boring bestaat uit veen, met hieronder tot het einde van de boring zandlagen. Het zand is onderbroken door een dunne leemlaag tussen 1,40-1,45 m -Mv. De afzettingen behoren tot het Laagpakket van Singraven, Formatie van Boxtel.

In twee van de voorgaande archeologische onderzoeken in en rondom het plangebied zijn ook relevante boringen gezet (zie ook Tabel 8). In het inventariserend onderzoek uitgevoerd door Sweco in 2021 liggen boringen 137-144 in het onderzoeksgebied. Boringen 137-139 en 142 bestaan tot tussen 70-100 cm -Mv uit (deels verstoorde) zandlagen. De overige boringen zijn tot grotere diepte gezet en bestaan grotendeels uit zandlagen, met vanaf 50 cm -Mv in boringen 141 en 143 en vanaf 150 cm -Mv in boringen 140 en 144, een leemlaag. Beide lagen behoren tot het Laagpakket van Singraven. Door ADC is in 2007 verkennend booronderzoek uitgevoerd net ten zuiden van het plangebied, bij de Nijverheidsstraat. In de boringen aan de rand van het plangebied (16, 17, 19, 31, 52 en 55) bestaat de bodem tot minstens 90 cm -Mv uit zandlagen. In de boringen die dieper zijn gezet, zijn ook alleen zandlagen aanwezig, met uitzondering van boring 16, waar op 105 cm -Mv een kleilaag begint. De afzettingen behoren tot het Laagpakket van Wierden, Formatie van Boxtel. De resultaten uit deze onderzoeken komen overeen met het verwachte landschapsbeeld: beekafzettingen aan de noordelijke grens van het plangebied en dekzand in het zuiden van het gebied.

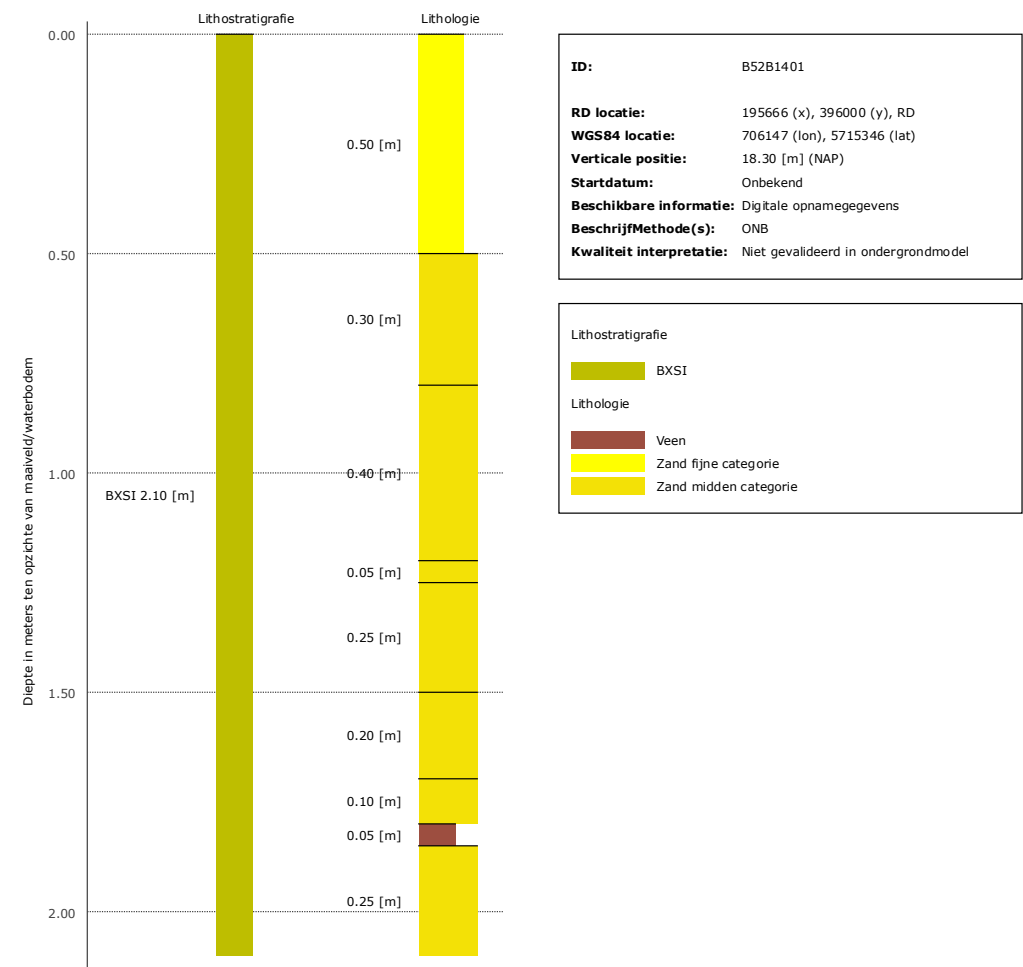
De afzettingen aangetroffen in de boringen uit het Dinoloket en in eerder uitgevoerd onderzoek komen in het algemeen overeen met de verwachtingen uit de landschappelijke kaarten. In het noorden van het plangebied zijn beekafzettingen aanwezig en in het zuiden het dekzand. Zoals benoemd zijn de beekafzettingen echter wat verder richting het zuiden aanwezig dan verwacht op basis van de landschappelijke kaarten.

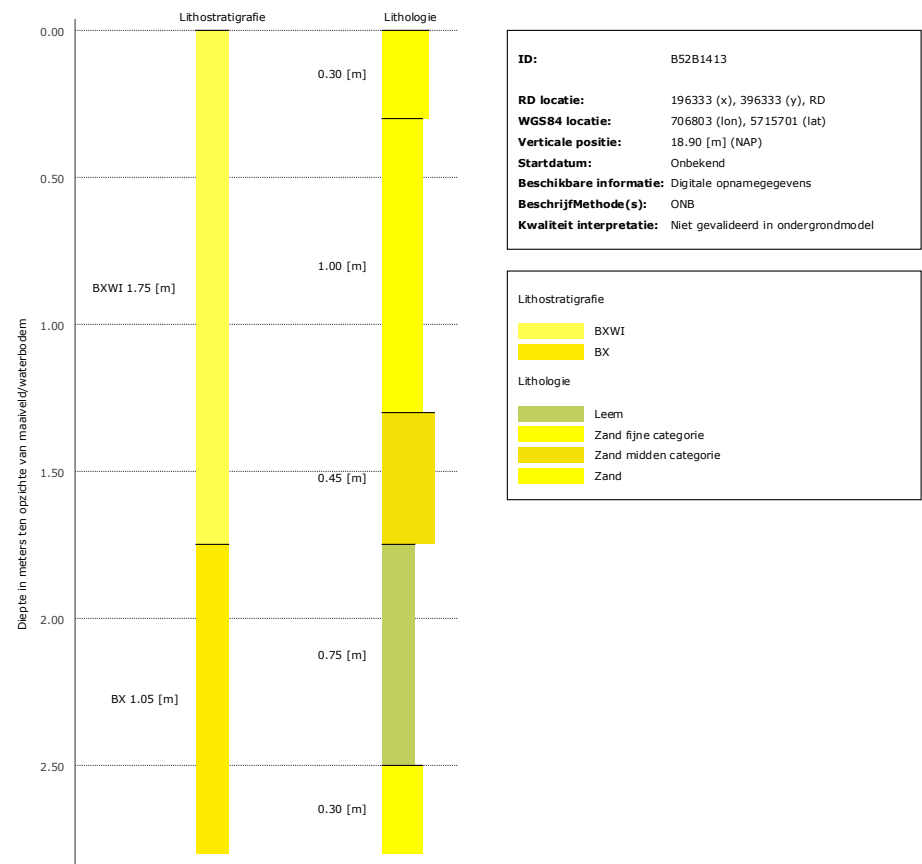
Figuur 16: De boringen uit het Dinoloket weergeven t.o.v. het plan- en onderzoeksgebied.

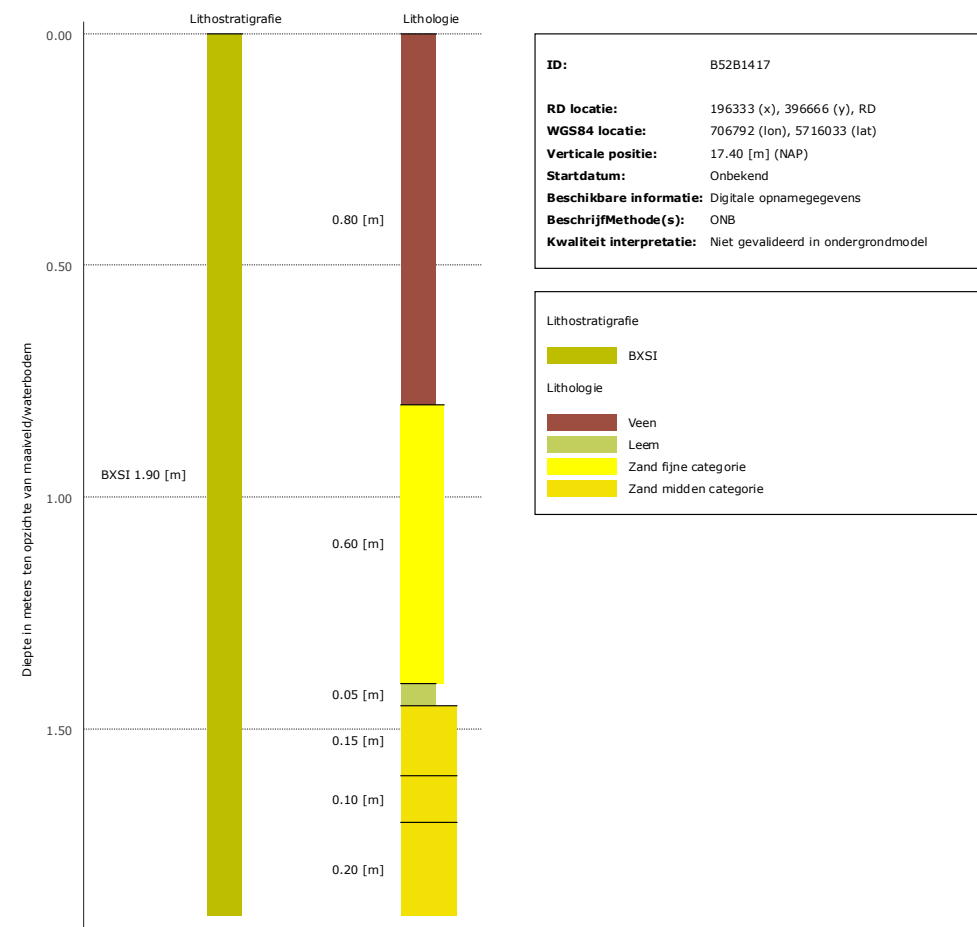
Figuur 17: Boring B52B1402 (Bron: Dinoloket).

Figuur 18: Boring B52B1401 (Bron: Dinoloket).

Figuur 19: Boring B52B1413 (Bron: Dinoloket).

Figuur 20: Boring B52B1417 (Bron: Dinoloket).

3 Archeologie

Om de gespecificeerde archeologische verwachting voor een gebied op te kunnen stellen, is kennis nodig van de reeds bekende archeologische gegevens van het gebied. In dit hoofdstuk worden de bekende archeologische vindplaatsen, uitgevoerde onderzoeken en verwachtingen aan de hand van verschillende bronnen beschreven.

Tabel 6: Archeologische perioden (Bron: ABR).

Periode	Begin	Einde
Nieuwe Tijd	1500	Heden
Late Middeleeuwen	1050	1500
Vroege Middeleeuwen	450	1050
Romeinse Tijd	12 v. Chr.	450
IJzertijd	800 v. Chr.	12 v. Chr.
Bronstijd	2.000 v. Chr.	800 v. Chr.
Neolithicum	5.300 v. Chr.	2.000 v. Chr.
Mesolithicum	8.800 v. Chr.	4.900 v. Chr.
Laat Paleolithicum	35.000 v. Chr.	8.800 v. Chr.
Midden Paleolithicum	300.000 v. Chr.	35.000 v. Chr.

3.1 (Pre)historische bewoningsgeschiedenis

Onderstaand wordt de bewoningsgeschiedenis rondom het plangebied tot aan de Romeinse Tijd kort toegelicht, op basis van het eerder uitgevoerde bureauonderzoek¹¹, de kennisstand Limburgse archeologie¹² en de vindplaatsen in de omgeving. In hoofdstuk 4 wordt verder ingegaan op de historische ontwikkeling van het gebied vanaf de Middeleeuwen.

Laat-Paleolithicum-Mesolithicum

In de gemeente Venray zijn meerdere vindplaatsen uit deze periode bekend. Het gaat om tijdelijke kampementen en losse vondsten. De hogere delen van het landschap, zoals de dekzandruggen, in de nabijheid van water waren aantrekkelijke locaties voor kampementen. Een kampement uit het Laat-Paleolithicum is bekend op de beekdalrand van de Loobeek, echter niet nabij het plangebied. Ten zuidoosten van het plangebied, langs de Metaalweg, is een vuurstenen vuistbijl uit het Midden-Paleolithicum aangetroffen. Vindplaatsen uit het Mesolithicum komen verspreid voor in de gemeente, inclusief in het dal van de Loobeek. Ten oosten van het plangebied, langs de A73, is een vuurstenen spits uit het Mesolithicum aangetroffen.

Neolithicum

Tijdens het Neolithicum werd de landbouw geïntroduceerd en werd het landschap meer beïnvloed door de mens. Bossen werden gekapt om plaats te maken voor akkerbouw, waardoor open terreinen ontstonden en er sprake was van een parkachtig landschap. Binnen de gemeente Venray zijn relatief veel resten uit het Neolithicum bekend, waarbij het om kampementen van jager-verzamelaars en om resten van landbouwgemeenschappen gaat. Bewoning en/of akkerbouw in deze periode vond vooral plaats op de hogere zandgronden en op de overgang van het veengebied naar het dekzandgebied.

Bronstijd-IJzertijd

Tijdens de Bronstijd nam de bevolking toe en ging de landbouw door, met als gevolg het ontstaan van de eerste heidevelden. Ook werden grafheuvels en later urnenvelden opgericht. De vondsten uit de Bronstijd in de gemeente Venray bestaan uit losse vondsten, nederzettingen en rituele deposities. In het onderzoeksgebied (ten noorden van het plangebied) is een vermoedelijke rituele depositie aangetroffen (zie paragraaf 3.3.2). De IJzertijd zag de uitbreiding van akkers en het regelmatig verplaatsen van boerderijen, maar in de loop van deze periode werden de locaties van boerderijen vaster en ontstonden kleine dorpen. Akkers bevonden zich voornamelijk op de hogere delen van het landschap. Resten uit de IJzertijd bestaan veelal uit grafvelden en nederzettingen. Voor beide periodes geldt dat

¹¹ Beurskens 2018

¹² Verhart n.d.; Meurkens en Tol n.d.

nederzettingen zijn aangetroffen op de hogere gronden in het noorden van Venray evenals de gebieden in het zuiden, waarbij beekdalen bijvoorbeeld interessante locaties waren voor (rituele) deposities.

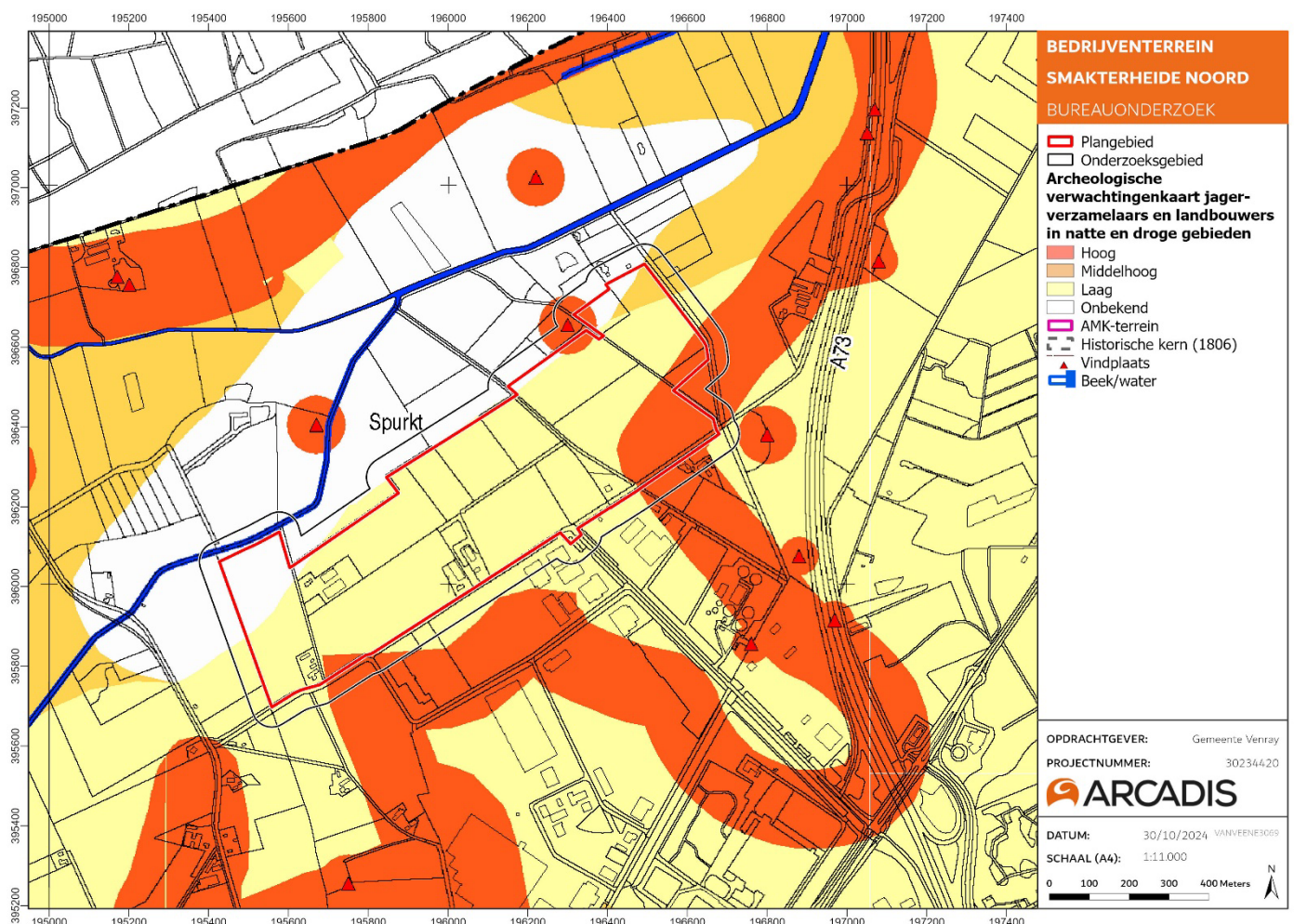
Romeinse Tijd

Gedurende de Romeinse Tijd ging de ontginning van gebieden voor de landbouw door. Bewoning concentreerde zich in kleine gehuchten aan de rand van de akkers. Binnen de gemeente Venray betreffen de resten uit deze periode voornamelijk nederzettingen en grafvelden. Aan het einde van de Romeinse Tijd is sprake van een afname in de bevolking.

De historische ontwikkeling van het gebied (Middeleeuwen en Nieuwe Tijd) wordt besproken in hoofdstuk 4.

3.2 Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart

Zoals benoemd, beschikt de gemeente Venray over archeologische verwachtingskaarten opgesteld door RAAP in 2007. Er zijn vier verschillende kaarten opgesteld: jager-verzamelaars in droge landschappen, landbouwers in droge landschappen, jager-verzamelaars en landbouwers in natte en droge gebieden en jager-verzamelaars en landbouwers in natte landschappen. De verwachtingen per kaart voor het plangebied worden onderstaand toegelicht in Tabel 7. De verwachtingenkaart voor jager-verzamelaars in natte en droge gebieden is weergegeven in Figuur 21. Deze kaart toont in principe de totale verwachtingen voor het gebied.

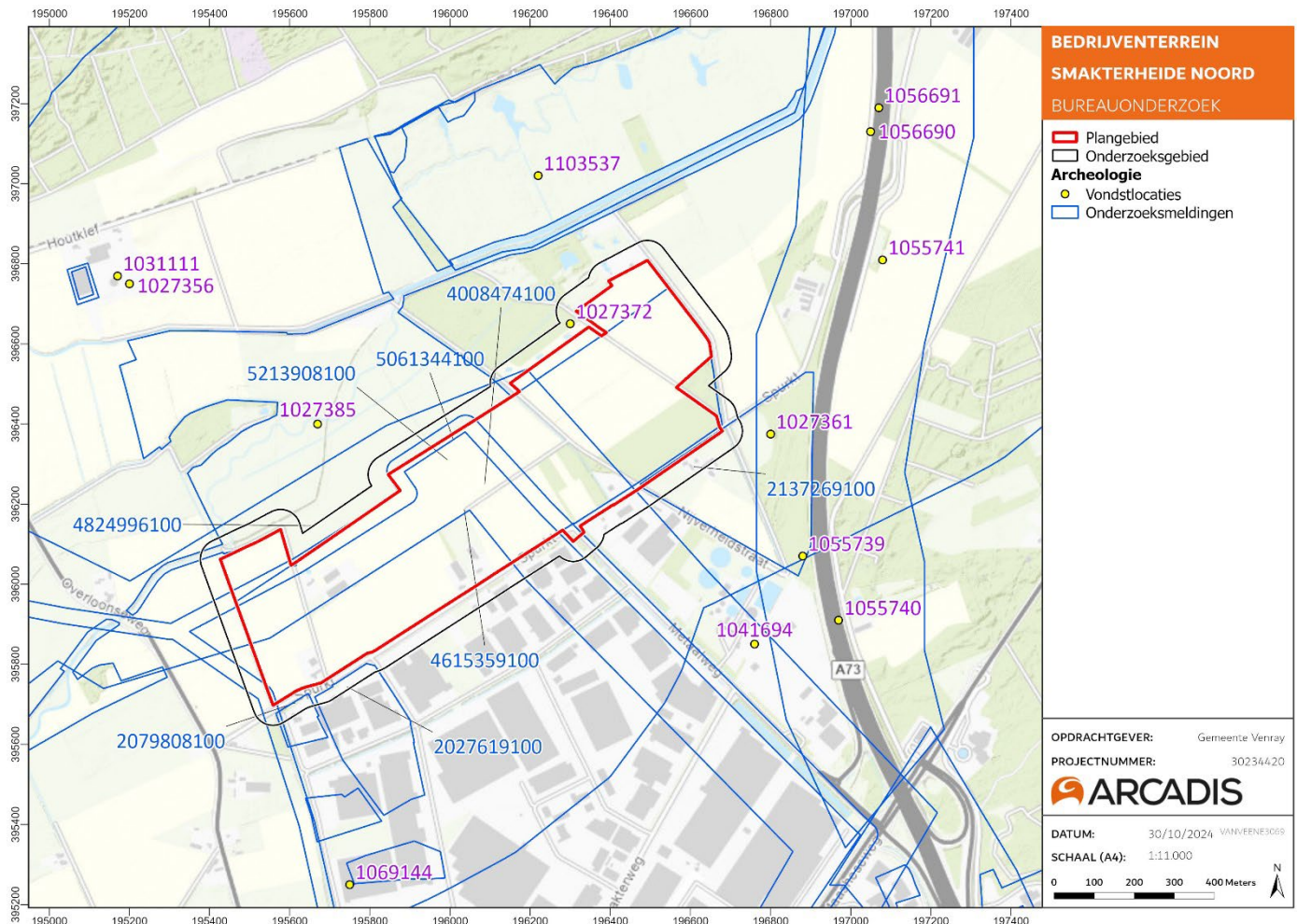

Figuur 21: Het plan- en onderzoeksgebied op de verwachtingenkaart voor jager-verzamelaars en landbouwers in natte en droge landschappen van de gemeente Venray.

Tabel 7: Archeologische verwachtingen Venray.

Kaart	Verwachting
Jager-verzamelaars in droge landschappen	Het grootste deel van het plangebied heeft een lage verwachting, gerelateerd aan de natte en lage ligging van het gebied. Aan de zuidelijke rand van het plangebied bestaat een hoge verwachting, wat min of meer overeenkomt met de overgang van het beekdalgebied naar de hoger liggende dekzandwelingen. Aan de zuidelijke rand van het onderzoeksgebied bestaat een lage verwachting voor hoge en droge gebieden. Deze gebieden waren mogelijk minder aantrekkelijk door de afwezigheid van water.
Landbouwers in droge landschappen	Het onderzoeksgebied heeft bijna geheel een lage verwachting. Dit is waarschijnlijk gerelateerd aan de lagere ligging van het gebied, waardoor het minder geschikt was voor de landbouw. Wel geldt er rondom de vondstlocatie in het noordoosten een hoge verwachting. De vondst betreft een rituele depositie uit de Bronstijd en wordt verder beschreven in paragraaf 3.3.2.
Jager-verzamelaars en landbouwers in natte en droge gebieden	Het grootste deel van het onderzoeksgebied heeft een lage verwachting. Er geldt een hoge verwachting rondom de vondstlocatie in het noordoosten en in het zuiden van het plangebied, waarschijnlijk gerelateerd aan de dekzandwelingen die hier voorkomen en de overgangszone van beekdal naar dekzand. Langs de noordelijke grens van het gebied geldt een onbekende verwachting en in het noordoostelijke puntje een middelhoge verwachting. De onbekende verwachting volgt de contour van een akker die hier volgens de essenkaart ligt. De middelhoge verwachting hangt mogelijk samen met het beekdal.
Jager-verzamelaars en landbouwers in natte landschappen	Het grootste deel van het onderzoeksgebied heeft geen verwachting. In het noorden, ter plaatse van het beekdal, geldt een onbekende verwachting voor resten van economische en rituele activiteiten (zoals van visserij en rituele deposities). In het noordoostelijke puntje geldt tevens een middelhoge verwachting voor organische resten t.b.v. paleo-ecologische reconstructies. De vondstlocatie is ook aangegeven als vindplaats landbouwers.

3.3 Vindplaatsen

Figuur 22: Vondstlocaties en onderzoeksmeldingen in het onderzoeksgebied.

3.3.1 AMK-terreinen

Op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) zijn bekende, gewaardeerde, archeologische vindplaatsen weergegeven. Er wordt onderscheid gemaakt tussen terreinen van waarde, hoge waarde, zeer hoge waarde, en zeer hoge waarde – beschermd. In het laatste geval is het terrein een beschermd Rijksmonument. Het uitgangspunt bij AMK-terreinen is in principe behoud van archeologische resten in situ. In het plan- en onderzoeksgebied zijn geen AMK-terreinen aanwezig.

3.3.2 Vindplaatsen

Vindplaatsen zijn alle bekende archeologische vindplaatsen die geregistreerd zijn in Archis, zijn aangeleverd vanuit amateur archeologen en gemeenten en/of zichtbaar zijn op historische kaarten. De vondstlocaties uit Archis zijn weergegeven in Figuur 22. In het onderzoeksgebied is één vondstlocatie bekend (1027372). De vondst bestaat uit een lanspunt van brons uit de Bronstijd. Het betreft een particuliere vondst gedaan tijdens graafwerkzaamheden in 1923, die volgens de toelichting verloren is gegaan tijdens de Tweede Wereldoorlog. In de bredere omgeving van het onderzoeksgebied zijn meerdere vondsten bekend uit de Bronstijd (o.a. 1027385, 1103537), evenals een veldwerk/loopgraafstelsel uit de Tweede Wereldoorlog ten noorden van het onderzoeksgebied. De vondsten uit de Bronstijd worden veelal geïnterpreteerd als rituele deposities. Zulke deposities vonden plaats in bepaalde natte contexten, zoals moerassen of beken.

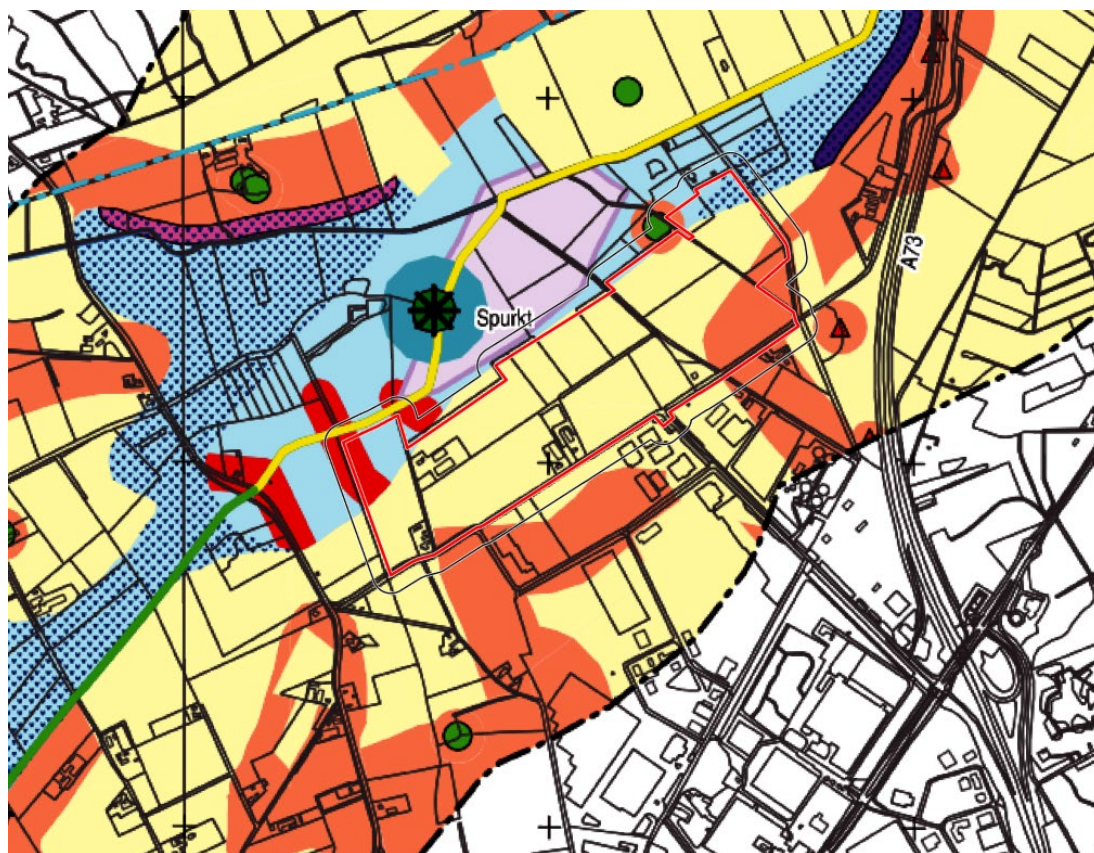
3.4 Eerder uitgevoerd onderzoek

In het onderzoeksgebied zijn meerdere bureau- en veldonderzoeken uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn beschreven in Tabel 8 en weergegeven op de kaart in Figuur 22.

Tabel 8: Eerder uitgevoerde onderzoeken.

Zaak ID-nummer	Uitvoerder / datum / type onderzoek	Beschrijving
2079808100	RAAP / 1998 / Booronderzoek	Dit onderzoek is niet digitaal beschikbaar. Uit de beschrijving in Archis blijkt dat dit een oppervlaktekartering en booronderzoek betrof ten zuiden van het plangebied, langs de Ambachtsstraat. Volgens de samenvatting uit het bureauonderzoek van Econsultancy (Beurskens 2018) gaat deze melding om deelgebied A, waar geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen en geen vervolg wordt aanbevolen.
2027619100	RAAP / 1998 / Booronderzoek	Dit betreft hetzelfde onderzoek als bovenstaande melding. Volgens de samenvatting van Econsultancy (Beurskens 2018) gaat het hier om deelgebied B, langs de Macroweg, waar in het zuidelijke gebied een dekzandrug met veldpodzolen aanwezig is. Er is geen akkerdek aangetroffen. Ook zijn er geen archeologische indicatoren aanwezig, waardoor er geen vervolgonderzoek wordt geadviseerd.
2137269100	ADC / 2006 / Booronderzoek	Dit betreft een booronderzoek uitgevoerd grenzend aan het plangebied, langs de Nijverheidsstraat. Uit het booronderzoek is gebleken dat in een groot deel van het gebied sprake is van een intacte gooreerdgrond. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. In de gebieden met een middelhoge verwachting (onverstoorde delen) wordt een karterend booronderzoek aanbevolen om eventuele archeologische resten uit het Paleolithicum en Mesolithicum op te sporen. Het gebied was vermoedelijk minder aantrekkelijk voor landbouwers uit het Neolithicum en latere periodes.
4008474100	RAAP / 2016 / Bureauonderzoek	Dit betreft een bureauonderzoek voor een groot gebied ten noorden van Venray, inclusief het huidige plangebied, t.b.v. de herinrichting van het beekdal van de Loobeek. Er is een archeologische verwachtings- en advieskaart opgesteld. Het huidige onderzoeksgebied krijgt hierop lage, hoge en onbekende verwachtingen. Specifiek geldt voor een klein deel een hoge verwachting op bruggen/voorden/overgangen (Figuur 23). Oversteekplaatsen worden verwacht daar waar wegen samenkomen en/of de beek relatief smal is. De adviezen voor het huidige plangebied omvatten archeologische inspectie tijdens en na werkzaamheden, intensieve archeologische begeleiding en karterend/waarderend onderzoek. Een deel is vrijgegeven.
4615359100	Econsultancy / 2018 / Bureauonderzoek	Dit betreft een bureauonderzoek voor het plangebied Klaver 15, nagenoeg hetzelfde plangebied als onderhavig bureauonderzoek. De periodes (laat-)Paleolithicum en Mesolithicum krijgen een hoge verwachting voor beekdal-gerelateerde resten, de periode Neolithicum-Romeinse Tijd een middelhoge verwachting voor rituele deposities, afvaldepots en voordes, en de Vroege Middeleeuwen-Nieuwe Tijd krijgt een middelhoge verwachting voor infrastructurele werken. Voor resten uit de Tweede Wereldoorlog geldt een hoge verwachting. Er wordt een verkennend booronderzoek geadviseerd om de intactheid van de bodem te toetsen en vast te stellen of er archeologische resten in situ verwacht kunnen worden.
4824996100	RAAP / 2020 / Begeleiding	Dit betreft een archeologische begeleiding in het kader van de herinrichting van de Loobeek. Tijdens de begeleiding is één vindplaats aangetroffen en opgegraven, namelijk een schuttersnest die onderdeel vormde van een Duitse verdedigingslinie rondom de Loobeek. Er zijn houten vloertjes,

		een loopgraaf en houten staken die mogelijk beschoeiing vasthielden aangetroffen. De houtstructuren waren zichtbaar vanaf ca. 50-60 cm -Mv. De vindplaats ligt ten noorden van het plangebied, t.h.v. vondstmelding 1027385. Voor de onderzochte gebieden wordt geen verder onderzoek geadviseerd, maar omdat vindplaatsen in het beekdal voornamelijk beperkt van omvang zijn wordt geadviseerd de bestaande verwachting op de beleidskaart te handhaven.
5061344100	Sweco / 2021 / Bureauonderzoek	Dit betreft een bureauonderzoek voor een kabeltracé en twee HS stations rondom het huidige plangebied. Op de gemeentelijke verwachtingskaarten ligt het tracé in gebieden met een middelhoge tot hoge verwachting. Er wordt geadviseerd om in deze gebieden een verkennend booronderzoek uit te voeren. In de zones met een lage verwachting dienen op overgangsgebieden of op lange tracédelen ook enkele boringen gezet te worden.
5213908100	Sweco / 2022 / Booronderzoek	Dit is het vervolg op bovenstaand bureauonderzoek. Langs een deel van de noordelijke grens van het huidige plangebied zijn boringen 137-144 gezet. In boringen 137-139 en 142 zijn onder de bouwvoor dekzandafzettingen aangetroffen op een diepte van 30-50 cm -Mv. In boringen 137, 138 en 140-143 zijn verstoorde lagen aangetroffen onder de bouwvoor, terwijl de oude bouwvoor zich op ca. 70 cm -Mv lijkt te bevinden. In boringen 140, 141, 143 en 144 zijn beekafzettingen aangetroffen (Laagpakket van Singraven) op een diepte van 50-80 cm -Mv, bestaand uit leemlagen. In de laatste twee boringen zijn op grotere diepte (110-130 cm -Mv) ook veenlagen aangetroffen. Het aantreffen van veen en leem betekent dat het gebied waarschijnlijk te nat was voor bewoning, maar er is mogelijk sprake van een aantal dekzandopduikingen in het gebied. Ter plaatse van de relevante boringen wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd. De gemeente Venray heeft echter aangegeven dat er een extensieve begeleiding nodig is in de zones waar open ontgraving plaatsvindt.

verwachting

droge landschappen

- hoge verwachting voor sporen van landbouwers, jager-verzamelaars en bekende vindplaatsen
- lage verwachting voor alle perioden (incl. ontgravingen en reeds onderzochte terreinen)

natte landschappen

- hoge verwachting voor bruggen/voorden/overgangen
- hoge verwachting voor sporen van veenwinning
- hoge verwachting voor afvaldumps van nederzettingen van landbouwers
- hoge verwachting voor afvaldumps van alle perioden
- hoge verwachting voor aan watermolens gerelateerde resten ('watermolenbiotoop')
- middelhoge verwachting voor organische resten t.b.v. paleo-ecologische reconstructies
- onbekende verwachting

overig

- vindplaats jager-verzamelaars
- vindplaats landbouwers
- watermolen
- beek/water
- grens onderzoeksgebied
- deelgebied Venrays Broek
- deelgebied de Spurkt
- gemeentegrens

Figuur 23: Uitsnede van de verwachtingskaart opgesteld door Sprengers 2016, met het plangebied in rood en het onderzoeksgebied in zwart omlijnd.

3.5 Tweede Wereldoorlog

Op de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME) ligt het plangebied volledig in het slagveld Overloon-Venray. De slag om Overloon-Venray (of Operatie Aintree) was deel van het geallieerde offensief om de Maas over te steken. Op 12

oktober 1944 werd Overloon bijna verwoest door artillerievuur en luchtaanvallen van de geallieerden tegen de Duitsers, maar het vechten ging door tot 18 oktober, wanneer de geallieerden Venray bevrijdde en de slag was gewonnen. Duitse, Amerikaanse en Britse troepen waren betrokken bij de slag. Langs de Loobeek werd ook heftig gevochten, waardoor het de bijnaam 'bloedbeek' kreeg¹³. Relatief nabij het plangebied bevindt zich het Norfolk-monument, opgericht ter nagedachtenis aan de soldaten van het Royal Norfolk Regiment en 300 burgers in de omgeving van Overloon en Venray die tijdens de slag bij de Loobeek zijn omgekomen.

Bij slagvelden kan een verspreiding van verschillende munitieartikelen verwacht worden, maar ook structuren zoals loopgraven, versperringen en stellingen kunnen aanwezig zijn. Inslagen van granaten en mortieren worden ook verwacht. In de omgeving van het onderzoeksgebied is eerder een schuttersnest uit de Tweede Wereldoorlog aangetroffen tijdens een archeologische begeleiding door RAAP (zie Tabel 8).

Verder is op de ruimskaart van BeoBOM aangegeven dat er in het plangebied (eventueel) een mijnenveld lag, terwijl er langs de wegen rondom het plangebied verschillende munitieruimingen hebben plaatsgevonden. De ligging van deze ruimingen is indicatief¹⁴ en gebaseerd op ruimrapporten van de EODD tussen 1968-2024.

In het kader van de ontwikkeling van Smakterheide is tevens een vooronderzoek Conventionele Explosieven uitgevoerd door Bombs Away (2019)¹⁵. Hieruit blijkt dat het plangebied is getroffen door de volgende oorlogshandelingen:

- Duitse en geallieerde artilleriebeschietingen in oktober 1944;
- Duitse militaire aanwezigheid in de vorm van mangaten en loopgraven;
- Britse raketaanvallen op 13 en 14 oktober 1944.

Op basis van deze activiteiten kunnen resten van verschillende soorten munitie en munitietoebehoren, granaten en raketten worden aangetroffen. Daarnaast zijn enkele loopgraven en mitrailleurstellingen geïnterpreteerd in het plangebied.

3.6 Verstoringen

Op de kaart van Vergraven Gronden is het gebied niet als verstoord aangegeven (Figuur 24). Het plangebied grenst aan het bebouwde deel van Venray, maar in het plangebied komt minimale bebouwing en infrastructuur voor. In het verleden kunnen eventuele verstoringen veroorzaakt zijn door agrarische activiteiten, inclusief ontginningen, en bijvoorbeeld ook de aanleg van kabels en leidingen. Het is waarschijnlijk dat een groot deel van het gebied verstoord is geraakt bij het omzetten van de heide naar grasland. Voor de bebouwing die zich in het plangebied bevindt, is tijdens het voorgaande bureauonderzoek uitgevoerd door Econsultancy informatie opgevraagd bij het gemeentelijk archief. Hieruit blijkt dat er bouwvergunningen zijn verleend voor de Spurkt 5, 5a, 5b, 5c en 8. Hieronder worden de bekende verstoringdieptes samengevat.

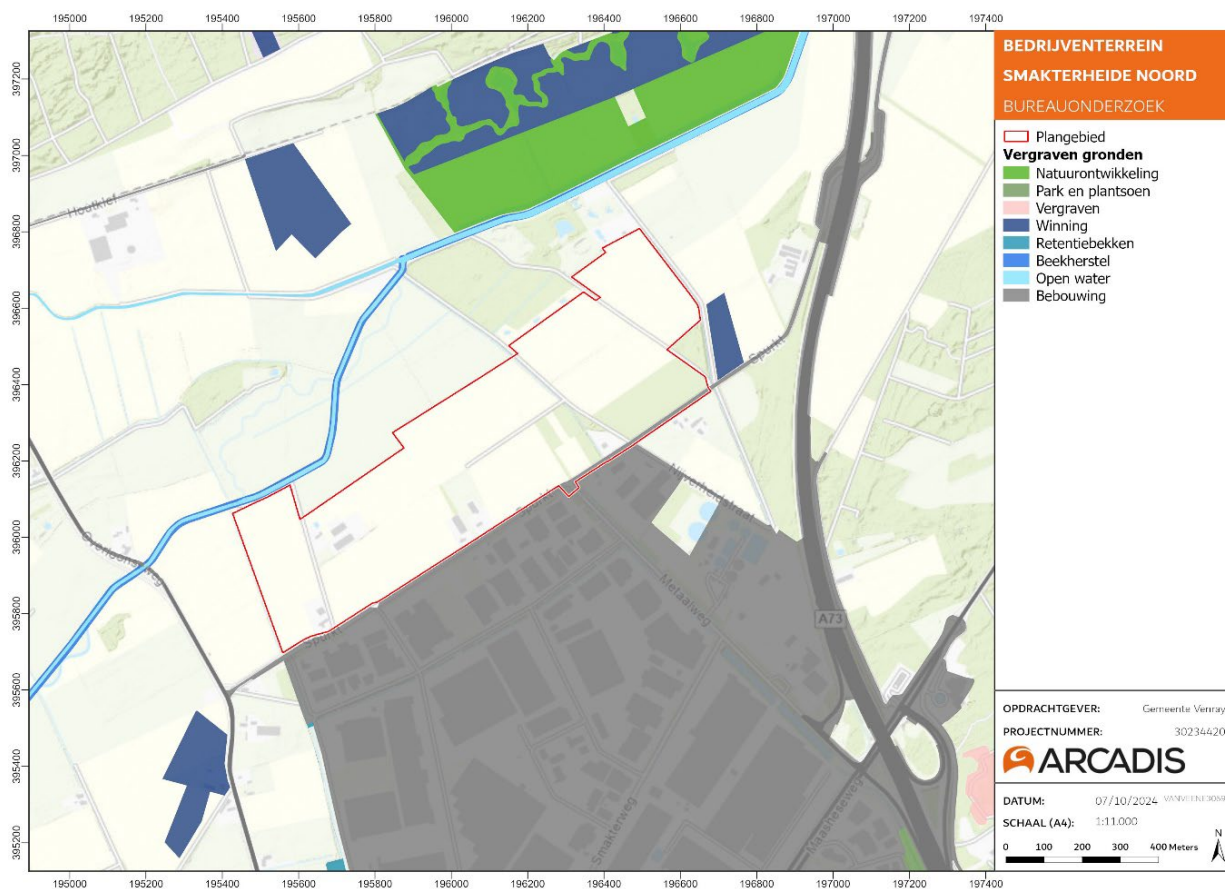
- Spurkt 5: diepte fundering melkstal en stallingsruimte op 85 cm -Mv;
- Spurkt 5a: diepte fundering woonhuis op 100 cm -Mv, fundering stal/schuur op 105 cm -Mv met gedeeltelijke kelder tot 165 cm -Mv;
- Spurkt 5b: diepte fundering woonhuis, garage en schuur/loods op 100 cm -Mv;
- Spurkt 5c: diepte fundering woonhuis en stal, loods op 85 cm -Mv, maar stal heeft een kelder tot 235 cm -Mv en de loods tot 125 cm -Mv;
- Spurkt 8: diepte fundering woonhuis en bijgebouw op 90 cm -Mv, fundering opslagloods op 85 cm -Mv.

Het erf van Spurkt 5c en de kwekerij van Spurkt 8 zijn tevens opgehoogd, op basis van het AHN (paragraaf 2.3.5). Ter plaatse van de bebouwing is de grond dus al tot de genoemde dieptes verstoord, waarbij in principe geen in situ archeologische resten meer verwacht worden. Dit betreft echter maar een klein deel van het plangebied.

¹³ <https://www.oorlogsmuseum.nl/nl/het-museum/historie/de-slag-bij-overloon/>; <https://www.liberationroute.com/nl/pois/548/the-battle-of-overloon>

¹⁴ <https://www.beobom.nl/achtergrond/ruimskaart/>

¹⁵ Dit onderzoek wordt nog geüpdatet in het kader van het TAM-omgevingsplan.

Figuur 24: Het plangebied op de kaart van vergraven gronden.

4 Cultuurhistorie

De historie van een plangebied speelt een grote rol bij het bepalen van de archeologische verwachting. Historische bronnen verschaffen informatie over de ontginning en gebruik van en bewoning in het plangebied. Voor de negentiende en twintigste eeuw is deze informatie beschikbaar middels historisch topografisch kaartmateriaal te onderzoeken. Kaarten werden met een relatief grote regelmaat geproduceerd, en laten de ontwikkeling van een landschap nauwkeurig zien. Naast de historische kaarten wordt voor dit hoofdstuk ook gebruik gemaakt van de gebiedsbeschrijvingen¹⁶, het landschapskader¹⁷ en voorgaand onderzoek¹⁸.

4.1 Historische ontwikkeling

4.1.1 Middeleeuwen en Nieuwe Tijd

Na de afname in de bevolking begon het aantal inwoners weer toe te nemen in de 6de en 7de eeuw en groeide aanzienlijk rond de 9de en 10de eeuw. Bewoning vond plaats rondom het veen, vaak op de helling van beekdalen, waarbij er in de loop van de Middeleeuwen een krans van dorpen rondom het uitgebreide veengebied ontstond. Venray maakte onderdeel uit van deze krans en komt voor als 'Rode' in geschreven bronnen rond ca. 1200. Rode verwijst naar een nederzetting die ontstaan is als gevolg van de ontginning van bosgronden. De dorpen lagen vaak als een geïsoleerde strook cultuurland midden in de broekbossen en heidevelden richting de Maas, of tussen de woeste gronden van het veen. Vanaf de 9de en 10de eeuw werd begonnen met de ontginning van de woeste gronden. Het cultuurlandschap bestond uit akkers en graslanden, waarbij de akkers veelal op de hogere beekdalhellingen lagen. Hier was ook sprake van goede ontwatering. Individuele kampongtingingen waren omringd door houtwallen of heggen, maar er waren ook aaneengesloten open akkercomplexen (of velden). Deze complexen werden gescheiden door zandpaden en hadden een strookvormige verkaveling. De graslanden lagen lager in het landschap, waarbij de natste delen in gebruik waren als hooiland (zoals de beekdalen) en de beter ontwaterde delen als weidegrond. De graslanden waren eerst in gemeenschappelijk gebruik, maar zijn later verdeeld in lange, smalle percelen, ook bekend als medenverkaveling.

Tot 1850 was het grootste deel van regio nog niet in cultuur gebracht. De woeste gronden werden onder andere gebruikt voor de jacht en het weiden van vee en turfwinning vond op kleine schaal plaats. Op de topografische kaart van 1850 zijn ook kleinschalige veenkuilen zichtbaar ten noorden van het plangebied (Figuur 26). Om de vruchtbaarheid van de grond te verbeteren, werden plaggen gestoken, vermengd met mest en op de velden aangebracht. Zo kwamen de velden steeds hoger te liggen (zie ook paragraaf 2.3.4). Dit betekende wel dat er een balans gezocht moest worden tussen de hoeveelheid bouwland, grasland en heide. Rondom Venray werden de heidevelden ook benut voor de bijenteelt, maar vooral voor het weiden van schapen, en Venray genoot aan het einde van de 19de eeuw van een internationale schapenhandel. Toen kunstmest rond 1900 werd geïntroduceerd, was dit een van de redenen dat de schapenhandel vervaagde. In deze periode werden veel (gemeenschappelijke) gronden verkocht aan particulieren en ontgonnen. De Heidemaatschappij speelde hier een grote rol bij. Een deel van de heidevelden werd omgezet tot bouwland en bos en het landschap veranderde ook door de aanleg van watergangen en wegen. In de nieuwe ontginningen stonden de boerderijen vaak in het midden van hun land. Langs de randen van percelen en langs wegen werden loofbomen geplant. De jonge ontginningen zijn rationeler ingedeeld dan de oude cultuurlanden en hebben een rechthoekig verkavelingspatroon.

Turfwinning

De grootschalige vervening van de Peel, ten westen van het plangebied, kwam in de 19de eeuw op gang. Hiervoor werd alleen op kleine schaal turf gestoken, voornamelijk langs de randen van het veen en in kleine, geïsoleerde veentjes. De zandige bovenlaag werd verwijderd en de turven werden naast de put gelegd om te drogen, waar de wind na enkele weken voor had gezorgd. De gestoken turf werd in Limburg door karren via de 'Peelbanen' afgevoerd. Met de aanleg van de Zuid-Willemsvaart in 1826 werd de Peel beter bereikbaar en werd begonnen met grootschalige exploitatie van het veen. Dit gebeurde via een hoofdvaart, waarvan kanalen en wijken werden gegraven. De turf kon via de watergangen worden vervoerd en het zorgde voor ontwatering van het gebied. In de jaren 1920 en 1930 werd

¹⁶ Haartsen 2009; Raap 2022

¹⁷ Jansen en Drogen 2006

¹⁸ Beurskens 2018; Sprengers 2016

steenkol populair als brandstof en kwam er een einde aan de grootschalige vervening van de Peel, al vonden er nog enkele grote ontginningen plaats na de Tweede Wereldoorlog, deels in het kader van werkgelegenheidsprojecten.

4.1.2 Recente ontwikkelingen

Na de Tweede Wereldoorlog vonden bepaalde landelijke ontwikkelingen plaats die het landschap hebben beïnvloed, zoals de uitbreiding van nederzettingen en infrastructuur en de vergrootte schaal van de landbouw. Ruilverkavelingen zorgde voor grotere kavels, boerderijen werden gebouwd op nieuwe locaties en er werd ingegrepen in de waterhuishouding, o.a. zodat landbouw ook mogelijk werd in de lagere delen van het landschap. Op veel locaties zijn de beken gekanaliseerd. Ter plaatse van het plangebied vond de ruilverkaveling Overloon-Merselo plaats tussen 1972 en 1991. Door de verschillende ingrepen zijn de visuele verschillen tussen de oude bouwlanden op open akkercomplexen en het grasland bijna geheel verdwenen, aangezien het grasland net zo open werd. Ook het verschil in grondgebruik is verdwenen, omdat aanpassingen in de waterhuishouding er voor hebben gezorgd dat akkerbouw ook op voormalige natte delen plaats kan vinden. Tijdens de tweede helft van de 20ste eeuw en het begin van de 21ste is het industrieterrein Smakterheide ten zuiden van het plangebied ingericht en uitgebreid.

4.2 Historische kaarten

Op de kadastrale minuutplannen ligt het plangebied in het 'Smackter Veld', met in het noorden de 'Lutsche Broek' (Figuur 25). Er lopen enkele wegen aan de randen van het plangebied en in het noorden loopt een watergang. Van bebouwing is geen sprake, maar ten zuidwesten van het plangebied staat wel een klein gebouw aangegeven. De weg in het noordoosten heeft de naam Smackter Spurkt Weg. In het westen lopen twee wegen langs, en in de richting van, kleine percelen. In het beekdal is sprake van kleinschalige verkaveling, met veelal strookvormige percelen. In het plangebied is bijna geen verkaveling zichtbaar, wat samen met de benoeming 'veld' kan duiden op een (voormalig) open akkercomplex. De term Smackt of Smakt is een veldnaam die wijst op schrale grond¹⁹, terwijl de term 'spurkt' verwijst naar de *spurk* of *spork* oftewel de zwarte els, ook wel de vuilboom genoemd. De -t is een verzamelsuffix en geeft aan dat het gaat om een plaats waar 'sporkenbomen' groeien²⁰.

Op de topografische militaire kaart uit 1850 is dit deel van het plangebied namelijk begroeid met heide en onderdeel van de Smakter Heide, waardoor het waarschijnlijker is dat het aan het begin van de 19de eeuw ook een heideveld betrof (Figuur 26). Deze kaart toont aan dat er meer wegen door de heide zijn aangelegd en dat het zuiden van het beekdal, aangrenzend aan het plangebied, nu ook in gebruik is. Volgens voorgaand onderzoek²¹ is hier ook sprake van veenkuilen, gebruikt voor kleinschalige turfwinning, zichtbaar ten noorden van het plangebied. De percelen worden begrensd door hagen of sloten. Eventueel dateert de wegbeplanting in het westen uit deze periode.

Op de kaart uit 1900 is te zien dat delen ten oosten en zuiden van het plangebied zijn ontgonnen (Figuur 27). Het plangebied zelf bestaat nog deels uit heide, maar er is zijn een stukje bos/groen en een moerassig deel aanwezig. Het gebied wordt nu aangegeven als Spurk. De wegen die op de vorige kaart in oost-westelijke richting door het gebied liepen, zijn niet meer zichtbaar. De overige, oudere wegen liggen er nog wel.

In 1930 is het plangebied volledig ontgonnen en opgedeeld in smalle, rechthoekige kavels zowel als grotere, blokkavels (Figuur 28). De percelen zijn voornamelijk in gebruik als grasland. Er zijn meer rechte wegen bijgekomen en de watergang die eerst door het noorden van het plangebied liep is deels niet meer aanwezig, of in ieder geval alleen als sloot/perceelsgrens. Het gebied ten noorden van het plangebied, onder de Smakterweg, is niet meer verkaveld en lijkt deels grasland, deels bos te zijn. Er staat één gebouw in het zuidwesten van het plangebied. Op de kaart uit 1950 is de verkaveling weer veranderd naar grotere, blokvormige percelen (Figuur 29). Het wegenpatroon is hetzelfde gebleven. Ten noorden van het plangebied ligt een nat natuurgebied en de Loobeek is in het oosten deels rechtgetrokken. In het zuiden van het plangebied is een kleine verhoging aangegeven. In de omgeving is meer bebouwing zichtbaar. Waarschijnlijk dateert het grootste deel van de groenelementen uit deze periode.

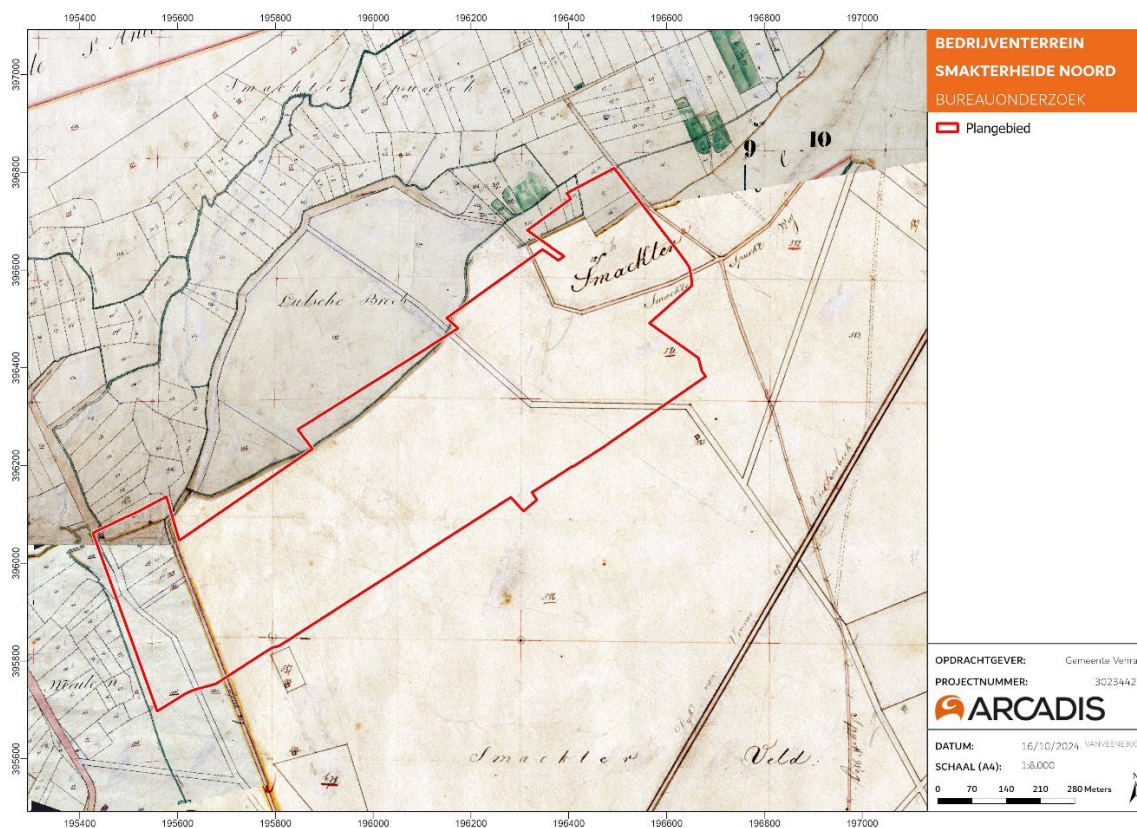
Op de kaart uit 1970 is de verkaveling en het wegenpatroon hetzelfde gebleven (Figuur 30). De woning in het zuidwesten is uitgebreid met enkele gebouwen en net boven het plangebied in het noordwesten staat een molen aangegeven. De eerste watergang ten noorden van het plangebied is aangeduid als de Loobeek, terwijl de watergang

¹⁹ <https://etymologiebank.nl/trefwoord/smakt>

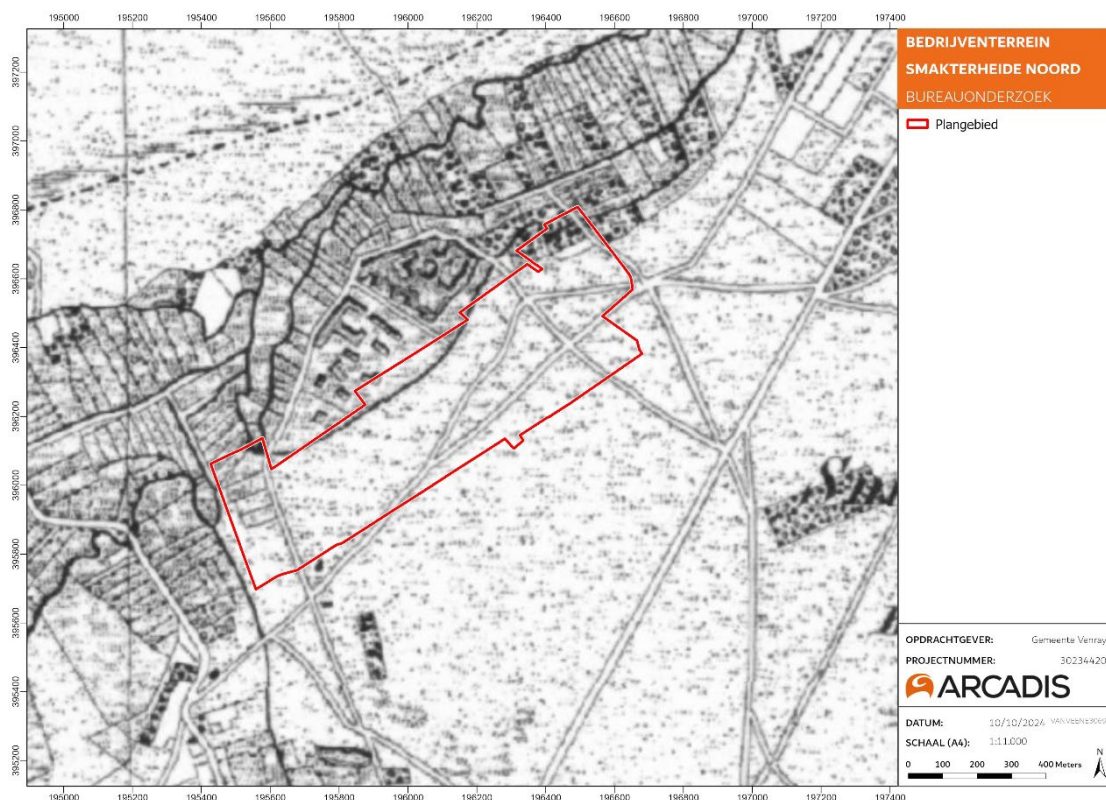
²⁰ <https://etymologiebank.nl/trefwoord/spurkt>

²¹ Beurskens 2018

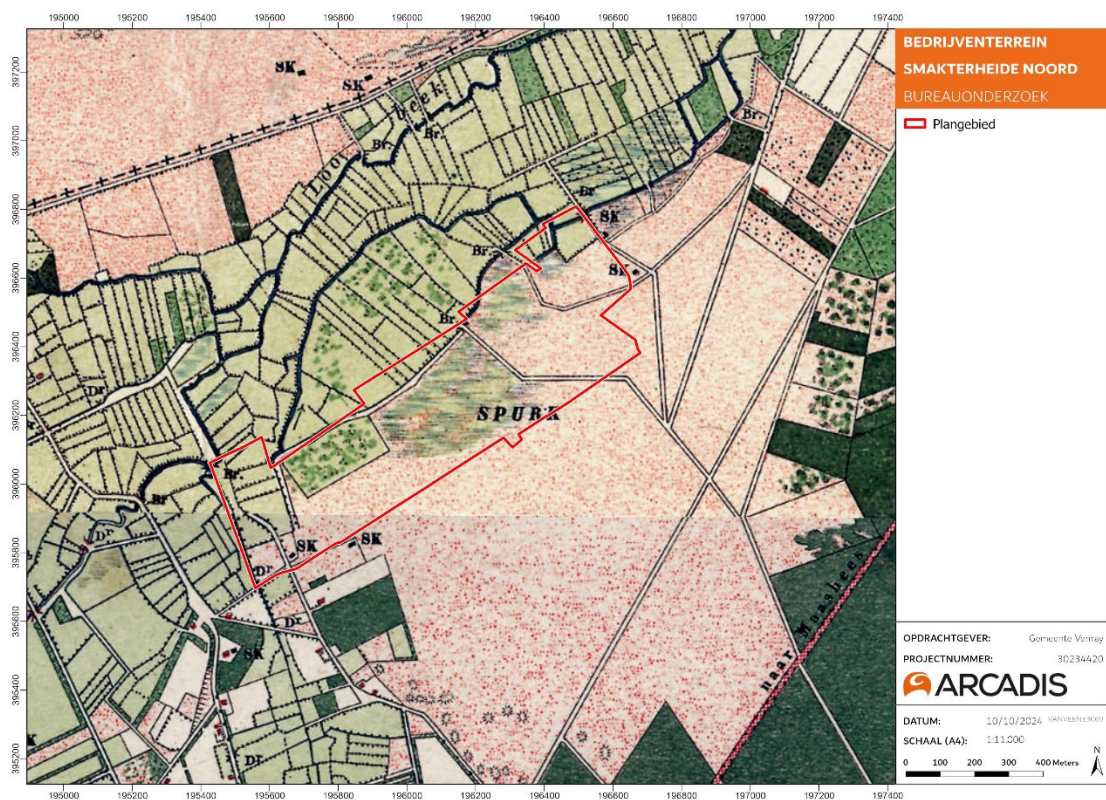
daarboven het Afleidingskanaal betreft. In 1990 zijn deze twee watergangen rechtgetrokken tot één loop die pas boven het plangebied splitst, terwijl dit hiervoor bij het plaatsje Looboek gebeurde (Figuur 31). Een van de wegen in het zuidwesten van het plangebied is verdwenen en er staat nog wat meer bebouwing. De verkaveling is enigszins veranderd.

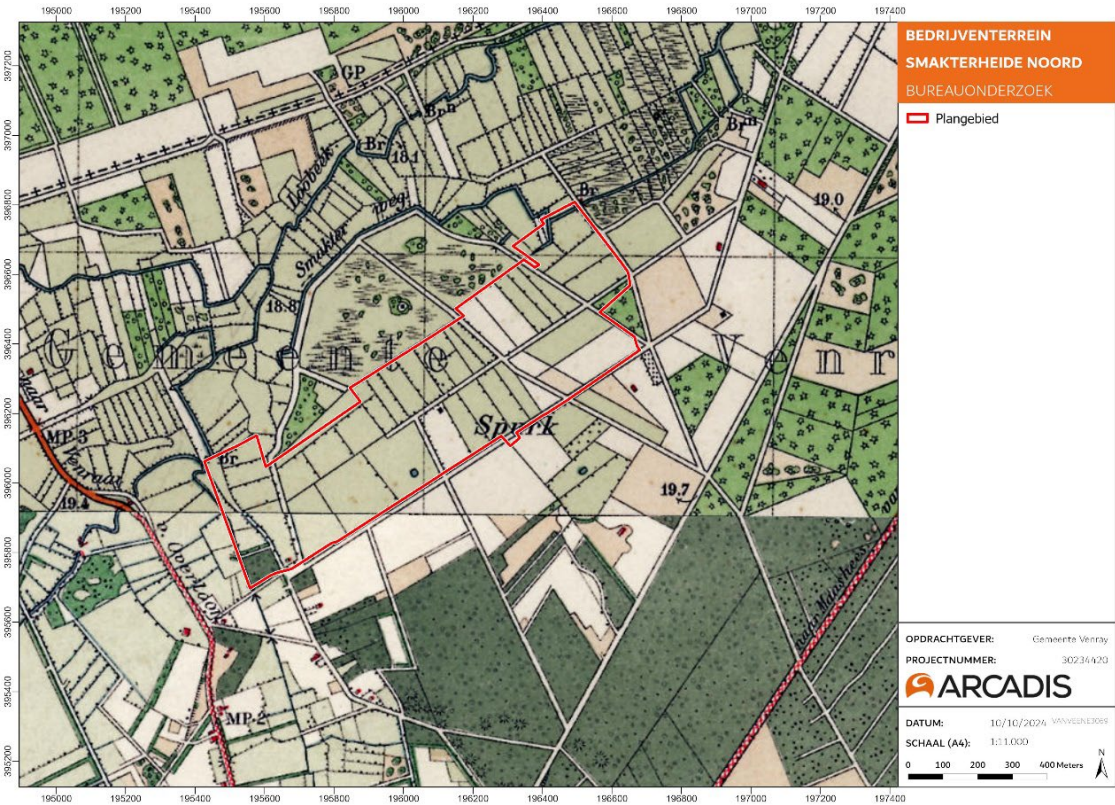
Figuur 25: Het plangebied op de kadastrale minuutplannen (1811-1832).

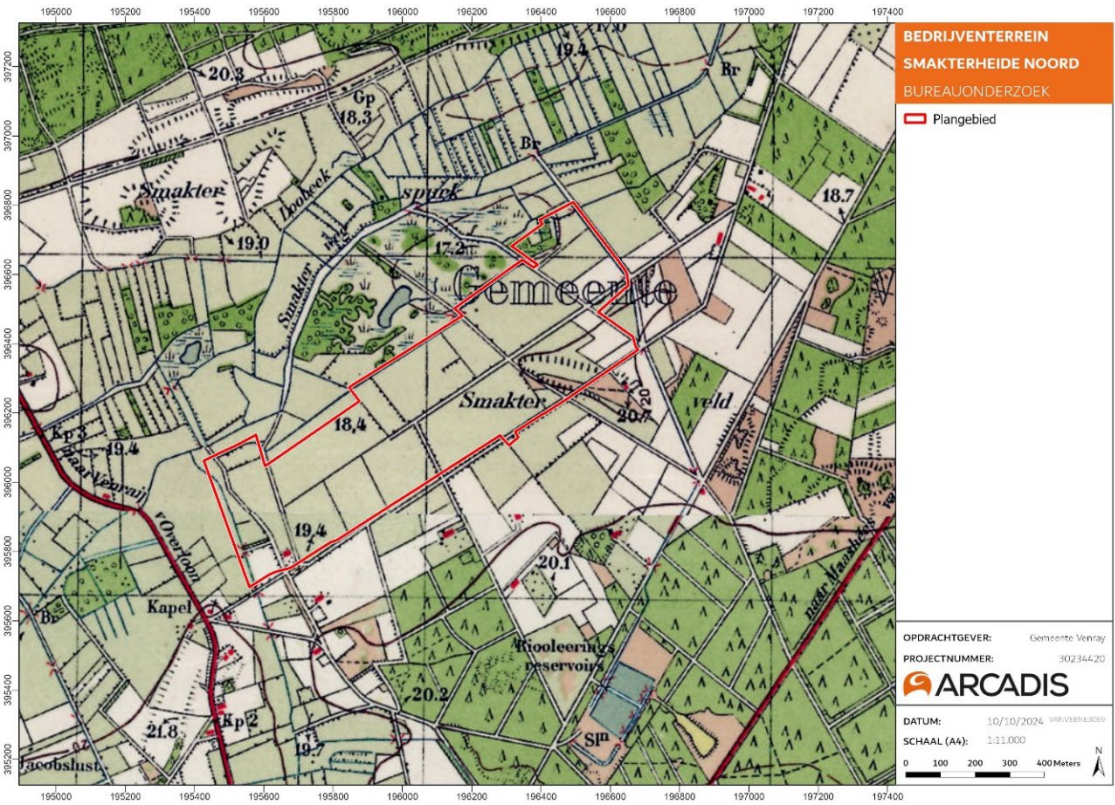
Figuur 26: Het plangebied op de topografische kaart uit 1850.

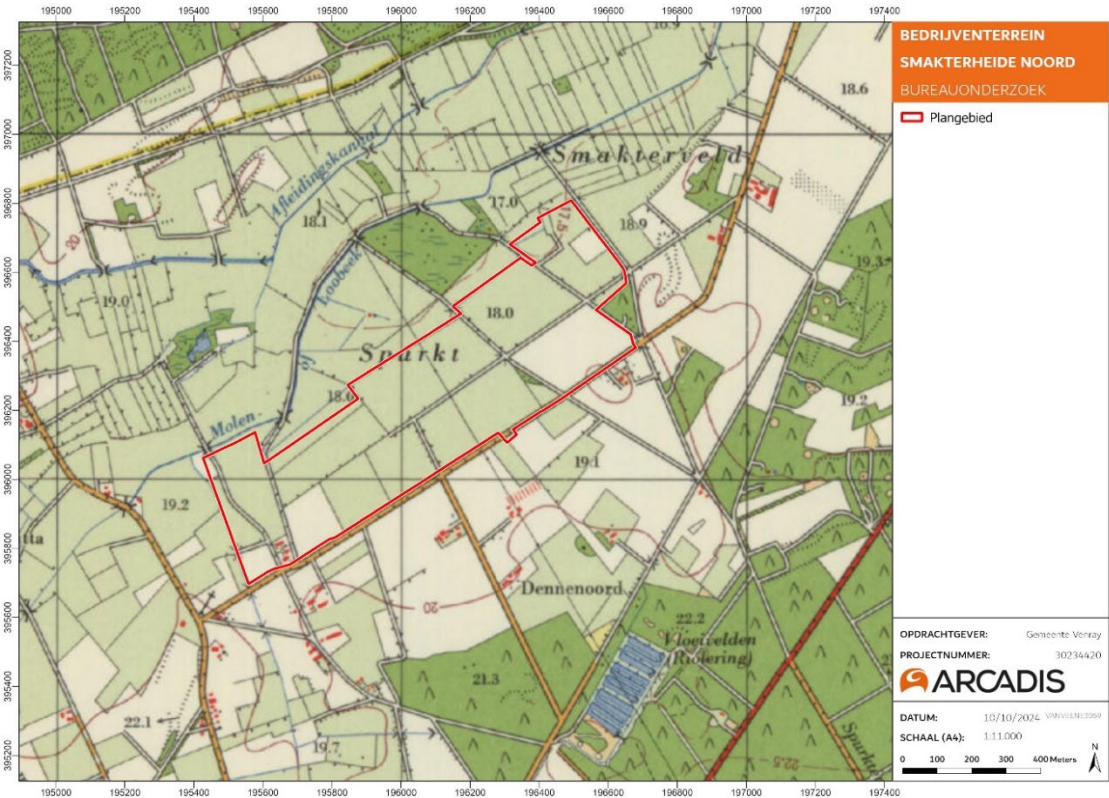
Figuur 27: Het plangebied op de topografische kaart uit 1900.

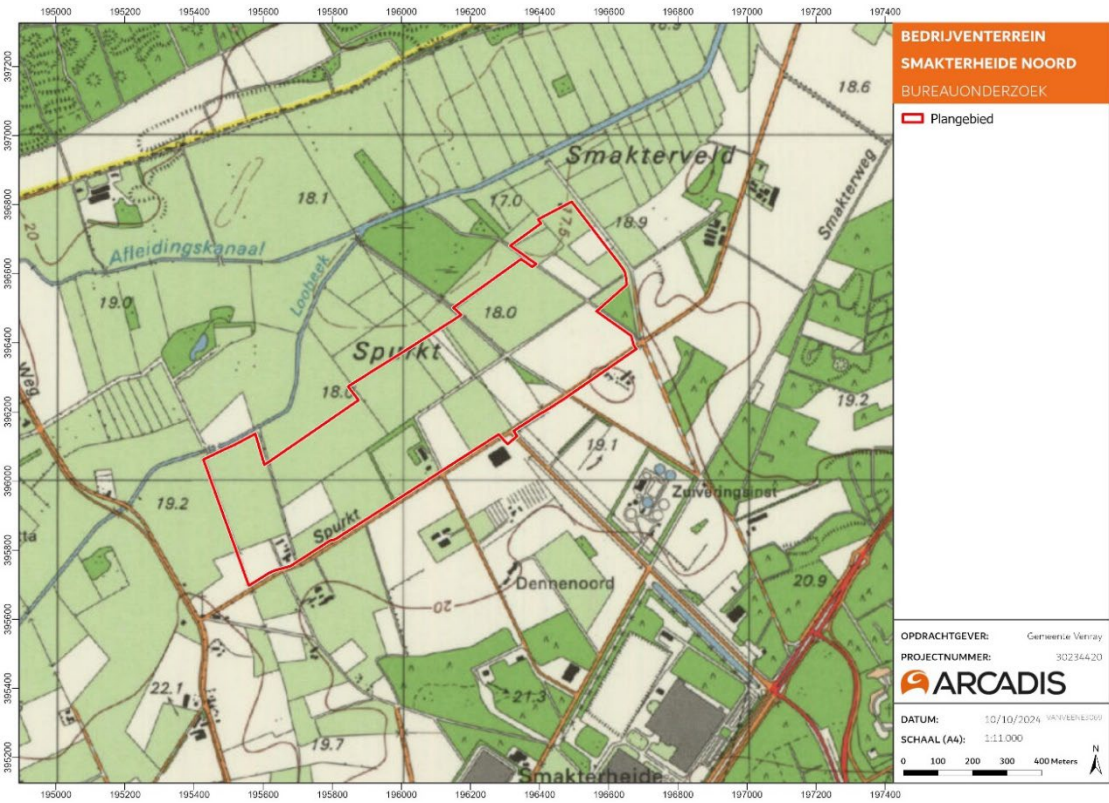
Figuur 28: Het plangebied op de topografische kaart uit 1930.

Figuur 29: Het plangebied op de topografische kaart uit 1950.

Figuur 30: Het plangebied op de topografische kaart uit 1970.

Figuur 31: Het plangebied op de topografische kaart uit 1990.

4.3 Cultuurhistorische en landschappelijke waardenkaarten

4.3.1 Provincie

De Provincie Limburg beschikt over een cultuurhistorische waardenkaart via Atlas Limburg. Hierin staan punt-, lijn- en vlakelementen in die van cultuurhistorisch belang zijn²². Het plangebied is op deze kaart weergegeven in Figuur 32. In het plangebied komen de volgende elementen voor:

- 4x Weg uit periode 1806-1890
- Enkeerdgrond²³
- Cultuurlandschap: grasland, geperceleerd

Onderdeel van de historische geografie in de Atlas Limburg is ook een inventarisatie van de cultuurlandschappen van Noord- en Midden-Limburg²⁴. Hieronder vallen de volgende landschappen in het plangebied:

- Cultuurlandschap Noord- en Midden-Limburg (NML): Nieuw cultuurland 1890-1990
- Cultuurlandschap NML: Nieuw cultuurland 1806/1840-1890
- Cultuurlandschap NML: Grasland, geperceleerd

Het plangebied betreft voornamelijk nieuw cultuurland uit 1890-1990, met in het noorden een klein deel uit 1806/1840-1890. Ter plaatse van het beekdal gaat het om geperceleerd grasland.

In het Landschapskader Noord- en Midden-Limburg zijn ook kaarten opgenomen, waaronder de kwaliteitskaart landschap²⁵. Deze kaart geeft inzicht in de belangrijkste landschapstypen en bijbehorende landschappelijke kwaliteiten. Op deze kaart komen verschillende landschappelijke elementen voor in het plangebied (Figuur 33):

- Beekdal
- Groenelementen in dalenlandschap: bomenrij
- Bos in dalenlandschap
- Bos in mozaïeklandschap
- Weg uit periode 1806-1890
- Natte heide-ontginning
- Droge heide-ontginning
- Waterlopen

De groenelementen die aanwezig zijn in het plangebied maken geen onderdeel uit van de Atlas Historisch Groen, maar betreffen huidige landschapselementen in beek- en rivierdalen. De heide-ontginningen vallen in het landschapskader onder de jonge ontginningen en worden gekenmerkt door een grote, rechtlijnige verkaveling en wegenstructuur. De jonge ontginningen zijn alleen aangegeven in het oosten van het gebied, terwijl de rest van het plangebied is weergegeven als een beekdal. Dit komt niet overeen met de indeling die is opgenomen in het ruimtelijke kwaliteitskader van de gemeente Venray²⁶.

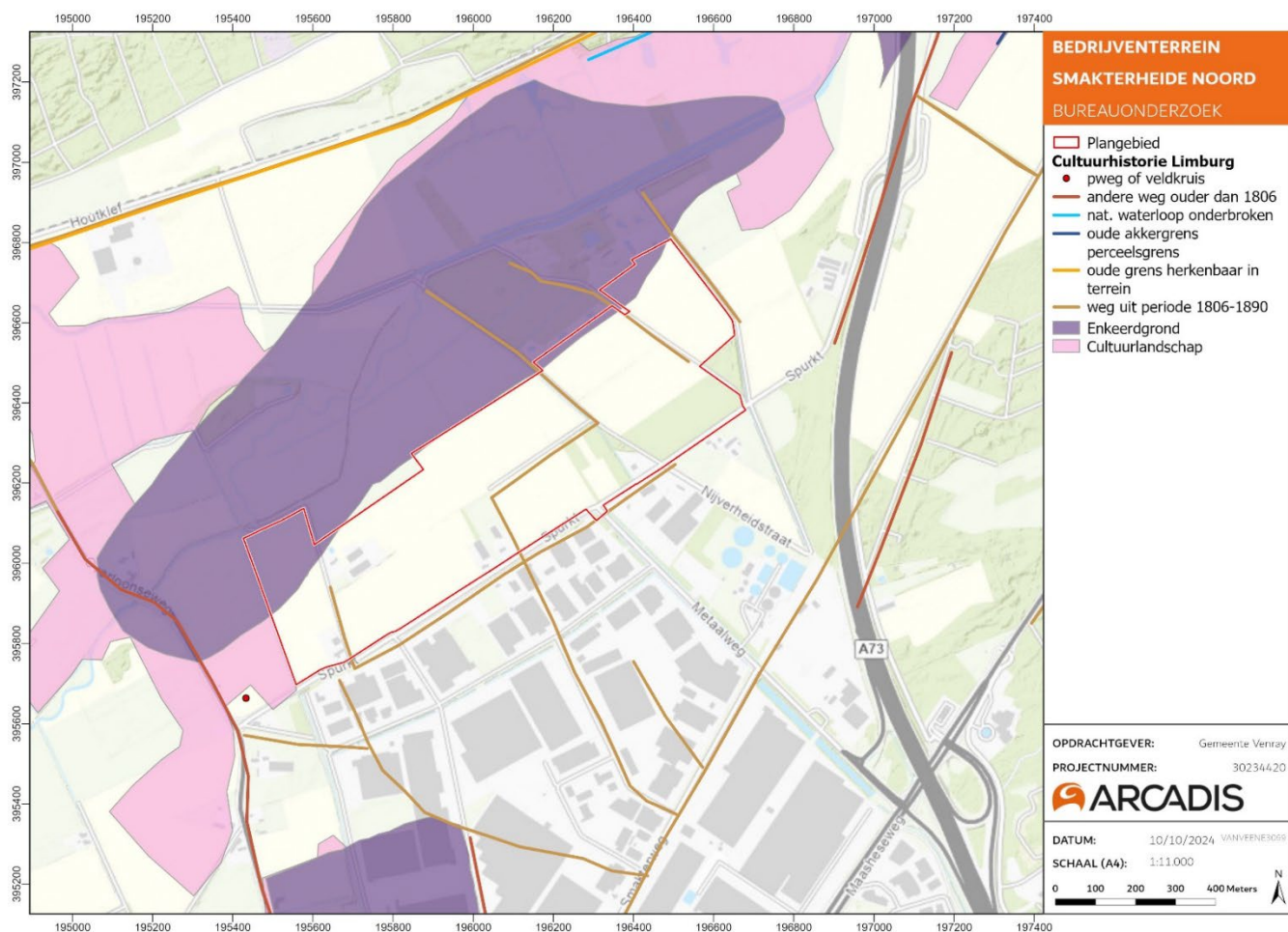
²² Uit een onderzoek door H. Renes in 2005.

²³ Zoals benoemd in paragraaf 2.3.4 is het onwaarschijnlijk dat hier sprake is van een akkercomplex, en daarmee een enkeleerdgrond.

²⁴ Onderdeel van de studie 'Landschappen van Maas en Peel' door J. Renes in 1999.

²⁵ Jansen en Drosen (2006); herzien door Zwart (2009)

²⁶ In het Ruimtelijke Kwaliteitskader van de gemeente Venray wordt gesproken over een oud ontginningsgebied dat het grootste deel van het plangebied beslaat. Dit is de term die verder in dit onderzoek wordt aangehouden voor het ontginningsgebied, ook al is hier sprake van jonge ontginningen.

Figuur 32: Het plangebied op de cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie Limburg.

Figuur 33: Landschapswaliteitskaart van het Landschapskader Noord- en Midden-Limburg.

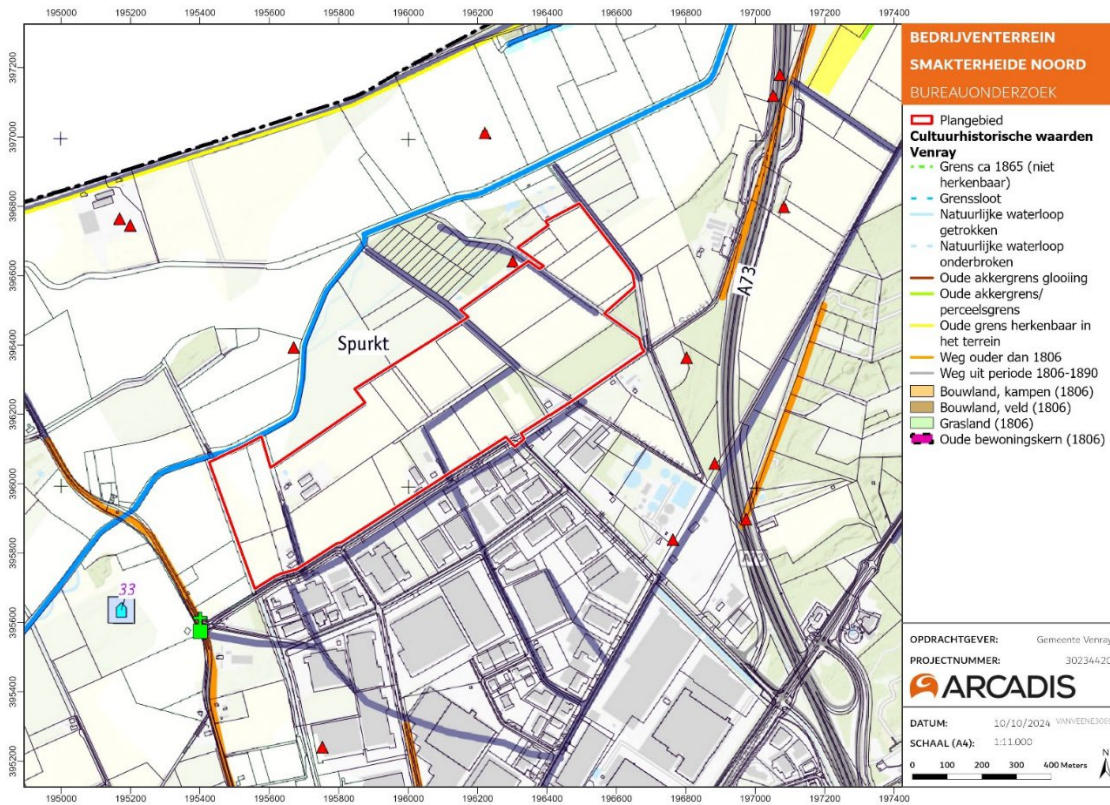
De Provincie beschikt tevens over een erfgoedkaart. Deze is momenteel echter niet raadpleegbaar en daarom niet in het onderzoek meegenomen.

4.3.2 Gemeente

Zoals aangegeven in paragraaf 1.7.2.1 beschikt de gemeente Venray over een cultuurhistorische waardenkaart opgesteld door RAAP in 2007. Op deze kaart komen twee elementen in het plangebied voor:

- Wegen uit periode 1806-1890
- Grasland (1806)

Net buiten het plangebied is de archeologische vondstlocatie (zie 3.3.2) weergegeven als rode driehoek.

Figuur 34: Het plangebied op de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Venray.

4.4 Cultuurhistorische en landschappelijke inventarisatie

Naast de al beschreven kaarten is voor de inventarisatie gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Onder de pijler historisch landschap is de kaart Groen Erfgoed van het RCE geraadpleegd. Deze kaart omvat o.a. rijksbeschermde groenaanleg, landschappelijk groen erfgoed, monumentale bomen en eendenkooien. Op deze kaart zijn geen elementen aangegeven in of rondom het plangebied. De kaart Leven met Water is ook geraadpleegd en toont voormalige dijken, molens en inundatiegebieden. Ten noorden van het plangebied was langs de Loobeeek ooit een volmolen aanwezig. Het gaat om de 'Nijemuellen', gebouwd in 1628 en verdwenen in 1796. Verder zijn er geen elementen aanwezig rondom het plangebied. Onder de pijler gebouwd erfgoed is gekeken naar het Rijksmonumentenregister, beschermde stads- of dorpsgezichten, provinciale en gemeentelijke monumenten. Er zijn geen Rijksmonumenten aanwezig en het plangebied maakt geen onderdeel uit van een beschermd stads- of dorpsgezicht. Via de Atlas Limburg zijn de provinciale monumenten geraadpleegd. Er liggen geen provinciale monumenten in het plangebied, maar aan de Ambachtsstraat ten zuiden van het plangebied is een voormalig kapel geregistreerd als monument. Er komen ook geen gemeentelijke monumenten voor.

In onderstaand tabel worden de aanwezige cultuurhistorische en landschappelijke waarden beschreven. In deze fase van het onderzoek is nog geen sprake van een waardering van de elementen. Een inventarisatiekaart is weergegeven in Figuur 35. Op deze kaart is het beekdallandschap ingetekend op basis van het ruimtelijke kwaliteitskader van de gemeente Venray en de dubbelbestemming 'Beekdal'. Het oude ontginningsgebied is ingetekend op basis van het ruimtelijke kwaliteitskader en het grasland op basis van de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente. De lijnelementen zijn ingetekend op basis van de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Limburg en een actuele luchtfoto.

Tabel 9: Inventarisatie cultuurhistorische en landschappelijke waarden.

Element	Omschrijving en belang
Vlak	
<i>Beekdal(landschap) van de Loobeek</i>	Het noorden van het plangebied is onderdeel van het beekdal van de Loobeek. Beekdallandschappen zijn van oorsprong lager gelegen en nat, met een kleinschalig structuur en beekbegeleidende beplantingsstructuren. Verkaveling staat haaks op de beek, er is vaak sprake van lijn- en vakbeplanting en kruisende wegen, en het landschap bevat weinig bebouwing. Daarbij zijn de zichtlijnen vanaf de rand van het beekdal over de openheid van het beekdal zelf van belang. Beekdalgronden waren in het verleden voornamelijk in gebruik als weidegrond en bestaan voor een deel nog uit graslanden. Door kanalisatie van de beken tijdens de ruilverkavelingen zijn veel kenmerkende elementen echter verdwenen. In het plangebied is wel nog sprake van een open en kleinschalig beekdallandschap, zonder veel bebouwing en met zichtlijnen vanaf de rand van het beekdal.
<i>Grasland, geperceleerd</i>	Het plangebied was in het verleden in gebruik als voornamelijk grasland. Veel van de oorspronkelijke percelering is tijdens de 20 ^{ste} eeuw verdwenen (o.a. door ruilverkavelingen). In het noordwesten van het plangebied is de oorspronkelijke percelering uit 1806 (zichtbaar op de minuutplannen) aangegeven als waardevol element. Op basis van recente luchtfoto's en de huidige perceelsgrenzen is deze percelering echter niet meer zichtbaar in het landschap.
<i>Oud ontginningsgebied</i>	Het oude ontginningslandschap wordt gekenmerkt door een onregelmatige structuur, met kleinschalige verkaveling. Er komen landschapselementen zoals houtsingels en bosjes voor en er bestaat een afwisseling tussen open (groen) en gesloten (bebouwing), ook mede door groenstructuren op perceelsgrenzen. Langs de wegen komt laanbeplanting voor. Het landschap heeft vandaag een meer open karakter en is grotendeels aangepast in de 20 ^{ste} eeuw, waardoor de verkaveling nu grootschaliger is en er als gevolg minder sprake is van landschapselementen. De ondergenoemde lijnelementen zijn typerend voor het oude ontginningslandschap.
Lijn – kenmerkend voor beekdallandschap en ontginningsgebied	
<i>Wegen uit periode 1806-1890</i>	De wegenstructuur is gerelateerd aan de geschiedenis van het ontginningslandschap. Terwijl het wegenpatroon meerdere keren is aangepast, zijn de aangegeven wegen uit de periode 1806-1890 nog herkenbaar in het plangebied als paden/wegen of als perceelsgrenzen.
<i>Houtwallen en houtopstanden</i>	Houtwallen en houtopstanden op de perceelsgrenzen, samen met andere lineaire landschapselementen, zijn kenmerkend voor de oude ontginningsgebieden. Hiernaast zijn lineaire landschapselementen die loodrecht op de beek liggen kenmerkend voor het beekdallandschap. De houtwallen en houtopstanden zijn zichtbare overblijfselen van het oude cultuurlandschap en dragen bij aan de afwisseling tussen open en gesloten gebieden in het landschap. In het plangebied is een houtwal aangegeven rondom bebouwing in het midden van het gebied (Spurkt 5a) d.m.v. een dubbelbestemming, echter is deze deels niet meer aanwezig. De houtwal is daarom op de inventarisatiekaart ingetekend rondom het huidige bewoonde perceel.
<i>Bomenrijen</i>	Groenelementen op perceelsgrenzen en langs wegen zijn kenmerkend voor het oude cultuurlandschap. Langs de wegen komt laanbeplanting voor. Vaak werden bomen aangeplant langs de wegen tijdens de ontginningen van de 20 ^{ste} eeuw, maar bomenrijen komen ook eerder voor, bijvoorbeeld langs oude akkers. In het plangebied komen bomenrijen voor langs de wegen en langs de perceelsgrenzen. Deze zullen voor het eerst zijn aangeplant in de 20 ^{ste} eeuw tijdens de ontginningen.

5 Conclusies en advies cultuurhistorie en landschap

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies besproken. Op basis daarvan worden aanbevelingen gedaan ten behoeve van het behouden en/of inpassen van cultuurhistorische en landschappelijke elementen. De elementen zijn weergegeven in Figuur 35 en de aanbevelingen zijn samengevat in Tabel 10.

Het plangebied ligt op de overgang van het dekzandlandschap naar het beekdallandschap, in een voormalig heidegebied. Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat bewoning en andere activiteiten hier eventueel vanaf de Steentijd hebben plaatsgevonden, maar door de vernatting van het gebied en de veenuitbreiding vanaf het Neolithicum is het waarschijnlijk pas vanaf de Middeleeuwen dat agrarisch gebruik van het gebied plaatsvindt. Er zijn meerdere landschappelijke en cultuurhistorische elementen aanwezig in het plangebied, deels verbonden met de ontstaansgeschiedenis van het gebied, maar vooral met het gebruik van het landschap door de mens. Dit wordt onderstaand door middel van de vragen uit paragraaf 1.6.2 besproken.

1. Welke aardkundige of landschappelijke elementen zijn aanwezig in het projectgebied?

Er zijn geen elementen aanwezig in het plangebied die zijn aangemerkt als aardkundige waarde. Wel is sprake van een beekdal(landschap), dat op basis van gemeentelijk beleid van belang is voor zijn natuur- en landschapswaarden. Grenzend aan het beekdal in het zuiden ligt een oud ontginningslandschap. De volgende landschapselementen zijn aanwezig in het plangebied: geperceleerd grasland, houtwallen, bomenrijen. Deze elementen zijn kenmerkend voor het beekdal- en/of ontginningslandschap. Vooral het beekdallandschap en bijbehorende karakteristieken zijn waardevol.

2. Indien er aardkundige of landschappelijke elementen zijn aangetroffen, hoe kunnen deze worden beschermd, behouden, versterkt of ingepast?

De exacte werkzaamheden en ingrepen zijn nog niet bekend (zeker wat betreft de inrichting van individuele uitgeefbare kavels), maar op basis van het concept ontwerp van de toekomstige inrichting van het gebied (Figuur 3) en het concept van de landschappelijke visie (Figuur 4) kunnen algemene aanbevelingen worden gedaan voor de benoemde elementen. Omdat de lijnelementen onderdeel zijn van de twee landschapstypen, komt hetzelfde advies meerdere keren terug. Aangezien nog niet bekend is waar aantasting van elementen precies zal plaatsvinden, kunnen er geen eventuele compenserende maatregelen worden voorgesteld.

Beekdallandschap

Het ontwerp en de landschappelijke visie die momenteel beschikbaar zijn tonen aan dat er in bepaalde mate rekening gehouden wordt met de karakteristieken van het beekdallandschap. De openheid, kleinschaligheid en de afwisseling tussen grasland en landschapselementen zijn opgenomen in de plannen. Er komt geen bebouwing te staan, de beplanting langs de perceelsgrenzen (die van oudsher aanwezig was) wordt behouden of aangebracht en er is sprake van gebiedseigen beplanting, zoals elzenbos. Hiermee wordt rekening gehouden met de afwisseling tussen open grasland en kleinschalige landschapselementen.

In het algemeen wordt aanbevolen om de aanwezige openheid te handhaven door geen bebouwing in het beekdal te plaatsen en de zichtlijnen van de randen van het beekdal naar de beek toe te behouden. De grenzen van de uitgeefbare kavels reiken op het concept ontwerp verder naar het noorden dan oorspronkelijk het geval, hier zouden de oorspronkelijke perceelsgrenzen behouden kunnen worden. De kleinschaligheid van het landschap kan behouden en versterkt worden door het handhaven of inpassen van (bestaande) landschapselementen: de erf(rand)beplanting, laanbeplanting langs de wegen en beekbegeleidende beplanting.

Ontginningslandschap

Op basis van het huidige ontwerp en de landschappelijke visie wordt rekening gehouden met enkele elementen van het ontginningslandschap. Door het in stand houden en/of aanbrengen van een deel van de erf- en laanbeplanting langs perceelsgrenzen en wegen wordt een afwisseling tussen open en gesloten gebieden behouden. Rondom de 4 toekomstige uitgeefbare gebieden is op basis van de landschappelijke visie ook sprake van inpassing van erfgrasbeplanting. Door het behoud van de bestaande bomenrijen blijft de oude wegenstructuur grotendeels zichtbaar.

In het algemeen wordt geadviseerd om de bestaande erf- en laanbeplanting en wegenstructuur te behouden (zie ook onder). Hiernaast wordt aanbevolen om waar mogelijk een kleinschalig verkavelingsstructuur in te passen. Bij

toekomstige bebouwing in het gebied wordt geadviseerd om groenelementen in de vorm van erf(grens)beplanting toe te voegen. Indien er toegangswegen worden gerealiseerd, wordt aanbevolen om laanbeplanting aan te brengen.

Geperceleerd grasland

Het oude geperceleerde grasland is niet opgenomen in de toekomstige inrichtingsplannen en is op basis van luchtfoto's ook niet meer zichtbaar. In de plannen wordt wel rekening gehouden met de kleinschaligheid van het beekdallandschap waar het grasland deel van uitmaakte.

Houtwallen en houtopstanden

Op basis van de inrichtingsplannen wordt geen rekening gehouden met de bestaande houtwal rondom Spurkt 5a. Er wordt aanbevolen de houtwal te behouden als perceelsgrens.

Bomenrijen

De bomenrijen in het plangebied worden op basis van de huidige inrichtingsplannen behouden of in ieder geval teruggebracht als laanbeplanting. Indien er toegangswegen worden gerealiseerd, wordt aanbevolen om laanbeplanting aan te brengen. Hierbij kan gekeken worden naar gebiedseigen beplanting, zoals de zwarte els die op basis van de naam Spurkt hier oorspronkelijk groeide.

3. Welke cultuurhistorische elementen zijn er aanwezig in het projectgebied?

Er zijn geen beschermde monumenten of ensembles aanwezig in het plangebied. Naast de landschappelijke elementen benoemd in vraag 1, die deels ook als cultuurhistorische elementen gezien kunnen worden, zijn de volgende elementen aanwezig in het plangebied: wegen uit de periode 1806-1890. Deze wegen zijn gerelateerd aan de geschiedenis van het ontginningslandschap. De wegenstructuur is meerdere keren aangepast, maar het oorspronkelijke patroon is nog aanwezig in de vorm van bestaande paden, wegen of perceelsgrenzen. De wegen worden veelal begrensd door laanbeplanting.

4. Indien er cultuurhistorische elementen zijn aangetroffen, hoe kunnen deze worden beschermd, behouden, versterkt of ingepast?

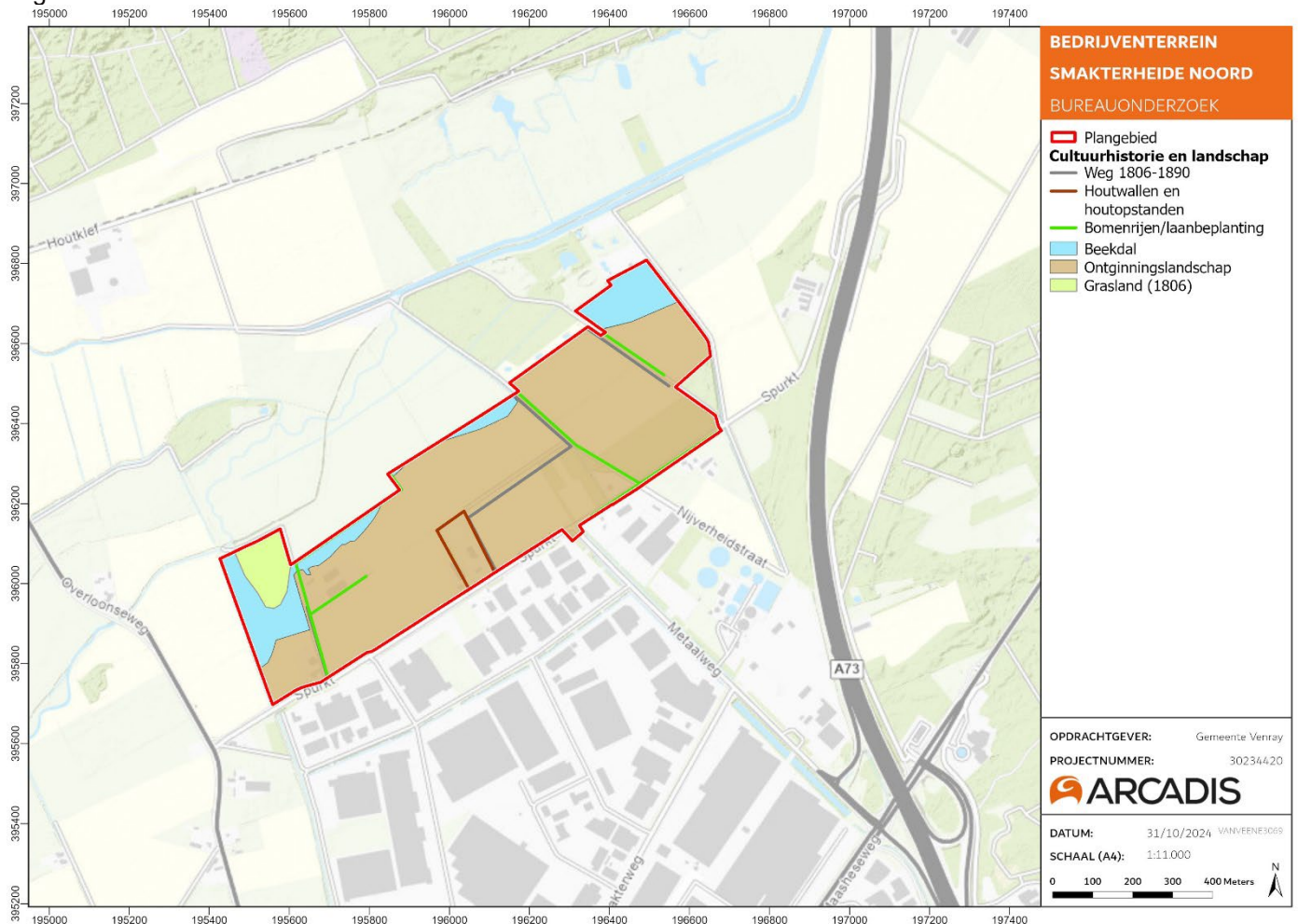
Er wordt aanbevolen de historische wegenstructuur te behouden. Op basis van het concept ontwerp en de landschappelijke visie wordt een deel van de structuur behouden door middel van handhaving van de bestaande wegen en/of de bestaande bomenrijen. Dit geldt echter niet voor alle historische wegen. Om de wegenstructuur verder te behouden, kan de structuur door middel van laanbeplanting (of erfbeplanting indien de loop van een oude weg een perceelsgrens betreft) zichtbaar gehouden worden in het landschap.

Tabel 10: Advies landschap en cultuurhistorie.

Element	Advies
<i>Beekdal(landschap)</i>	- Handhaven openheid door geen bebouwing te plaatsen en door zichtlijnen vanaf beekdalrand richting beek te behouden. - Kleinschaligheid van gebied versterken d.m.v. gebiedseigen landschapselementen: erf(rand)beplanting, laanbeplanting, beekbegeleidende beplanting.
<i>Oud ontginningslandschap</i>	- Behouden afwisseling tussen open en gesloten gebieden. - Behouden en/of aanbrengen erf(rand)- en laanbeplanting. - Behouden oude wegenstructuur of beplanting aanbrengen/behouden zodat structuur wel zichtbaar blijft. - Inpassen kleinschalige verkaveling.
<i>Grasland, geperceleerd (niet meer aanwezig)</i>	Rekening houden met kleinschaligheid van beekdallandschap.
<i>Houtwallen en houtopstanden</i>	Behouden houtwal rondom Spurkt 5a.
<i>Bomenrijen</i>	- Behouden bestaande bomenrijen. - Inpassen (gebiedseigen) laanbeplanting bij toekomstige toegangswegen.
<i>Wegen uit periode 1806-1809</i>	Zichtbaar houden oorspronkelijke wegenstructuur.

Advies landschap en cultuurhistorie

In aanvulling op de algemene adviezen in bovenstaand tabel wordt aanbevolen om een verdiepende studie voor de thema's landschap en cultuurhistorie uit te voeren wanneer het ontwerp en de inrichting van de bedrijfskavels vast staan. Onderdeel van deze verdieping is het waarderen van de geïnventariseerde elementen, onder andere aan de hand van een veldbezoek, en het opstellen van een specifiek advies per element, op basis van de beoogde ingrepen en de verwachte mate van aantasting. Eventuele compenserende maatregelen worden ook in deze verdieping uitgewerkt.

Figuur 35: Inventarisatie van de cultuurhistorische en landschappelijke elementen in het plangebied.

6 Conclusies en aanbevelingen archeologie

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies besproken en op basis daarvan een gespecificeerde archeologische verwachting geformuleerd. Als laatste wordt een advies gegeven voor archeologisch vervolgonderzoek.

6.1 Conclusie

1. Hoe ziet de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?

Het plangebied ligt grotendeels in de geologische zone *Bx5: Laagpakket van Wierden; dekzand*, met in het noordwesten de zone *Bx3: Laagpakket van Singraven; veen*. In het zuidoosten komt stuifzand voor en richting de Maas is sprake van rivierafzettingen bedekt door dekzand. Volgens de boringen uit Dinoloket en de boringen gezet tijdens voorgaand archeologisch onderzoek komt het Laagpakket van Singraven inderdaad in de noordelijke helft van het plangebied voor. In het zuiden is dekzand al vanaf maaiveld aangetroffen. Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied in het noordwesten in een beekdalbodem, met hieronder een glooiing van de beekdalzijde. In het zuiden liggen dekzandwelingen. Dit wordt min of meer bevestigd door de bodemkaart, terwijl de geologische kaart een minder nauwkeuring beeld geeft. De dekzandwelingen alsmede de overgang van het dekzand naar het beekdal kunnen in het verleden aantrekkelijk zijn geweest voor bewoning, akkerbouw en andere activiteiten. De beekdalbodems waren waarschijnlijk te nat voor bewoning, maar hier kunnen beek-gerelateerde resten zoals rituele deposities voorkomen.

Op de bodemkaart komen voor het grootste deel van het plangebied gooreerdgronden voor. Deze gronden zijn ook (intact) aangetroffen tijdens booronderzoek grenzend aan het zuiden van het plangebied. In het noorden liggen lage enkeerdgronden, wat overeenkomt met de verwachting op een akkercomplex volgens de essenkaart, echter is het onwaarschijnlijk dat hier een akkercomplex ligt (zie ook paragraaf 2.3.4). Deze gronden zijn omringd door meerveengronden. In het zuiden komen veldpodzolgronden voor, ook aangetroffen tijdens booronderzoek in 1998 ten zuiden van het plangebied. Vooral de eerdgronden en veldpodzolgronden kunnen archeologisch gezien interessant zijn. De veengronden duiden op natte omstandigheden die minder aantrekkelijk waren voor bewoning of andere activiteiten, maar hier kunnen wel (goed geconserveerde) beek-gerelateerde resten voorkomen.

2. Welke archeologische vindplaatsen in en rond het plangebied zijn bekend?

In het plangebied liggen geen vindplaatsen, in het noordoosten van het onderzoeksgebied is één vondstlocatie bekend. Het gaat om een lanspunt van brons uit de Bronstijd dat waarschijnlijk een rituele depositie betreft. De vondst toont aan dat dit soort beek-gerelateerde resten inderdaad in het plangebied verwacht kunnen worden. In de bredere omgeving van het onderzoeksgebied zijn meerdere vondsten bekend uit de Bronstijd, evenals een schuttersnest uit de Tweede Wereldoorlog ten noorden van het onderzoeksgebied. De vondsten uit de Bronstijd worden veelal geïnterpreteerd als rituele deposities. Het schuttersnest was onderdeel van een verdedigingslinie rondom de Loobeek. Aangezien hier ook is gevochten (zie ook paragraaf 3.5), kunnen vergelijkbare vondsten in het plangebied verwacht worden.

3. Welke historische gegevens (complexen en landgebruik) in en rond het plangebied zijn bekend?

Het plangebied is op basis van de historische kaarten in de Nieuwe Tijd ontgonnen en voornamelijk in gebruik genomen als grasland. Hiervoor betrof het een heidegebied. Het land direct langs de Loobeek was al eerder in gebruik, zichtbaar op de historische kaarten als smalle percelen. Ook liep er een watergang aan de rand van het plangebied en komen er enkele 19de-eeuwse wegen voor. Tijdens de 20ste eeuw is de verkaveling, het landgebruik en het wegenpatroon enigszins aangepast, deels als gevolg van de ruilverkavelingen. De Loobeek ten noorden van het gebied is ook rechtgetrokken. Recent is Venray uitgebreid met het industrieterrein direct ten zuiden van het plangebied, maar het plangebied zelf is nog in agrarisch gebruik. Op basis van het geraadpleegde kaartmateriaal worden geen gebouwresten of woonerven uit de Nieuwe Tijd in het plangebied verwacht. Er wordt ook geen oudere bewoningskern uit de Middeleeuwen verwacht.

6.2 Gespecificeerd verwachttingsmodel

4. Wat is, op basis van bovenstaande gegevens, de gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied? Wat zijn de prospectiekenmerken van de te verwachte vindplaatsen?

Tabel 11: Gespecificeerde archeologische verwachting.

Periode	Verwachting	Complextype	Kenmerken	Diepteligging	Gaafheid en conservering	Omvang
Paleolithicum-Mesolithicum	Middelhoog	Beekdal-gerelateerde resten	Vuursteespreidingen ; losse objecten, (rituele) deposities	Top van het dekzand of beekdalafzettingen	Goed, indien afgedekt en in het geval van intact bodemprofiel. Wel wordt verwacht dat de ontginning van het heidegebied tot enige versterking heeft geleid.	<50 m ² ->1000 m ²
Neolithicum-Romeinse Tijd	Middelhoog	Rituele deposities, beekdal-gerelateerde resten; eventueel resten gerelateerd aan bewoning of akkerbouw op de zandgronden	Vondst- en/of sporenniveau, structuren, losse objecten	Top van het dekzand of beekdalafzettingen	<i>Idem.</i>	Variabel
Middeleeuwen-Nieuwe Tijd	Middelhoog	Infrastructuur, beekdal-gerelateerde resten (evt. waterhuishouding), agrarische sporen	Vondst- en/of sporenniveau, structuren, losse objecten	Top van het dekzand of beekdalafzettingen	<i>Idem</i>	Variabel
Tweede Wereldoorlog	Hoog	Stellingen, (resten van) explosieven/inslagen, loopgraven enz.	Losse objecten, structuren	Vanaf maaiveld	Onbekend	n.v.t.

6.3 Advies

5. In welke mate worden de bekende en/of verwachte archeologische vindplaatsen bedreigd door de geplande ontwikkeling?

Er worden geen bekende archeologische vindplaatsen bedreigd door de geplande ontwikkeling. Wel heeft het plangebied meerdere verwachtingen op archeologische resten. Gezien de ligging op de overgang van de hogere dekzanden naar het beekdal zal de locatie aantrekkelijk zijn geweest voor tijdelijke kampementen en krijgt het Paleolithicum-Mesolithicum een middelhoge verwachting. Ook kunnen onder het veen in het beekdal dekzandopduikingen voorkomen. Er wordt echter verwacht dat de ontginning van het heidegebied tot enige versterking van de top van het dekzand heeft geleid. Gedurende het Neolithicum breidde het veen zich uit en door de natheid zal het gebied minder aantrekkelijk zijn geweest voor bewoning. Wel worden vanaf deze periode tot de Romeinse Tijd rituele deposities en water-gerelateerde resten verwacht, zoals voorden of objecten gerelateerd aan visvangst. In het onderzoeksgebied is ook eerder een rituele depositie uit de Bronstijd aangetroffen. Tijdens de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd zal het gebied voornamelijk in gebruik zijn geweest als grasland voor o.a. het weiden van vee, aangezien het gebied te nat was om aantrekkelijk te zijn voor bewoning. Er kunnen o.a. ontginningsporen, greppels/sloten, resten van infrastructuur zoals oude wegen en watergerelateerde resten, zoals bruggen, voorkomen in het gebied. Tot slot geldt er voor het plangebied een hoge verwachting op resten uit de Tweede Wereldoorlog. De slag om Overloon-Venray vond in de omgeving plaats en langs de Loobek is intensief gevochten. Ook is er tijdens een begeleiding

nabij het plangebied een schuttersnest uit de Tweede Wereldoorlog aangetroffen, terwijl het vooronderzoek (OO) een kans op loopgraven, stellingen en munitie aangeeft.

Aangezien het plangebied voor alle perioden een middelhoge of hoge verwachting heeft, bestaat er een grote kans op het verstoren van eventuele aanwezige archeologische resten uit verschillende perioden en van verschillende complextypen (bijvoorbeeld bewoning en rituele deposities), die in algemene zin samenhangen met het dekzandlandschap en (de overgang naar) het beekdal.

6. Is archeologisch vervolgonderzoek nodig en zo ja, welke onderzoeksmethode wordt geadviseerd?

Voor het plangebied wordt vervolgonderzoek in de vorm van verkennend booronderzoek geadviseerd, om de intactheid van de bodem vast te stellen en na te gaan of er sprake is van een archeologisch niveau. Ook kan door middel van landschappelijk booronderzoek de exacte begrenzing van het beekdal worden vastgesteld. Hiervoor dienen drie boorraaien haaks op het beekdal geplaatst te worden in het noorden van het plangebied (Figuur 36).

Voor het verkennend booronderzoek kan gebruik worden gemaakt van de volgende strategie:

- Boortype: Edelmanboor (diameter 7 cm) of guts (diameter 3 cm);
- Boordichtheid en -grid: 6 boringen per hectare
- Waarnemingsmethode: snijden van boorkern met een boormes;
- Boordiepte: tot 20 cm in de top van de C-horizont of tot maximale diepte werkzaamheden.

Dit advies is voorgelegd aan het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente Venray. De adviseur van het bevoegd gezag heeft ingestemd met het advies om verkennend booronderzoek uit te voeren, echter dienen er drie boorraaien gezet te worden in plaats van 6 boringen per hectare. De te hanteren strategie is als volgt: *Er wordt geadviseerd om drie parallel lopende raaien boringen met een boring om de 50 meter vanaf het beekdal richting het oosten te zetten. Van belang hierbij is dat de hogere delen in het plangebied meegenomen worden in dit booronderzoek. Geadviseerd wordt daarom om de locatie van de boringen op basis van het AHN te bepalen.*

Hiernaast dienen er twee profielputjes per raai te worden gegraven, om zo beter inzicht in de bodemopbouw te krijgen. Er dienen foto's gemaakt te worden van de profielputten en van representatieve boringen.

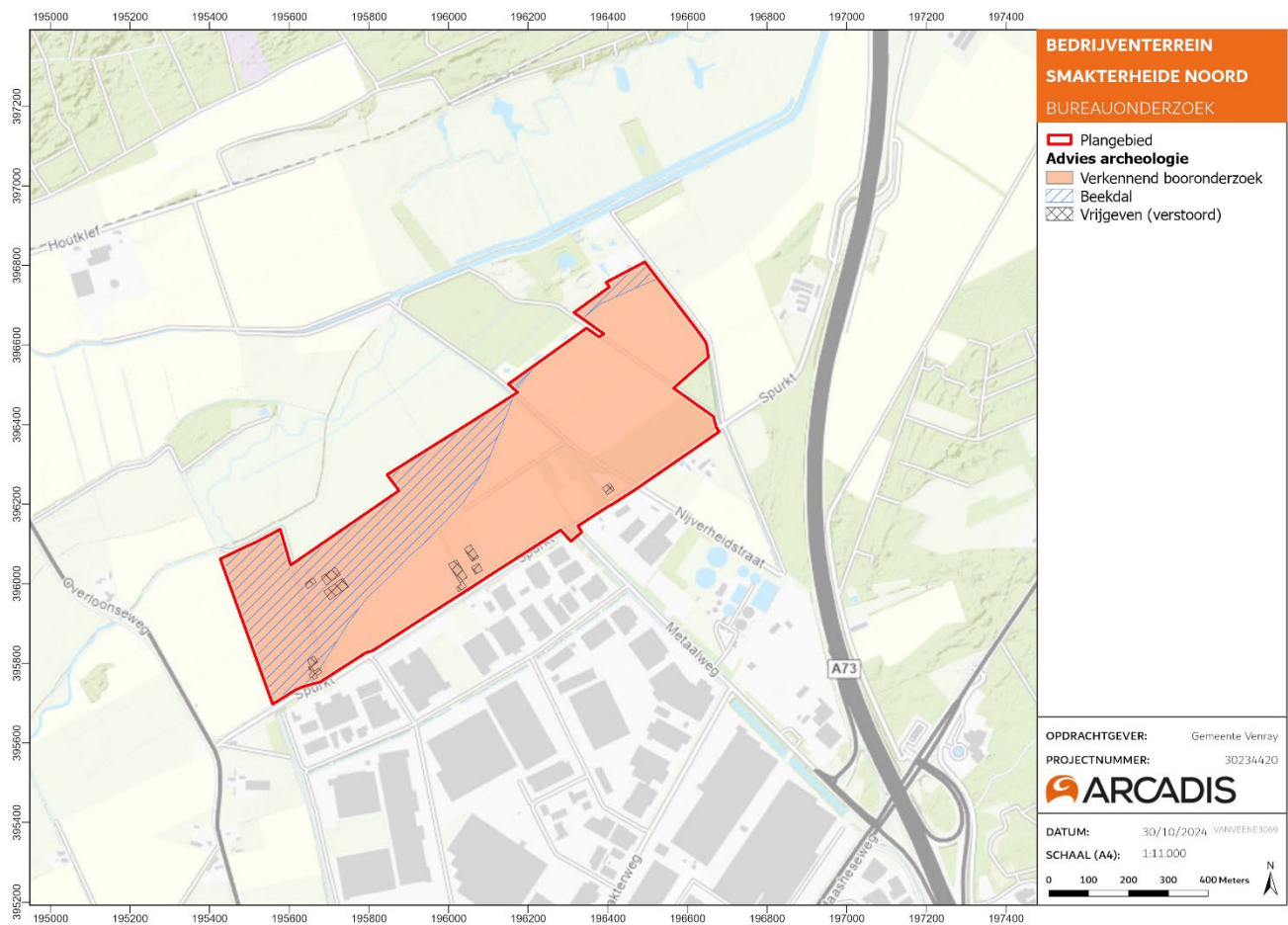
Daar waar nu bebouwing staat is de bodem al tot bepaalde diepte verstoord. Er wordt geadviseerd deze locaties vrij te geven, aangezien archeologische resten in het algemeen al binnen de verstoringdieptes verwacht zouden worden. Omdat de exacte ingrepen die bij de herinrichting van het gebied komen kijken nog niet bekend zijn, geldt het advies voor verkennend booronderzoek verder voor het hele plangebied. Indien er in sommige delen geen bodemversturende werkzaamheden plaatsvinden, is hier geen vervolgonderzoek nodig.

Vondsten gerelateerd aan het beekdal kunnen zeer klein van omvang zijn en daardoor moeilijk op te sporen door middel van een booronderzoek. Indien er bodemingrepen plaatsvinden in het beekdal, wordt geadviseerd de civieltechnische werkzaamheden archeologisch te begeleiden. De begrenzing van het beekdal, en daarmee de noodzaak voor een eventuele begeleiding, kan nader worden bijgesteld op basis van de resultaten van het booronderzoek.

Eventuele resten uit de Tweede Wereldoorlog zijn niet op te sporen door middel van een verkennend booronderzoek. Op dit moment is niet bekend waar eventuele resten verwacht kunnen worden, maar de kans op aanwezige resten is wel groot. In het kader van het TAM-omgevingsplan wordt nog een OO-onderzoek uitgevoerd voor het plangebied. Indien hieruit blijkt dat er definitieve structuren aanwezig zijn, kan vervolgonderzoek gericht op deze structuren in de vorm van een extensieve begeleiding noodzakelijk zijn.

Dit rapport is voorgelegd aan het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente Venray.

Er wordt gewezen op de meldingsplicht bij het aantreffen van toevalsvondsten in gebieden die zijn vrijgegeven van archeologisch vervolgonderzoek. Indien deze worden aangetroffen dient het bevoegd gezag ingelicht te worden zoals beschreven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016.

Figuur 36: Advieskaart archeologie²⁷.

²⁷ Het beekdal is ingetekend op basis van de aanduiding 'beekdalbodem' op de geomorfologische kaart. Dit is een ruimere contour dan opgenomen in bijvoorbeeld de bestemmingsplannen of het ruimtelijk kwaliteitskader van Venray. Er is gekozen voor deze contour omdat de begrenzing van het beekdal niet vast staat en in voorgaand onderzoek is aangetoond dat de beekafzettingen verder naar het zuiden aanwezig (kunnen) zijn dan verwacht.

7 Referenties

Literatuur

- De Bakker, H. en Schelling, J. 1989. Systeem voor de bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus. 2e druk bewerkt door J. Brus en C. van Wallenburg. Centrum voor Landbouwpublicaties en Landbouwdocumentatie, Wageningen.
- Enenkel, J. 2019. Vooronderzoek Conventionele Explosieven. Klaver 15, Gemeente Venray. Bombs Away rapport 19P008, Utrecht.
- Haartsen, A. 2009. Peel. In: Ontgonnen Verleden. Regiobeschrijvingen Zuid-Limburg. Bureau Lantschap, Ede.
- Huizer, J. en van der Geest, A. 2007. Venray, Bedrijventerrein Nijverheid, Nijverheidsstraat. Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van boringen. ADC Archeoprojecten, Amersfoort.
- Jansen, J., en Drosen, W. 2006. Herzien door Zwart, C. 2009. Landschapskader Noord- en Midden-Limburg. Eerste herziene druk, Provincie Limburg, Maastricht.
- Meurkens, L., en Tol, A. n.d. De Late Prehistorie in Limburg. Een actuele kennisstand van de late prehistorie in Limburg aan de hand van archeologisch onderzoek tussen 2007 en 2013. Beleidsplatform Erfgoed Limburg.
- Ouwekerk, L., en van Keulen, F. 2024. Archeologisch onderzoek netuitbreiding Boxmeer-Venray 150 kV. Inventariserend veldonderzoek door middel van boringen. Sweco Archeologische Rapporten 2566, Utrecht.
- Raap, E. 2022. De Peel. In: *Panorama Landschap. Karakterisering van de Nederlandse Landschapsgeschiedenis in 78 regio's*. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- Sprengers, N. 2016. Herinrichting Loobeek Venraysch Broek en Loobeek de Spurkt. Gemeente Venray, Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek. RAAP-rapport 3239, Weesp.
- Vaessen, R., en Paffen, N. 2023. Plangebied Herinrichting Loobeek, deelgebieden Venrays Broek en de Spurkt te Venray, gemeente Venray; archeologisch onderzoek: opgraving (variant archeologische begeleiding). RAAP-rapport 6491, Weesp.
- Verhart, L. n.d. De Vroege Prehistorie in Limburg. Een actuele kennisstand van de vroege prehistorie in Limburg aan de hand van archeologisch onderzoek tussen 2007 en 2013. Beleidsplatform Erfgoed Limburg.

Digitale bronnen

- Archeologisch Informatiesysteem Archis3; RCE.
- Beobom.nl.
- Bodemdata.nl.
- Dinoloket.nl; TNO Geologische Dienst.
- Erfgoedatlas; RCE.
- Etymologiebank.nl
- Indicatieve Kaart Militair Erfgoed. Via: ikme.nl.
- Liberation Route Europe: De Slag bij Overloon. Via: <https://www.liberationroute.com/nl/pois/548/the-battle-of-overloon>.
- Oorlogsmuseum Overloon. Via: <https://www.oorlogsmuseum.nl/nl/het-museum/historie/de-slag-bij-overloon/>.
- Ruimtelijke Kwaliteitskader gemeente Venray. Via: <https://www.rkkvenray.nl/>.
- Ruimtelijkeplannen.nl

Kaartmateriaal

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN).
- Archeologische Monumenten Kaart (AMK).
- Archeologische beleidskaart gemeente Venray, 2011. Begrensd Verleden, RAAP (actualisatie 2011).
- Archeologische verwachtingskaarten gemeente Venray, 2011. Begrensd Verleden, RAAP (actualisatie 2011).
- Atlas Provincie Limburg.
- Beeldbank RCE: Minuutplannen MIN11117A02, MIN11117A03, MIN11117C02.
- Bodemkaart Nederland (1:50.000); Alterra-rapport 811, Wageningen 2003.
- Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Venray, 2007. Begrensd Verleden, RAAP-rapport 1482.
- Geologische Kaart van Nederland; Geologische Dienst Nederland
- Geomorfologische Kaart van Nederland; WUR.
- Kaart Groen Erfgoed; RCE.
- Kaart Leven met Water; RCE.
- Kaart Vergraven Gronden (WUR).
- Kwaliteitskaart Landschap, Landschapskader Noord- en Midden-Limburg.
- Vos, P., M. van der Meulen, H. Weerts en J. Bazelmans 2018: Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu, Amsterdam (Prometheus). Paleogeografische Kaarten.

Colofon

BEDRIJVENTERREIN SMAKTERHEIDE NOORD, GEMEENTE VENRAY
BUREAUONDERZOEK LANDSCHAP, CULTUURHISTORIE EN ARCHEOLOGIE

KLANT

Gemeente Venray

AUTEUR

E.v.V., D.P.

PROJECTNUMMER

30234420

ONZE REFERENTIE

PYUQU2MPA2D3-785090303-327:0.2

DATUM

4 augustus 2025

STATUS

Definitief

GECONTROLEERD DOOR

D.P.

Senior KNA Prospector

Over Arcadis

www.arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 4205
3006 AE Rotterdam
Nederland

T +31 (0)88 4261 261